

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Kateřina Vrchotová Neumannová

**Majetkoprávní důsledky zániku manželství,
srovnání v německém a českém právu**

Rigorózní práce

Tematický okruh: občanské právo

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 30. 04. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 271 463 znaků včetně mezer.

rigorozantka

V Praze dne 7. 5. 2020

Obsah

Úvod.....	- 1 -
1. Historický exkurz.....	- 5 -
1.1 Československá a česká právní úprava	- 5 -
1.2 Německá právní úprava	- 8 -
2. Vznik a zánik majetkového režimu.....	- 10 -
2.1 Právní úprava vzniku a zániku společného jmění v České republice	- 10 -
2.1.1 Zánik společného jmění za trvání manželství	- 12 -
2.2 Právní úprava vzniku a zániku majetkového režimu v Německu	- 13 -
3. Manželské majetkové režimy stojící vedle režimu zákonného.....	- 15 -
3.1 Právní úprava v České republice.....	- 15 -
3.1.1 Smluvený režim	- 15 -
3.1.2 Režim založený soudním rozhodnutím.....	- 21 -
3.2 Právní úprava ve Spolkové republice Německo	- 23 -
3.2.1 Oddělení majetku manželů (Gütertrennung).....	- 25 -
3.2.2 Majetkové společenství manželů (Gütergemeinschaft)	- 27 -
4. Zákonný režim dle české právní úpravy	- 30 -
4.1 Způsoby nabývání majetku do společného jmění	- 30 -
4.2 Aktiva a výluky z aktiv ze společného jmění	- 35 -
4.2.1 Částky výdělků, platu, mzdy, zisku a jiných hodnot z pracovní a jiné výdělečné činnosti.....	- 36 -
4.2.2 Zisk a pohledávky z výhradního majetku jen jednoho z manželů	- 37 -
4.2.3 Podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu	- 37 -
4.2.4 Podíl v bytovém družstvu	- 39 -
4.3 Pasiva	- 44 -
4.3.1 Dluhy tvořící součást společného jmění	- 45 -
4.3.2 Dluhy, které nejsou součástí společného jmění	- 50 -
5. Zákonný režim Zugewinnngemeinschaft dle německé právní úpravy	- 57 -
5.1 Způsoby nabývání majetku manžely.....	- 57 -
5.2 Počáteční majetek (Anfangsvermögen)	- 60 -
5.2.1 Aktiva.....	- 62 -

5.2.2 Pasiva a negativní počáteční majetek.....	- 63 -
5.2.3 Privilegované nabytí (fiktivní počáteční majetek).....	- 64 -
5.3 Konečný majetek (Endvermögen)	- 65 -
5.3.1 Aktiva.....	- 67 -
5.3.2 Fiktivní konečný majetek (tzv. illoyale Vermögensminderungen).....	- 69 -
5.3.3 Pasiva	- 70 -
6. Správa společného jmění	- 75 -
7. Správa majetku v rámci Zugewinnngemeinschaft	- 78 -
8. Vypořádání společného jmění.....	- 81 -
8.1 Dohoda o vypořádání	- 81 -
8.2 Rozhodnutí soudu	- 84 -
8.3 Zákonná domněnka	- 90 -
8.4 Vnosy a zápočty	- 91 -
9. Vypořádání v rámci Zugewinnngemeinschaft (Ausgleichsforderung).....	- 94 -
10. Exekuce a společné jmění manželů	- 102 -
10.1 Exekuce formou srážek ze mzdy nebo jiného příjmu, exekuce příkázáním pohledávky z účtu manžela povinného	- 107 -
11. Ochrana manžela, exekuce a Zugewinnngemeinschaft	- 110 -
Závěr	- 113 -
Seznam použitých zdrojů.....	- 118 -
Abstrakt.....	- 127 -
Abstract.....	- 129 -
Název práce v anglickém jazyce a klíčová slova.....	- 131 -

Úvod

Instituty rodinného práva včetně majetkové otázky jsou součástí našeho každodenního života. Právní úprava poskytuje rodině zvýšenou ochranu a zvláště je vedle ostatních majetkových institutů v českém právu upraveno i společné jmění manželů. Společné jmění představuje základní formu uspořádání majetkových vztahů mezi manžely v České republice. Počet rozvodů jak v Německu, tak v České republice stoupá, a proto je pro stále více lidí důležité mít přehled o tom, s jakými finančními a dalšími následky musí rozvádějící se pár i třetí osoby počítat. Většina lidí se totiž v průběhu dosud fungujícího manželství nezajímá o možné následky, které je mohou dostihnout až v rámci vypořádání majetku či za trvání manželství při uplatnění pohledávky věřitelem druhého manžela.

Ve své rigorózní práci se hodlám zabývat právní úpravou majetkových vztahů mezi manžely v zákonném režimu ve dvou evropských státech, a to v České republice a Spolkové republice Německo, protože většina manželů v obou zemích žije v zákonném režimu. Tato rigorózní práce by tedy měla přinést příspěvek do diskuze o uspořádání majetkových vztahů mezi manžely v zákonném režimu.

V první kapitole nejprve vymezím historický vývoj uspořádání majetkových vztahů mezi manžely v obou zemích. V bodě věnovaném české právní úpravě osvětlím vývoj právní úpravy majetkových vztahů mezi manžely od Všeobecného občanského zákoníku z roku 1811 po československou a českou právní úpravu před rekonstrukcí soukromého práva v České republice včetně návaznosti na současnou českou právní úpravu. V bodě věnovanému německé úpravě rozeberu významné změny od doby přijetí německého občanského zákoníku z roku 1896 do současnosti.

Ve druhé kapitole se budu věnovat otázce vzniku a zániku majetkových vztahů mezi manžely v obou zemích a vymezím jednotlivé důvody zániku manželství a majetkových vztahů. Nejtypičtějším způsobem zániku manželství a majetkových vztahů v obou zemích je zcela určitě rozvod manželství. Proto se nadále budu věnovat důsledkům, které mohou manžele postihnout, a variantám, které mohou zvolit, v případě zániku manželství a majetkových vztahů za života manželů.

Z uvedených důvodů se ve třetí kapitole stručně zaměřím na jednotlivé majetkové režimy, které mohou existovat vedle základního zákonného režimu, tedy

v České republice režim smluvený a režim stanovený rozhodnutím soudu a v Německu režim oddělených jmění a majetkové společenství. Půjde o vymezení těchto režimů jako variant, které jsou manželům nabízeny jako prevence i řešení některých důsledků spojených se zánikem manželství a jejich majetkových vztahů.

V další kapitole se již budu podrobněji zabývat výhradně právní úpravou společného jmění v zákonném režimu po rekonstrukci soukromého práva v České republice. Abych mohla objasnit danou problematiku, považuji za nutné věnovat se jednotlivým způsobům a možnostem nabývání majetku do společného jmění, včetně podrobného rozboru toho, co je předmětem společného jmění a co naopak zákon za zdroj společného jmění nepovažuje, jako například výlučný majetek či majetek získaný dědictvím, či darem. V souvislosti s výlukami ze společného jmění se budu blíže věnovat i povaze družstevního podílu v bytovém družstvu v závislosti na způsobu jeho nabytí.

Dále se budu věnovat právní úpravě pasiv, které tvoří součást společného jmění, a pasiv, které společné jmění netvoří a možnosti jejich uspokojení s ohledem na ustanovení občanského zákoníku, která umožňují uspokojení výlučných dluhů manžela i z majetku ve společném jmění. Zaměřím se také na úpravu dluhů jednoho z manželů, které vznikly ještě před uzavřením manželství. Dle mého názoru jsou pasiva a nevědomost manželů o tom, které závazky je třeba při vypořádání společného jmění brát v úvahu, zdrojem negativních důsledků majících dopad na manžele navzájem, na děti a mnohdy i na nemovitost, která tvoří jejich rodinnou domácnost.

V následující kapitole poté rozeberu zákonný režim majetkových vztahů mezi manžely v Německu. I přestože se v rámci Zugewinnngemeinschaft jedná v podstatě o oddělené majetkové masy, kdy zpravidla nevzniká společný majetek manželů jako je tomu v České republice, je zapotřebí získat přehled o tom, jaké předměty a hodnoty tvoří tzv. počáteční (Anfangsvermögen) a konečný (Endvermögen) majetek manželů. Toto vymezení považuji za důležité jednak proto, že jasně definovaná pravidla mohou předejít mnohým nedorozuměním mezi manžely, a také proto, abych upozornila na některé případy, které umožňovaly vyvádění majetku mimo manželský majetkový režim, které se však německý zákonodárce snaží v průběhu let podchytit. Stejně jako v rámci rozboru české právní úpravy se více zaměřím na úpravu pasiv.

V dalších kapitolách osvětlím právní úpravu a pravidla správy majetkových vztahů mezi manžely v zákonném režimu v obou zemích. Dále se budu zabývat pojmem vypořádání majetkových vztahů, ať už se jedná dle české právní úpravy o dohodu mezi manžely či bývalými manžely, rozhodnutí soudu, či zákonnou domněnku, nebo dle německé úpravy o vymezení pojmu vyrovnávací pohledávky (Ausgleichsforderung). V bodě věnovanému vypořádání společného jmění se budu také zabývat problematikou vnosů a zápočtů dle české právní úpravy, tj. investicemi vynaloženými ze společného jmění do výlučného majetku jednoho z manželů a naopak, a jejich zohledněním při vypořádání společného jmění. V německé části navážu odstavcem věnovaným tzv. předběžným příjmům (Vorausempfang) a také rozeberu ustanovení, která mají vliv na obsah vypořádací pohledávky a průběh jejího vyplacení.

Část práce bych také chtěla věnovat otázce exekuce či výkonu rozhodnutí dle české právní úpravy, kdy snadno a možná pro mnohé až překvapivě snadno může dojít k postihu majetku patřícího do společného jmění manželů a to nejen při zániku a následném vypořádání majetkových práv, ale i za trvání manželství. Vymezím rovněž možnosti obrany nedlužícího manžela, které mu nabízí současná právní úprava včetně přesahu či propojení s dříve užívanými možnostmi v rámci exekuce a výkonu rozhodnutí. Tuto problematiku samozřejmě rozeberu i z pohledu německé úpravy.

Ve své práci se budu věnovat odlišnostem v německé právní úpravě a srovnání některých institutů. Budu se zabývat rozdílnými instituty právních úprav včetně rozboru specifik typických pro danou zemi. V jednotlivých bodech této práce nebude chybět pohled na některé z mého pohledu zajímavé otázky právní úpravy manželského majetkového práva, včetně názorů soudní praxe na řadu sporných problémů a otázek, které s sebou tato právní úprava přináší, neboť se jedná o úpravu co do důsledků závažnou a často komplikovanou. Právě díky soudní praxi, která zákonnou úpravu vykládá a svým způsobem i dotváří, prochází výklad jednotlivých institutů manželského majetkového práva v zájmu požadavku právní jistoty a stability neustálým vývojem, vedoucím ke snaze najít jednotné řešení.

Cílem práce je tedy kromě komplexního shrnutí a analýzy zákonného majetkového režimu v obou uvedených státech také analýza problémů a rozporů, které se v této problematice vyskytují, jako jsou, resp. byly problémy spojené s členským podílem manželů v bytovém družstvu, právem na uzavření smlouvy o nájmu

družstevního bytu a společným nájmem manželů dle české právní úpravy. Dále se bude jednat o rozdílné názory na povahu a režim dluhů jen jednoho z manželů za trvání společného jmění manželů, ochranu třetích osob a nedlužícího manžela, rozbor pojmu exekuce na majetek patřící do společného jmění manželů a důsledků vykonávacího řízení pro manžela povinného. Zaměřím se také na vymezení a popis rozdílů v obou právních úpravách a jejich fungování v praxi a poukážu na jejich možné výhody a nevýhody.

1. Historický exkurz

Pro lepší porozumění současné právní úpravě společného jmění manželů i manželského majetkového práva vůbec je nezbytné seznámit se s historií tohoto institutu. Aktuální právní úprava totiž v mnohém navazuje na dobře známé instituty minulosti. Na druhou stranu je patrná i změna, kterou právní úprava manželství a manželského majetkového práva prošla. Historický exkurz je v obou zemích zaměřen na to nejpodstatnější od doby přijetí tzv. velkých kodexů občanského práva (rakouský Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch, ABGB z roku 1811 a německý Bürgerliches Gesetzbuch, BGB z roku 1896).

1.1 Československá a česká právní úprava

Velký mezník pro českou úpravu společného jmění manželů představoval rakouský Všeobecný občanský zákoník z roku 1811 (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch, dále jen „ABGB“). ABGB upravoval majetkové vztahy mezi manžely napřímo, kdy v systému zákoníku mělo manželství dvě stránky, tj. osobní a majetkovou.¹ Manželské majetkové právo bylo upraveno zvláště v hlavě 28, kde byly upraveny i svatební smlouvy.

Dle tehdejší úpravy neexistovalo, resp. s uzavřením manželství nevznikalo, majetkové společenství mezi manžely. Každý z manželů měl oddělený majetek a v průběhu manželství nabýval majetek nadále sám pro sebe. Manželé také nebyli nijak omezeni v nakládání s tímto majetkem. Nadále (až do prosince roku 1949) také platila domněnka vlastnictví (§ 1237 ABGB), která byla dobře známá již z římského práva, kdy v případě pochybností, jestli věc patří muži či ženě, platilo, že věc patří muži, pokud žena neprokázala, že věc nabyla sama.² Režim oddělených jmění bylo možné modifikovat smlouvou. Uzavřením tzv. svatebních smluv, které však vyžadovaly formu notářského zápisu, vznikalo společenství statků. Tyto smlouvy byly v podstatě nevypověditelné. Ve smlouvě také muselo být uvedeno, zda majetkové společenství vzniká již za života manželů, či je zřizováno až pro případ smrti.³

Změnu pro českou právní úpravu majetkového práva mezi manžely přinesl zákon o právu rodinném č. 265/1949 Sb., který majetkové vztahy vyčlenil z obecné

¹ DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*. Praha: ASPI, 2004, s. 40.

² POKORNÝ, Milan, HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaroslav. *Společné jmění manželů*. Praha: Linde, 2000, s. 14, 17 a 18.

³ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H.BECK, 2015, s. 9 a 10.

úpravy v ABGB a přispěl k odstranění nerovnosti žen v manželském majetkovém právu a správě společného majetku. Důležitým momentem bylo uzavření manželství, jelikož to, co manželé nabyli do té doby, zůstávalo v jejich výlučném vlastnictví. Zákon nepůsobil retroaktivně. Zajímavý je také tím, že mnohá pravidla se z něj přenesla do současné právní úpravy. V případě zániku a vypořádání společného majetku i tehdy platilo, že podíly obou manželů jsou stejné. Úprava počítala i s náhradou vnosů a investic do majetkového společenství. Pozoruhodné je jistě odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu k znehodnocení majetku v době rozhodování o rozdělení zákonného majetkového společenství manželů. Nejvyšší soud judikoval, že je nutno přihlídnout k znehodnocení majetku v době rozhodování a na vypořádání poskytnout částku sníženou úměrně tomu, jak poklesla nabývací hodnota majetku ve srovnání s jeho hodnotou v době rozhodování.⁴

Navazující právní úprava obsažená v rámci hlavy II, části druhé (Spoluvlastnictví a společné jmění) občanského zákoníku, zákon č. 40/1964 Sb. (dále jen „občanský zákoník 1964“), platném a účinném do 31. 12. 2013, s sebou přinesla institut bezpodílového spoluvlastnictví manželů (§ 143 až 151). Z dnešního pohledu je jistě zajímavé, že předmětem bezpodílového spoluvlastnictví byla pouze aktiva nikoli pasiva. I tato úprava byla do doby svého zrušení v roce 1998 několikrát novelizována. Mezi významnější patří novelizace provedená zákonem č. 131/1982, která do české právní úpravy zavedla domněnku vypořádání. Významnější novely byly přijaty po roce 1989 v souvislosti s navracením majetku původním vlastníkům a obnovou podnikání v Československu. Důležitým mezníkem byl dále zákon č. 91/1998, který s účinností k 1. 8. 1998 nahradil institut bezpodílového spoluvlastnictví manželů společným jměním manželů. Do společného majetku manželů tak byly zahrnuty i společné závazky manželů, kromě závazků spojených s výlučným majetkem jednoho manžela, závazků, které by přesahovaly míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů a které převzal pouze jeden z manželů bez souhlasu druhého. V ustanovení § 143a občanského zákoníku 1964 byla nově upravena možnost modifikovat rozsah společného jmění.⁵

Právní úprava manželského majetkového práva obsažená v občanském zákoníku 1964 byla nahrazena zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“). S občanským zákoníkem, účinným od 1. 1. 2014, došlo k začlenění

⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky z 28. října 1960, 3 Cz 121/60 (R 26/1961 civ).

⁵ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H.BECK, 2015, s. 10 až 14.

rodinného práva do jednoho kodexu občanského práva (byl zrušen samostatně stojící zákon o rodině č. 94/1963 Sb.). Současná právní úprava manželského majetkového práva je pak obsažena v části druhé občanského zákoníku, kde jsou uvedeny i ostatní rodinně-právní otázky (§ 687 až 753).⁶ Právní úprava společného jmění manželů (pod legislativní zkratkou společné jmění) je pak upravena v § 708 až 742 občanského zákoníku a spolu s úpravou výživného (§ 697), obvyklého vybavení společné domácnosti (§ 698 a 699), rodinného závodu (§ 700 a násl.) a bydlení (§ 743 a násl.) tvoří součást úpravy manželského majetkového práva. Mimo rámec úpravy rodinného práva pak stojí pouze dědické právo (postavení pozůstalého manžela). V občanském zákoníku je také příležitostně použito širšího pojmu jmění. Jmění je totiž souhrnem nejen majetku určité osoby (aktiv), ale i jejích dluhů (pasiv). Je totiž docela dobře možné, že ve společném jmění budou pouze dluhy manželů bez jakýchkoli aktiv. I za této situace společné jmění existuje. Dále bych zmínila ještě instituty podílového spoluvlastnictví a společnosti, které jsou společnému jmění nejbližší. Dle § 712 občanského zákoníku pak platí, že ustanovení o společnosti a o spoluvlastnictví lze podpůrně použít.⁷

Domnívám se, že nelze jednoznačně určit, zda současná právní úprava na předchozí navazuje, či se oproti ní nějak zásadně vymezuje. Vždy záleží na konkrétním ustanovení a řešeném případě. Nicméně současná právní úprava již například neupravuje věci vydané v restitucích (tato pravidla jsou obsažena pouze v přechodných ustanoveních občanského zákoníku). Také došlo k rozšíření právní úpravy a v občanském zákoníku se objevují zcela nová ustanovení. Např. došlo k prohloubení právní ochrany nepodnikajícího manžela, k prohloubení ochrany třetích osob a nedlužícího manžela (viz ustanovení 731 a násl. občanského zákoníku). Pokud jde o judikaturu, je v mnohých případech dobře možné aplikovat judikaturu vydanou za účinnosti předchozích právních úprav či její východiska použít alespoň podpůrně. Právnímu rozboru současné právní úpravy společného jmění manželů včetně judikatury se budu věnovat v následujících kapitolách.

---

⁶ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) k § 708, dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 156.

1.2 Německá právní úprava

Ve Spolkové republice Německo je úprava manželského majetkového práva svěřena občanskému zákoníku (Bürgerliches Gesetzbuch, dále jen „BGB“) z 18. 8. 1896, ve znění pozdějších předpisů. Původní znění BGB z roku 1900 obsahovalo v ustanoveních § 1363 až 1425 variantu, že pouze muž je po uzavření manželství oprávněn spravovat a užívat majetek manželky (Nutzverwaltung). Majetek manželky, který byl vnesen do manželství či v manželství nabyt, byl spravován manželem, pokud si tedy manželé v manželské smlouvě nedohodli něco jiného. Manžel měl výhradní právo spravovat majetek manželky a částečně mohl s jejím majetkem a penězi nakládat i bez jejího souhlasu. Žena mohla samostatně nakládat pouze s tzv. výhradním majetkem (Vorbehaltsgut), kdy se jednalo o oblečení, cennosti a šperky, pracovní nástroje apod. Na druhou stranu je zajímavé, že dluhy manžela a manželky zůstávaly oddělené.

Tento režim existoval v německém právu až do 31. 3. 1953, kdy byl zrušen, protože odporoval zásadě rovného postavení muže a ženy zakotvené v čl. 3 odst. 2 německé ústavy (Grundgesetz). Jako zákonný režim platil poté až do 1. 7. 1958 režim oddělených jmění (Gütertrennung). V rámci tohoto režimu zůstalo jmění každého z manželů včetně dluhů i po uzavření manželství oddělené a každý z nich si svůj majetek sám spravoval a nakládal s ním. S účinností zákona o zrovnoprávnění muže a ženy v oblasti občanských práv (Gleichberechtigungsgesetz), tj. od 1. 7. 1958, bylo do německého právního řádu zavedeno jako nový zákonný režim tzv. majetkové společenství manželů k přírůstku (Zugewinnngemeinschaft)⁸, kdy se jedná v podstatě o systém oddělených jmění se zohledněním přírůstků, jak bude vysvětleno v kapitolách níže.

Do německé právní úpravy se samozřejmě promítlo i sjednocení Německa. Od 3. 10. 1990 platilo, že všechny právní úkony (i ty uzavřené před tímto datem) podléhaly právnímu režimu sjednoceného Německa. Výjimku z této zásady však představovala úprava manželského majetkového práva, kdy manželé dosud žijící v zákonném režimu podléhajícímu právní úpravě bývalé NDR mohli ve lhůtě dvou let učinit prohlášení, že si přejí zůstat v daném zákonném režimu, jinak by pro ně platila nová úprava dle BGB.⁹

---

⁸ BEITZKE, Günther. Familienrecht. 25. vyd. München: Beck, 1988, s. 96 až 107.

⁹ SCHWAB, Dieter. Familienrecht (*Grundrisse des Rechts*). 26. vyd. München: C.H.Beck, 2018, s. 11.

V souvislosti s německým zákonným režimem Zugewinnngemeinschaft není možné opomenout novelu BGB, kdy s účinností od 1. 9. 2009 došlo k úpravě ustanovení věnovaným počátečnímu (Anfangsvermögen) a konečnému jmění (Endvermögen) a vypořádání dluhů v rámci zákonného režimu. Do té doby totiž bylo možné při vypořádání odečítat dluhy manžela pouze do výše počátečního jmění, které tedy mohlo být nejméně nulové. Druhý manžel se tak mnohdy bez své viny ocitl v nevýhodě a musel zadluženému manželovi poskytnout vypořádání. Na základě zmíněné novely došlo k odstranění této nespravedlnosti a dluhy jsou odečítány bez ohledu na výši jmění, takže počáteční jmění zadluženého manžela může jít i do mínusu.¹⁰

Úprava manželského majetkového práva je tedy v Německu stejně jako nyní i v České republice obsažena v jednom kodexu, občanském zákoníku. Konkrétně se jedná o knihu čtvrtou BGB, věnovanou rodinnému právu, část 1 (Občanské manželství), oddíl 6 (Manželské majetkové právo), kde jsou v ustanoveních § 1363 až 1563 BGB podrobně upraveny jednotlivé majetkové režimy.

---

¹⁰ HEMMER/WÜST/GOLD/GRIEGER. *Familienrecht*. 13. vyd. Würzburg: hemmer/wüst Verlag, 2016, s. 78 a 79.

2. Vznik a zánik majetkového režimu

2.1 Právní úprava vzniku a zániku společného jmění v České republice

Oproti jiným institutům upravujícím vztah mezi více vlastníky jsou pro společné jmění manželů typické dva základní znaky. Prvním znakem je vznik manželství mezi dvěma osobami rozdílného pohlaví. Společné jmění manželů totiž může existovat pouze mezi manžely, tj. osobami, které uzavřeli manželství v souladu s platnou právní úpravou. Společné jmění bude existovat i v neplatném manželství, ale nikoli v manželství zdánlivém (manželství, které nevzniklo).¹¹

Druhým základním znakem je rovnost mezi manžely (§ 687 odst. 1 občanského zákoníku: „*Manželé mají rovné povinnosti a rovná práva.*“). Manželé totiž nemají rozsah svých práv a povinností ke společnému jmění stanovený podílem, jako je tomu u spoluvlastnictví.¹² Například při vyplňování formuláře návrhu na vklad k nemovité věci, která bude předmětem společného jmění manželů, se i z tohoto důvodu podíly vůbec nevyplňují. Podíly manželů jsou řešeny až v případě vypořádání společného jmění.

Společné jmění je svým vznikem navázáno na okamžik uzavření manželství a nemůže existovat dříve, tj. před manželstvím. Na tuto problematiku existuje více názorů (např. že společné jmění vznikne až po uzavření manželství v okamžiku, kdy manželé nabudou společný majetek).¹³ Já se přikláním k názoru vzniku společného jmění v okamžiku uzavření manželství, a to i z důvodu ochrany dobré víry a práv třetích osob. Pokud manželství zanikne či je prohlášeno za neplatné (rozhodující je právní moc rozsudku o prohlášení manželství za neplatné), zanikne i společné jmění manželů. Do doby vypořádání společného jmění manželů jsou nadále přiměřeně použitelná ustanovení o společném jmění.

Kromě okamžiku vzniku společného jmění je důležité vymezit důvody vedoucí k zániku společného jmění. Společné jmění, kromě případů zmíněných zvláště v bodě 2.1.1, kdy může společné jmění zaniknout i za trvání manželství, zaniká obvykle spolu se zánikem manželství, k čemuž může dojít těmito způsoby:

---

¹¹ Výklad ustanovení občanského zákoníku o bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, Nejvyšší soud České socialistické republiky, Cj 86/71, R 42/1972 civ.

¹² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 157.

¹³ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H.BECK, 2015, s. 10 až 16.

a. Rozvod manželství:

Nejtypičtějším způsobem zániku manželství a společného jmění je zcela určitě rozvod manželství. V případě rozvodu zaniká společné jmění okamžikem nabytí právní moci rozsudku o rozvodu manželství. Od zániku do doby vypořádání společného jmění se pak práva a povinnosti bývalých manželů spojená s majetkem řídí dohodou (může jít i o dohodu o vypořádání). Jestliže se bývalí partneři nedohodnou, mají dle § 765 odst. 2 občanského zákoníku možnost podat návrh na vypořádání k soudu. V tomto případě hraje důležitou roli, o jaký typ rozvodu se jednalo. Jestliže šlo totiž o rozvod dle § 757 občanského zákoníku bez zjišťování příčin rozvratu, musí manželé rozvodovému soudu předložit uzavřenou dohodu o úpravě svých majetkových poměrů, kterou dojde k vypořádání společného jmění. Předložení této dohody je jednou z podmínek této formy rozvodu. Z uvedeného vyplývá, že možnost uzavření dodatečné dohody či podání návrhu na vypořádání bude spojena především s rozvodem, kde se příčiny rozvratu zjišťovat budou.¹⁴

Jelikož mezi okamžikem zániku společného jmění a vypořádáním může uběhnout nějaký čas (maximálně tedy tři roky, viz zákonná domněnka vypořádání), upravuje občanský zákoník v § 736 odst. 2 pravidlo, že se pro nakládání s majetkem v zaniklém společném jmění použijí přiměřeně pravidla pro společné jmění.¹⁵

b. Neplatnost manželství:

Důležitým mezníkem v případě neplatnosti manželství je právní moc rozsudku o prohlášení manželství za neplatné. Manželství se totiž dle § 681 občanského zákoníku považuje za platné, dokud není prohlášeno za neplatné. Po právní moci rozsudku, který má účinky ex tunc, se na manželství, které bylo prohlášeno za neplatné, pohlíží tak, jako by nikdy neexistovalo a společné jmění manželů ze zákona zaniká.

c. Smrt manžela

d. Prohlášení manžela za mrtvého

e. Změna pohlaví

Vedle pojmu zánik společného jmění je třeba rozlišovat pojmy zúžení a zrušení společného jmění. Ke zrušení společného jmění může dojít typicky soudním rozhodnutím, dále díky režimu oddělených jmění či režimu, kterým je vyhrazen vznik

¹⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 307.

¹⁵ ŠÍNOVÁ, Renata, ŠMÍD, Ondřej a kol. *Manželství*. 2. vydání, Praha: Leges, 2014, s. 172.

společného jmění ke dni zániku manželství. K zúžení společného jmění pak může opět dojít buď smlouvou, nebo soudním rozhodnutím.

2.1.1 Zánik společného jmění za trvání manželství

Z výše uvedených závěrů o existenci společného jmění v závislosti na vzniku a zániku manželství existuje několik výjimek, kdy společné jmění nebude či přestane existovat i v případě, že manželství stále existuje. Jde o tyto situace:

a. Konkurz:

Tato problematika je upravena v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen „insolvenční zákon“). Společné jmění dle § 268 odst. 1 insolvenčního zákona zaniká prohlášením konkurzu, i když samotné manželství nadále trvá. Společné jmění pak může dle § 276 odst. 1 insolvenčního zákona opět vzniknout až k okamžiku zániku účinků prohlášení konkurzu. Po dobu trvání konkurzu společné jmění tedy vzniknout ani trvat nemůže.

b. Trest propadnutí majetku:

Dle § 66 odst. 4 zákona č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, zaniká společné jmění manželů právní mocí výroku o propadnutí majetku. Tímto způsobem zaniká společné jmění ze zákona. Je tedy zcela vyloučena dohoda manželů o zániku společného jmění. Společné jmění je však postiženo ještě před samotným uložením trestu propadnutí majetku (např. zajištění majetku trestně stíhaného manžela). Ústavní soud ve své judikatuře došel k závěru, že omezení v dispozičních a užívacích právech manžela obviněného jsou zcela ústavně konformní. Důvodem pro tato omezení je majetková provázanost obou manželů do doby zániku společného jmění (tzv. vzájemné sdílení majetkového osudu). *„Z tohoto důvodu tedy, byl-li v souvislosti s trestním stíháním omezen v dispozici s majetkem ve společném jmění jeden z manželů, dopadá omezení i na druhého z manželů. Opačný přístup by podle Ústavního soudu vedl k nastolení nepřijatelné nerovnosti mezi obviněnými, kdy obvinění žijící v manželství by byli při zajišťování svého majetku (rozumí se majetku ve společném jmění manželů) zvýhodněni proti ostatním obviněným, neboť dispozice s jejich majetkem by byla vůči jejich*

*manželským partnerům uvolněna, což by v konečném důsledku mohlo vést i ke zmaření účelu, který institut zajištění majetku obviněné osoby sleduje.*¹⁶

V případě uložení trestu propadnutí majetku zaniká společné jmění, i když byl trest uložen jen ve vztahu k části majetku pachatele. Jiná společná práva manželů však nezanikají (např. právo společného nájmu, společná autorská práva atd.), avšak zánik společného jmění tímto způsobem na ně má vzhledem k následnému vypořádání dopad.¹⁷

c. Zrušení společného jmění soudem:

Dle § 724 občanského zákoníku může být společné jmění manželů ze závažných důvodů zrušeno soudem. Soud může společné jmění i obnovit (viz § 726 občanského zákoníku). Podrobněji se této problematice budu věnovat v samostatné podkapitole.

d. Oddělená jmění:

V tomto případě nabývají manželé majetek každý zvlášť. Pokud vlastní nějakou věc společně, nevzniká společné jmění manželů, ale spoluvlastnictví (viz i právní úprava německého Zugewinnngemeinschaft).

e. Vyhrazení vzniku společného jmění k okamžiku zániku manželství:

I zde nabývají manželé majetek každý zvlášť jako v předchozí variantě. Otázku vzniku společného jmění si mohou manželé (i snoubenci ještě před uzavřením manželství) upravit smluvně. Na rozdíl od předchozí právní úpravy společného jmění manželů v občanském zákoníku 1964 však již nemusí zůstat součástí společného jmění manželů obvyklé vybavení domácnosti.

2.2 Právní úprava vzniku a zániku majetkového režimu v Německu

Německá právní úprava spojuje rovněž vznik majetkového režimu mezi manžely s okamžikem uzavření manželství. Na rozdíl od české právní úpravy, kdy má civilní i církevní sňatek rovnocenné právní účinky, má v Německu požadované a očekávané právní následky se vzájemnými právy a povinnostmi pouze sňatek občanský (Bürgerliche Ehe) upravený v § 1297 a násl. BGB. Navíc od 1. 10. 2017 není manželství omezeno pouze na osoby rozdílného pohlaví, ale na základě zákona o zavedení práva na uzavření manželství pro osoby stejného pohlaví (Gesetz zur

¹⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 3. 2005 sp. zn. IV. ÚS 174/04.

¹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář. II, § 1-139*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 874 – 883.

Einführung des Rechts auf Eheschließung für Personen gleichen Geschlechts) pak dle § 1353 BGB platí, že manželství může být uzavřeno mezi osobami jak různého tak stejného pohlaví.¹⁸

Manželský majetkový režim je svým trváním taktéž navázán na trvání manželství. Pokud dojde k zániku manželství některým z níže uvedených způsobů, zaniká i majetkový režim. Jedná se o tyto případy:

a. Rozvod manželství:

Opět jako nejčastější důvod zániku manželství a majetkového režimu za života manželů (úprava dle § 1564 až 1568 BGB).

b. Zrušení manželství:

Jedná se o možnost upravenou v § 1313 a násl. BGB, kdy manželství může být zrušeno rozhodnutím soudu. Rozhodujícím okamžikem v případě zrušení manželství je právní moc daného soudního rozhodnutí (má účinky ex tunc). Manželství lze zrušit na návrh, pokud jsou naplněny důvody taxativně vymezené v BGB (jedná se zejména o vady, pro které nemělo být manželství vůbec uzavíráno). Tento způsob zániku manželství má obdobné účinky jako rozvod.

c. Smrt manžela:

Důsledky úmrtí manžela jsou v případě zákonného majetkového režimu občanským zákoníkem zvlášť upraveny v § 1371 BGB.

d. Prohlášení manžela za mrtvého:

Tomuto institutu je v BGB věnována zvláštní pozornost v § 1319 a 1320, pokud jde o uzavření nového manželství žijícího manžela.

K zániku majetkového režimu může i dle německého práva dojít za trvání manželství. Jedná se o případy, které lze odvodit přímo ze zákona, a to zánik existujícího majetkového režimu díky modifikaci a předčasné zrušení a vyrovnání zákonného majetkového režimu (vorzeitige Aufhebung und vorzeitiger Zugewinnausgleich).

---

¹⁸ K uzavření manželství páry stejného pohlaví, dostupné na https://www.bmjv.de/DE/Themen/FamilieUndPartnerschaft/Ehe/Eherecht_node.html

3. Manželské majetkové režimy stojící vedle režimu zákonného

3.1 Právní úprava v České republice

V českém právním systému jsou definovány tři základní samostatné režimy společného jmění manželů, tj. režim zákonný, smluvený a režim založený rozhodnutím soudu (viz § 708 odst. 2 občanského zákoníku). Zákonný režim je vnímán jako režim základní, který lze dále modifikovat. Pokud si tedy manželé z vlastní vůle nezvolí jiný majetkový režim či tak nerozhodne soud, vznikne mezi nimi automaticky režim zákonný. Všechny tři majetkové režimy jsou však rovnocenné a mají stejné právní důsledky, a to i ve vztahu ke třetím osobám.¹⁹ Všechny tři režimy jsou také navzájem prostupné a lze je vzájemně modifikovat (např. režim stanovený rozhodnutím soudu lze upravit smlouvou, od modifikovaného režimu se lze vrátit k zákonnému, apod.).

Pokud jde o základní vymezení obsahu společného jmění manželů, tak první definici nalezneme v § 708 odst. 1 občanského zákoníku, který upravuje, že: „*To, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů, je součástí společného jmění manželů*“. Tyto obecné podmínky jsou společné všem majetkovým režimům a musí být splněny kumulativně. Součástí společného jmění tedy může být jen to, co má nějakou majetkovou hodnotu (nejedná se tedy o osobnostní práva a osoby vůbec) a není z právních poměrů vyloučeno (předměty obecně vyloučené z vlastnictví).

V následujících dvou podkapitolách stručně rozeberu smluvený režim a režim založený rozhodnutím soudu, tak aby bylo jasně patrné, že manželé mohou předem eliminovat mnohé důsledky zániku manželství a majetkového režimu. V dalších bodech se již budu konkrétně zabývat zákonným režimem dle české právní úpravy.

3.1.1 Smluvený režim

Možnost smluvní úpravy společného jmění manželů je upravena v § 716 až 721 občanského zákoníku. V mnoha ohledech se jedná pouze o doplnění stávající úpravy. Občanský zákoník zmiňuje několik možností, jak mohou manželé či snoubenci zákonný režim smluvně modifikovat:

- a. Režim oddělených jmění:

---

¹⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 159.

Díky tomu, že součástí společného jmění nemusí být ani věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti, je možné, aby majetek manželů byl zcela oddělen. Režim oddělených jmění je možné upravit ještě před vznikem manželství předmanželskou smlouvou (společné jmění vůbec nevznikne). Pokud chtějí manželé takto své poměry upravit za trvání manželství, je třeba dosud existující společné jmění vypořádat. Ve smlouvě je možné sjednat i časovou doložku či odkládací podmínku.

V tomto režimu si mohou manželé nakládat se svým majetkem dle své vůle a nejsou vázáni na souhlas či jiné právní jednání druhého manžela (viz § 729 občanského zákoníku). Pokud v režimu oddělených jmění manželé podnikají společně či manžel podniká s pomocí druhého manžela (§ 730 občanského zákoníku) a získají tak příjmy, musí se na rozdělení příjmů dohodnout (dohoda v písemné formě), jinak se jejich příjmy mezi ně rozdělí rovným dílem. Významnější postavení má režim oddělených jmění (Gütertrennung) jako jeden ze smluvených režimů v německém právu.

b. Režim vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství:

V rámci tohoto režimu společné jmění manželů za trvání manželství neexistuje a vzniká až v okamžiku, kdy manželství zaniká. Tento režim je podobný režimu oddělených jmění (viz § 717 odst. 1 občanského zákoníku).

c. Změna smluveného režimu:

Doplňující varianta dle § 717 odst. 2 občanského zákoníku, která umožňuje uzavřít dohodu či upravit režim společného jmění rozhodnutím soudu, což zahrnuje i další změnu již smluveného režimu nebo režimu změněného rozhodnutím soudu.

d. Režim rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu:

Společné jmění je možné smluvním ujednáním rozšířit nad rámec zákonného režimu o hodnoty, které by jinak součástí společného jmění nebyly. Jestliže např. jeden z manželů má ve výlučném vlastnictví dům, druhý na jeho rekonstrukci přispěje svými výlučnými peněžními prostředky, mohou se pak společně dohodnout, že tento dům bude v jejich společném jmění. Společné jmění lze rozšířit i o majetek jen jednoho z manželů, tj. nemusí se jednat o vzájemný závazek. Při vypořádání rozšířeného společného jmění je možné považovat majetek, o který bylo společné jmění rozšířeno, za vnos. *„V poměrech konkrétního případu není vyloučeno, aby obsah dohody o rozšíření společného jmění manželů a podmínky, za kterých k rozšíření došlo, promítl*

soud v řízení o vypořádání společného jmění manželů do úvahy o zachování rovnosti podílů obou manželů nebo odklonu od tohoto principu s ohledem na to, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí majetkových hodnot náležejících do společného jmění manželů (§ 149 odst. 3 věta první obč. zák., § 742 odst. 1 písm. f) zákona č. 89/2012 Sb.).“²⁰

Zúžením společného jmění zase může dojít k vyjmutí některých hodnot, které by do společného jmění dle zákona běžně patřily, či k zúžení o všechny věci, které tvoří společné jmění (a to i takové, které mají vzniknout teprve v budoucnu). Tímto dojde v podstatě k oddělení jmění. Tato možnost se hojně využívá zejména před rozvodem manželství, kdy se manželé dohodnou na uspořádání svých majetkových poměrů, uzavřou dohodu o zúžení společného jmění, kterou zároveň určí, komu daná věc připadne. Tuto dohodu pak společně s dohodou o úpravě poměrů k nezletilým dětem předloží soudu v rámci řízení o rozvodu manželství.

Jedná se o dohodu uzavřenou formou notářského zápisu, která by měla obsahovat určité náležitosti a prohlášení manželů. V přehledu níže je nastíněn obsah a rozsah dohody ve smluveném režimu týkající ze zúžení společného jmění:

- Označení, že se jedná o smlouvu podle § 716 a násl. občanského zákoníku o úpravě manželského majetkového režimu zúžení zákonem stanoveného rozsahu společného jmění manželů.
- Prohlášení, že manželé touto smlouvou dle § 716 a § 736 občanského zákoníku zužují a vypořádávají zákonem stanovený režim a rozsah jejich společného jmění manželů ohledně věcí uvedených v článku druhém tohoto notářského zápisu tak, že ...(konkrétní výčet věcí a závazků a určení, komu z manželů případnou do výlučného vlastnictví).
- Pokud jsou součástí společného jmění závazky, je vedle určení toho, že závazky se stanou výlučnými závazky jednoho z manželů, třeba v dohodě upravit i to, že proto, aby se závazky staly výlučnými závazky jen jednoho z manželů, je nutný souhlas věřitele s převzetím těchto společných závazků pouze jedním z dlužníků. Jinak je tato dohoda vůči věřitelům neúčinná.
- Prohlášení, že pro případ vypořádání společného jmění manželů jsou manželé touto smlouvou mezi sebou ohledně svých závazků ve smyslu § 736 občanského

---

²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2480/2010.

zákoníku již zcela vypořádání a po sobě navzájem již nic nepožadují, pokud bude věřitelům na uvedené závazky řádně plněno tím z manželů, jak si dohodli. Pokud by však došlo k plnění závazku z majetku manžela, který dle této dohody není za závazek odpovědný, potom má tento manžel ve smyslu § 736 občanského zákoníku právo na vypořádání tohoto plnění po manželovi, který dle této dohody za tento závazek odpovídá.

- Prohlášení, že smlouvou dle § 717 a násl. občanského zákoníku dále zužují zákonem stanovený rozsah jejich společného jmění až na věci tvořící obvyklé vybavení jejich rodinné domácnosti (ani věci tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti by však nebyly součástí společného jmění, pokud by jeden z manželů trvale opustil domácnost a odmítal se do ní zase vrátit, viz § 718 odst. 3 občanského zákoníku), přičemž do budoucna platí, že veškeré věci, hmotné i nehmotné, které některý z nich nabude od dnešního dne, tj. od daného smluveného data za trvání manželství, a to i takovým způsobem, že by jinak tyto věci tvořily společné jmění manželů, budou ve výlučném vlastnictví toho z manželů, který tyto věci nabude. Pokud je nabudou oba manželé společně, budou patřit do podílového spoluvlastnictví, a to v takovém poměru, v jakém by se na jejich získání podíleli, nebo v poměru, na kterém se dohodnou.
- Ve výlučném vlastnictví pouze jednoho z manželů budou dále věci, které mu slouží k výkonu povolání nebo slouží podnikání, majetkové účasti v obchodních společnostech či družstvu a jakékoliv jiné osobní příjmy.
- Přírůstky a výnosy vzešlé ze shora specifikovaných věcí, budou patřit tomu z manželů, který má věc ve vlastnictví, komu bude patřit právo, a pokud by byla tato věc v podílovém spoluvlastnictví, budou výnosy z tohoto společného majetku patřit každému z manželů v takovém podílu, v jakém bude vlastnit tuto věc hlavní.
- Prohlášení, že za případné do budoucna vzniklé dluhy nebo závazky bude odpovídat ten z manželů, který se k jejich plnění zaváže nebo jehož jednáním vznikly.
- Prohlášení, že smlouva nevyklučuje schopnost žádného z manželů zabezpečovat rodinu (viz § 719 odst. 1 občanského zákoníku).
- Prohlášení, že manželé jsou si vědomi toho, že pokud by touto dohodou bylo

dotčeno právo třetí osoby, může tato své právo uplatnit stejně, jako by k dohodě nedošlo, tzn. vůči oběma manželům. Tato smlouva není vůči stávajícím věřitelům účinná (viz § 719 odst. 2 občanského zákoníku).

- Prohlášení, že manželé jsou si vědomi toho, že se na tuto smlouvu můžou vůči třetí osobě odvolat pouze tehdy, jestliže jí byl obsah této smlouvy znám, nedojde-li k zápisu této smlouvy ve smyslu § 721 občanského zákoníku do veřejného seznamu. Pokud by nedošlo k zápisu smlouvy do veřejného seznamu, potom se manželé navzájem zavazují, že o obsahu smlouvy budou informovat vždy, kdyby neznalost jiné osoby o obsahu této smlouvy mohla jakkoli ohrozit kteréhokoli z manželů. Ve všech takových případech budou manželé postupovat bezvýjimečně tak, aby pro případ sporu s jinými osobami měli ve svém držení co do obsahu a formy kvalifikovaný a kdykoli verifikovatelný písemný doklad o tom, že v dotčené kauze jinou osobu podrobně informovali o obsahu smlouvy.
- Dodatek, že pokud není prokázán opak, má se za to, že všechny ostatní věci nabyté a závazky vzniklé za trvání manželství, tvoří společné jmění manželů, zejména se jedná o věci, které jsme nabyli za trvání manželství do doby uzavření této smlouvy.
- Prohlášení manželů, že žádají, aby smlouva byla zapsána do veřejného seznamu.²¹

Jak je patrné i z výše uvedeného příkladu, je pro smlouvu o manželském majetkovém režimu vyžadována forma veřejné listiny, kdy nejčastěji půjde o formu notářského zápisu. Notář pak smlouvu zapíše dle zákona č. 358/1992 Sb. o notářích a jejich činnosti (notářský řád) do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, který má povahu veřejného seznamu, a do Evidence listin o manželském majetkovém režimu, která má evidenční charakter a nejedná se o veřejný seznam. Zápis do veřejného seznamu má velký význam, jelikož až poté, co byla smlouva takto zaevidována, má účinky i vůči třetím osobám bez toho, aby třetí osobě musel být obsah smlouvy znám. Vedle notářského zápisu může mít formu veřejné listiny soudem schválený smír.

Je vhodné upozornit, že možnost manželů smluvně modifikovat společné jmění je omezena např. úpravou uvedenou v insolvenčním zákoně, kdy dle § 269 odst. 1 platí, že smlouvy mezi manžely, které byly uzavřeny po podání insolvenčního návrhu

---

²¹ Podklady a pracovní materiály z vlastní praxe advokátního koncipienta.

dlužníkem, a jde-li o insolvenční návrh věřitele poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, se stávají prohlášením konkursu neplatnými. Jde výslovně o smlouvy o zúžení rozsahu společného jmění manželů, smlouvy o rozšíření rozsahu společného jmění manželů, jestliže se na jejich základě stal součástí společného jmění manželů majetek do té doby náležející jen dlužníku, smlouvy o rozšíření rozsahu společného jmění manželů, jestliže se na jejich základě staly součástí společného jmění manželů závazky náležející do té doby jen manželu dlužníka, dohody o vypořádání společného jmění manželů včetně soudem schváleného smíru.

Manželé mohou uzavřít i dohodu o správě majetku, který tvoří součást společného jmění. Rozsah jednání je stanoven přímo zákonem. Dle § 723 odst. 1 občanského zákoníku manžel, který spravuje společné jmění, právně jedná v záležitostech týkajících se společného jmění samostatně, a to i v soudním nebo jiném řízení, ledaže je v zákoně stanoveno jinak. V § 723 odst. 2 občanského zákoníku jsou pak upravena omezení, kdy manžel, který spravuje všechno společné jmění, může právně jednat jen se souhlasem druhého manžela. Jedná se o případy, kdy je nakládáno se společným jměním jako celkem nebo se právní jednání týká obydlí, v němž je rodinná domácnost manželů. Uvedené platí, jestliže je toto obydlí součástí společného jmění, nebo je obydlím jednoho z manželů, anebo obydlím nezletilého dítěte, které nenabýlo plné svéprávnosti a o něž manželé pečují. Dalším případem je i ujednání trvalého či dlouhodobého zatížení nemovité věci, která je součástí společného jmění.

Dle odborného komentáře je však třeba ještě vyjasnit otázku, zda je možné souhlas druhého manžela nahradit soudním rozhodnutím dle § 714 odst. 1 občanského zákoníku. Dle § 723 odst. 3 občanského zákoníku je možné nahrazení souhlasu užit v běžných záležitostech (§ 714 odst. 2). Použití tohoto institutu v závažnějších případech (tj. nikoli běžných, viz i případy dle § 723 odst. 2) by však dle názoru odborníků mělo být rovněž možné. Soud by měl zohledňovat stejná hlediska jako v případě § 714 odst. 1, tj. zda je dané jednání v zájmu manželů, rodinné domácnosti a rodiny.²²

Závěrem tohoto bodu bych ještě zmínila ustanovení, která se věnují ochraně věřitele v případě smluvní modifikace společného jmění. Ustanovení § 733 občanského zákoníku zajišťuje ochranu věřitele nejen v případě smluvní modifikace, ale i

---

²² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 263.

modifikace na základě soudního rozhodnutí. Ustanovení chrání věřitele, jež má pohledávku vůči jednomu z manželů, která vznikla za trvání manželství ještě předtím, než bylo společné jmění modifikováno. Na tohoto věřitele se tedy již neuplatní ochrana dle ustanovení § 719 odst. 2 a 727 odst. 2 občanského zákoníku, protože tato se vztahují pouze na případy, kdy se modifikace dotýká práv věřitele. Ochrana však není neomezená, ale je ohraničena lhůtou šesti měsíců od vzniku závazku do modifikace jmění. Pokud pohledávka věřitele splňuje dané podmínky, může se věřitel uspokojit ze všeho, co by tvořilo společné jmění, kdyby nebylo modifikováno. Další možnost ochrany věřitele v případě modifikace zákonného režimu smlouvou nebo soudním rozhodnutím je upravena v § 734 občanského zákoníku.

3.1.2 Režim založený soudním rozhodnutím

Další možností, jak modifikovat společné jmění manželů, je soudní rozhodnutí. Soud společné jmění ve sporném řízení na návrh jednoho z manželů zruší nebo zúží, pokud je k tomu závažný důvod. Soud také může společné jmění svým rozhodnutím obnovit nebo rozšířit. Soud by měl návrh manžela vždy řádně posoudit se všemi jeho argumenty a nesloužit pouze jako orgán, který schvaluje navrhované řešení.²³

V občanském zákoníku (§ 724 odst. 2) jsou uvedeny příklady, které vždy naplňují kritéria závažného důvodu:

- a. manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu toho, co náleží výhradně tomuto manželu (zajištění výhradního dluhu manžela, které výrazně zasahuje majetek ve společném jmění);
- b. manžela lze považovat za marnotratného;
- c. manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika;

V zákoně jsou uvedeny i případy, kdy kritéria závažného důvodu naplněna být můžou:

- a. manžel začal podnikat;
- b. manžel se stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby.

---

²³ ŠÍNOVÁ, Renata, ŠMÍD, Ondřej a kol. *Manželství*. 2. vydání, Praha: Leges, 2014, s. 166.

Jako důvod pro zrušení společného jmění byl dle předchozí úpravy považován i zánik způsobilosti k právním úkonům či případy závislosti jednoho z manželů (drogy, alkohol, hrací automaty).²⁴

Tento způsob modifikace společného jmění není neměnný, ale společné jmění již jednou soudem modifikované lze opět změnit, a to buď opět na návrh jednoho z manželů soudním rozhodnutím, nebo smlouvou (§ 725 občanského zákoníku). Soud může (pravděpodobně také na návrh) společné jmění i obnovit, zejména pokud už nadále neexistují důvody, které vedly ke zrušení nebo zúžení společného jmění. Obnovením společného jmění nedochází k obživení původního společného jmění, ale ke vzniku nového, do kterého manželé nabývají nové majetkové hodnoty. Na návrh lze také společné jmění rozšířit až do zákonného rozsahu (viz § 726 občanského zákoníku). V § 726 odst. 2 občanského zákoníku je pak upraven případ obnovení společného jmění, které zaniklo na základě zákona. Takto zaniklé společné jmění může být obnoveno pouze rozhodnutím soudu, kdy soud navíc zkoumá, zda je obnovení společného majetkového režimu v zájmu manželů. Jedná se o případy konkurzu a uložení trestu propadnutí majetku (viz bod 2.1.1). Toto soudní rozhodnutí, kterým také vzniká nové společné jmění manželů, má účinky ex nunc (od právní moci rozhodnutí o obnovení společného jmění).

Jinak pro rozhodnutí soudu platí obdobná pravidla jako pro smluvní úpravu společného jmění, kdy soudní rozhodnutí nesmí vyloučit ani měnit ustanovení o obvyklém vybavení domácnosti nebo vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu (např. poskytování výživného) a dotýkat se práv třetích osob, pokud by s rozhodnutím nesouhlasili (viz 727 občanského zákoníku), což však závisí na tom, kdy jejich vztah k manželům vznikl. Jelikož soudní rozhodnutí musí být evidována podobně jako smlouvy upravující společné jmění, na další třetí osoby, jejichž vztah k manželům vznikl až po vydání rozhodnutí, se tato výjimka nevztahuje, protože tyto se mohou s rozhodnutím seznámit prostřednictvím veřejného rejstříku.²⁵ Soudní rozhodnutí se tak zapisují do obou paralelně existujících seznamů, ve kterých se změny manželského

---

²⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 267.

²⁵ ŠÍNOVÁ, Renata, ŠMÍD, Ondřej a kol. *Manželství*. 2. vydání, Praha: Leges, 2014, s. 168.

majetkového režimu evidují (neveřejná Evidence listin o manželském majetkovém režimu a veřejný Seznam listin o manželském majetkovém režimu).²⁶

Soudním rozhodnutím lze samozřejmě upravit i podmínky správy společného jmění. Podmínky správy může soud upravit buď současně s úpravou samotného majetkového režimu, nebo může upravit pouze správu jmění. Dle § 728 občanského zákoníku může soud upravit podmínky správy společného jmění, pokud manžel spravuje jmění ve zřejmém rozporu se zájmem druhého manžela, rodiny nebo rodinné domácnosti a nebyla uzavřena žádná smlouva o správě. Rozhodnutí, kterými došlo pouze k úpravě správy společného jmění, není třeba evidovat ve veřejném rejstříku. Do veřejného rejstříku se zapisují pouze ta právní jednání, která mění zákonný režim.

3.2 Právní úprava ve Spolkové republice Německo

V německém právním systému jsou definovány také tři základní samostatné režimy, tj. režim zákonný (Zugewinnngemeinschaft) a dvě možnosti smluvených režimů, oddělení majetku manželů (Gütertrennung) a majetkové společenství manželů (Gütergemeinschaft). I zde je zákonný režim vnímán jako režim základní, který mezi manžely vznikne automaticky, pokud si nezvolí jiný majetkový režim. Všechny tři režimy jsou rovněž navzájem prostupné a lze je smluvně modifikovat.

Dříve než v níže uvedených podkapitolách stručně rozeberu zmíněné smluvené režimy, ráda bych se věnovala ustanovením BGB, která jsou rozhodná pro jakoukoli smluvní modifikaci manželského majetkového režimu. Manželé totiž mohou zákonný majetkový režim modifikovat na základě manželské smlouvy (Ehevertrag) dle § 1408 BGB. Zákon obsahuje v § 1411 BGB i zvláštní úpravu ohledně uzavření manželské smlouvy pro osoby nezpůsobilé k právním úkonům.

Manželská smlouva vyžaduje formu notářského zápisu, jinak je neplatná (viz § 1410 a § 125 BGB). Forma notářského zápisu však může být nahrazena schválením úkonu v soudním řízení. Smlouvu je možné uzavřít pouze za přítomnosti obou stran (manželů). Zastoupení na základě plné moci je možné, jen pokud se nejedná o vyložené osobní úkon a plná moc nevyžaduje notářské ověření. Manželská smlouva může být uzavřena před uzavřením i za trvání manželství. Obsahem smlouvy je pak ujednání ohledně jednoho z možných smluvních majetkových režimů a je možné si speciálně

---

²⁶ Výkladové stanovisko Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti k seznamu ujednání o manželském majetkovém režimu.

upravit i některé podmínky zákonného majetkového režimu (rozšíření podmínek pro omezení nakládání s majetkem však možné není). V užším smyslu se manželská smlouva může týkat pouze úpravy vyrovnání ohledně zaopatření (Versorgungsausgleich). I manželská smlouva s čistě negativním obsahem (vyloučení zákonného majetkového režimu a vypořádání jmění) je platná a je tak respektována vůle partnerů (i s ohledem na § 1414 BGB a možnost sjednání odděleného jmění).²⁷ Manželé se mohou dohodnout i na správě majetku. Zde je však forma manželské smlouvy dle § 1413 BGB nutná pouze v případě odvolání pověření ke správě majetku.

Ustanovení občanského zákoníku ohledně manželského majetkového práva neobsahují specifickou úpravu účinnosti smlouvy. Při řešení této otázky je tak třeba vycházet z obecných ustanovení BGB (§ 123 a 138 BGB) a z ústavní zásady rovnosti manželů. Pokud ohledně manželské smlouvy existuje pochybnost ve vztahu k její vyváženosti, je třeba takovou smlouvu podrobit kontrole ze strany soudu, který posoudí, zda smlouva není z důvodu rozporu s dobrými mravy neúčinnou či zda je zvýhodněný manžel oprávněn se dovolávat smluvní úpravy ve svůj prospěch. Jedná se o kontrolu obsahu smlouvy (Inhaltskontrolle), kdy je důležité posoudit okolnosti a plány manželů v době uzavření manželské smlouvy, a kontrolu realizace smlouvy (Ausübungskontrolle), kdy jsou zkoumány okolnosti v době rozpadu manželství.²⁸ Za zásadní je v tomto ohledu považováno rozhodnutí Spolkového soudního dvora z roku 2004, kdy se soud vyjádřil k možnosti soudní kontroly manželských smluv a podmínkám jejího provedení.²⁹ Pro rozhodnutí o neúčinnosti smlouvy jsou důležité dvě podmínky, a to jednostranné zvýhodnění jednoho z manželů (objektivní předpoklad) a konkrétní okolnosti případu vedoucí k závěru o rozporu s dobrými mravy (subjektivní předpoklad). Dle judikatury se může jednat např. o případ, kdy se manželka v rámci manželské smlouvy vzdá práva na vypořádání zaopatření a práva na výživné v případě rozvodu, pokud tak učinila pod hrozbou vyhoštění ze země. Další okolností vedoucí v tomto případě k neúčinnosti smlouvy bylo to, že manželka v době podpisu neměla plné povědomí o důsledcích a nevládla plně německým jazykem.³⁰

---

²⁷ DETHLOFF, Nina. *Familienrecht*. 32. vyd. München: C.H.Beck, 2018, s. 105 až 106.

²⁸ Usnesení Vrchního zemského soudu v Brémách ze dne 26. 5. 2017, sp. zn. 4 UF 152/16.

²⁹ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. XII ZR 265/02, NJW 2004, 930.

³⁰ Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 17. 2. 2018, sp. zn. XII ZB 20/17.

V německém právu je rovněž ukotvena možnost smlouvy na návrh manželů zveřejnit v registru (Güterrechtsregister). Zveřejnění smlouvy v registru má obdobný význam jako v České republice, tj. až poté, co byla smlouva takto zaevidována, má účinky i vůči třetím osobám, které se již nemohou dovolávat toho, že o existenci smluvní úpravy mezi manžely neměli vědomost.³¹ Registr je veden příslušným obvodním soudem a zápis smlouvy má pouze deklaratorní charakter.

3.2.1 Oddělení majetku manželů (Gütertrennung)

Možnost smluvní úpravy společného jmění manželů formou oddělených jmění je upravena v § 1414 BGB. Jedná se o výslovně dohodnutou možnost v manželské smlouvě, případně o skutečnost dovozenou dle druhé věty § 1414 BGB, kdy manželé vyloučili zákonný režim a jinou možnost nesjednali. Tento majetkový režim však může mezi manžely či snoubenci vzniknout i jako subsidiární zákonný režim, a to na základě právní moci rozhodnutí o předčasném vypořádání majetkového společenství manželů k přírůstku (§ 1385 a 1386, § 1388 BGB) či na základě právní moci rozhodnutí o zrušení majetkového společenství manželů (§ 1449, § 1470 BGB).

Jak již napovídá i samotný název tohoto majetkového režimu, jedná se o režim, kdy každý z manželů má vlastní majetek a uzavření manželství nemá na majetkové vztahy mezi manžely v podstatě žádný vliv. Každý z manželů si také vlastní majetek sám spravuje a odpovídá za své závazky. Ani v případě tohoto režimu však nedochází k úplnému majetkovému oddělení. Manželům mohou dle § 1357 BGB vznikat společné závazky, a to pokud jde o jednání směřující k přiměřenému zajištění životních potřeb rodiny, které mají dopad i na druhého manžela. Z těchto závazků jsou zavázáni obvykle oba manželé. I v případě tohoto režimu platí domněnka vlastnictví dle § 1362 BGB. Manželé také mohou vlastnit společný majetek (jedná se o spoluvlastnictví dle obecných ustanovení BGB) a mít společné závazky (rovněž v režimu obecných ustanovení). Oba manželé mají také dle obecných ustanovení společné právo k bytu manželů, domácnosti a jejímu vybavení (viz § 1353 BGB).

Režim oddělených jmění však nelze považovat jednostranně za výhodný a i v rámci tohoto režimu mohou nastat v případě rozpadu manželství problémy. Například jestliže jeden z manželů poskytl druhému během manželství významné majetkové

---

³¹ DETHLOFF, Nina. *Familienrecht*. 32. vyd. München: C.H.Beck, 2018, s. 116.

hodnoty, má samozřejmě v případě rozpadu manželství zájem získat tyto hodnoty zpět. Často se druhý manžel svou pracovní činností podílí na chodu manželova podniku či vytvoření majetkových hodnot, které se však nestanou jeho vlastnictvím (investice do manželovy nemovitosti). Režim oddělených jmění (ani majetkové společenství manželů k přírůstku) však nezná zákonné ustanovení, které by takový nárok upravovalo. Nárok je tak možné uplatnit mimo úpravu manželského majetkového práva a je třeba jej řádně odůvodnit a argumentačně podložit. Pro vypořádání a rozhodnutí o nároku manžela pak platí speciální zásady a celé řízení je poměrně složité. Jedná se o zásadu existence tzv. společnosti mezi manžely, která však nemá účinky vůči třetím osobám a manžel se rovněž nestává společníkem (Innengesellschaft). Tato zásada se uplatní např. v případě, že se prokáže, že manželé v průběhu manželství usilovali o vybudování takové „společnosti“ za účelem, který nesledoval jen naplnění jejich manželského soužití (účel přesahující jejich manželské soužití), jako například nabývání velkého množství nemovitostí za účelem rozšíření majetku manžela. V tomto případě se vztahy mezi manžely vypořádají dle práva společností (§ 723 a 730 BGB). Dále je možné se svých nároků domáhat na základě ustanovení o bezdůvodném obohacení dle § 812 BGB (Wegfall der Geschäftsgrundlage einer ehebedingten Zuwendung) či podle ustanovení o změně okolností dle § 313 BGB (Zweckverfehlungskondiktion).

Režim oddělených jmění jistě usnadňuje následný rozvod, jelikož by se v ideálním případě nemuselo nic vypořádávat. Tento model však výrazně znevýhodňuje manžela, který nebyl v manželství výdělečně činný např. z důvodu péče o domácnost a děti. Jistou nevýhodou tohoto modelu je také obava z žaloby druhého manžela vzhledem k uvedeným zásadám a rovněž daňová zátěž, zejména pokud dojde k zániku manželství a majetkového režimu v důsledku úmrtí manžela. Odborná veřejnost proto jako variantu spíše upřednostňuje modifikaci zákonného režimu (majetkového společenství manželů k přírůstku). Zákonný režim lze smlouvou modifikovat například takovým způsobem, že je možné vyloučit vypořádání přírůstku pouze pro případ rozvodu, čímž dojde k vyloučení daňových znevýhodnění v případě úmrtí manžela.³²

---

³² HEMMER/WÜST/GOLD/GRIEGER. *Familienrecht*. 13. vyd. Würzburg: hemmer/wüst Verlag, 2016, s. 113 až 122.

3.2.2 Majetkové společenství manželů (Gütergemeinschaft)

Druhou možností, kterou mohou manželé zvolit jako alternativu k zákonnému majetkovému uspořádání, je sjednání majetkového společenství manželů dle § 1415 až 1482 BGB. Tato varianta spočívá na myšlence úplného majetkového propojení manželů a je nejvíce podobná českému modelu společného jmění. Pro své nevýhody, jako je např. odpovědnost za dluhy manžela, postižení obou manželů v rámci insolvenčního nebo exekučního řízení, však není tento model v praxi příliš využíván.

Majetkové společenství vzniká uzavřením manželské smlouvy. Tímto okamžikem se stávají veškeré převoditelné majetkové hodnoty, které dosud manželé vlastnili, jejich společným majetkem (Gesamtgut). I majetek, který manželé získají za trvání manželství po vzniku společenství, se stává dle § 1416 BGB automaticky společným na základě univerzální sukcese. Toto pravidlo platí i pro nemovitý majetek, který se rovněž bez dalšího stává společným majetkem (o této skutečnosti je však třeba vyrozumět příslušný katastrální úřad, viz § 1416 odst. 3 BGB).³³ Spojením majetku manželů vzniká tzv. Gesamthandsgemeinschaft, tedy bezpodílové majetkové společenství bez právní subjektivity, v němž nositeli práv a povinností jsou společně a nerozdílně společníci (manželé). Manžel tedy není oprávněn nakládat samostatně se svým podílem na společném majetku, ani s jednotlivými součástmi. Ohledně společného majetku rovněž platí domněnka, že majetek, o který je veden spor, je součástí společného majetku (domněnka ve prospěch společného majetku).³⁴

Majetkové společenství manželů se však neskládá pouze ze společného majetku (Gesamtgut), ale je třeba rozlišovat několik dalších majetkových mas:

a. výlučný majetek manželky a manžela (Sondergut):

Výlučný majetek je definován v § 1419 BGB jako majetek, který není převoditelný právním úkonem, jako například užívací právo, nezabavitelná část mzdy, stejně jako další nezabavitelné nároky. Tento majetek zůstává nadále vlastnictvím toho z manželů, který byl jeho vlastníkem, a není ani předmětem vypořádání. Každý z manželů spravuje svůj výlučný majetek samostatně na účet společného majetku (§ 1417 BGB). Nutno doplnit, že případné výnosy z výlučného majetku se stávají společným majetkem.

---

³³ SCHWAB, Dieter. *Familienrecht (Grundrisse des Rechts)*. 26. vyd. München: C.H.Beck, 2018, s. 95.

³⁴ BEITZKE, Günther. *Familienrecht*. 25. vyd. München: C.H.Beck, 1988, s. 141.

b. vyhrazený majetek manželky a manžela (Vorbehaltsgut):

I vyhrazený majetek je nadále ve vlastnictví původního vlastníka a nestává se společným. Jedná se o předměty, které jsou manželskou smlouvou nebo jiným právním jednáním takto výslovně určeny (pořízení pro případ smrti, darování). Výhradní majetek tedy může vzniknout pouze na základě volního jednání a nikoli ze zákona. Výhradním majetkem se na rozdíl od výlučného majetku stávají i výnosy a příjmy z výhradního majetku, náhrady za poškození či zničení výhradního majetku. Výhradní majetek spravuje každý z manželů samostatně na účet výhradního majetku (§ 1418 BGB).³⁵

V zákoně je poměrně podrobně upravena otázka správy společného majetku, a to jak varianta, kdy manželé spravují majetek společně, tak možnost, kdy je dle manželské smlouvy správou pověřen pouze jeden z manželů. S úpravou správy společného majetku pak úzce souvisí otázka odpovědnosti za závazky manželů. Pokud spravují společný majetek oba manželé, jsou za součást společného majetku považovány i dluhy každého z manželů a oba manželé jsou z těchto závazků odpovědni. Za závazky spojené se společným majetkem pak odpovídá každý z manželů svým vlastním majetkem (nad rámec společného majetku).³⁶

K otázce vypořádání bych v krátkosti uvedla, že pokud dojde k zániku manželství rozvodem, zaniká majetkové společenství právní mocí rozhodnutí a od tohoto okamžiku je společný majetek spravován oběma manžely společně. Každý z manželů je povinen spolupracovat a podílet se na udržení společného majetku do doby vypořádání. Samotné vypořádání je možné uskutečnit na základě vzájemné dohody bývalých manželů. Pokud není dohoda možná, uskuteční se vypořádání podle pravidel stanovených v § 1475 až 1481 BGB. Manželé musí dle § 1474 BGB nejprve vyrovnat závazky spojené se společným majetkem. Pokud není ve společném majetku dostatek peněžních prostředků, je možné přistoupit ke zpeněžení movitých i nemovitých věcí. Případný přeplatek pak bude rozdělen mezi manžely. Zákon rovněž umožňuje každému z manželů za náhradu převzetí určitých předmětů, které slouží výhradně jeho osobní potřebě nebo byly v rámci společenství majetku získány dědictvím, darem nebo jako výbava.³⁷

---

³⁵ DETHLOFF, Nina. *Familienrecht*. 32. vyd. München: C.H.Beck, 2018, s. 150 až 152.

³⁶ SCHWAB, Dieter. *Familienrecht (Grundrisse des Rechts)*. 26. vyd. München: C.H.Beck, 2018, s. 95 a 96.

³⁷ BEITZKE, Günther. *Familienrecht*. 25. vyd. München: C.H.Beck, 1988, s. 148 až 150.

V rámci rozboru zániku majetkového společenství bych ještě zmínila pojem tzv. pokračujícího majetkového společenství. Majetkové společenství sice zaniká tradičně smrtí jednoho z manželů, avšak v manželské smlouvě je možné sjednat i tzv. pokračující majetkové společenství (fortgesetzte Gütergemeinschaft, § 1483 až 1518 BGB), kdy majetkové společenství smrtí jednoho z manželů nezaniká, ale trvá nadále mezi žijícím manželem a společnými potomky. Smyslem tohoto institutu je zabránit roztržštění rodinného majetku, protože podíl zemřelého manžela na společném majetku není součástí pozůstalosti.

4. Zákonný režim dle české právní úpravy

Jedná se o základní majetkový režim, kterým se společné jmění řídí, pokud nedojde k modifikaci. V bodech níže se budu zabývat představením toho, co tvoří množinu společného jmění, aby bylo pro manžele snadněji uchopitelné, jaké hodnoty a proč je možné nárokovat či s jakými závazky počítat při zániku společného jmění. Na posouzení toho, co je a není součástí společného jmění, je v zásadě použitelná dosavadní judikatura. Při níže uvedeném rozboru budu tedy vycházet z judikatorních závěrů platných jak pro společné jmění dle občanského zákoníku 1964 tak pro bezpodílové spoluvlastnictví manželů.

4.1 Způsoby nabývání majetku do společného jmění

Dle § 709 občanského zákoníku je součástí společného jmění to, co nabyl jeden z manželů nebo co nabyli oba manželé společně za trvání manželství. Základní podmínkou pro to, aby se věc stala součástí společného jmění, je tedy časová hranice vzniku manželství a také to, že majetek nabyl jeden z manželů úplatně či že majetek nabyli oba manželé společně. Uvedené pravidlo je dále rozvíjeno a doplňováno soudní judikaturou. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi řešil otázku, zda do bezpodílového spoluvlastnictví manželů, resp. nyní společného jmění manželů, patří nemovitosti, koupené za trvání manželství, jestliže podle kupní smlouvy byli oba manželé kupujícími, avšak kupní cena byla zaplacena zcela z oddělených finančních prostředků jen jednoho z nich. Všeobecně platí, že věc, která byla pořízena za trvání společného jmění manželů z prostředků patřících výlučně jednomu z manželů (např. z peněz, které měl již v době před uzavřením manželství nebo které získal na základě darování), se nestává předmětem společného jmění manželů, ale je ve výlučném vlastnictví toho z manželů, kdo si ji pořídil. Odlišné důsledky však nastávají v případě, kdy je kupní cena uhrazena z výlučných prostředků jednoho z manželů, ale kupujícími jsou oba manželé společně, kdy oba jasně projeví vůli nabytí věc do společného jmění manželů. V tomto případě manžel, který do společné věci investoval své výlučné prostředky, totiž projevuje vůli k pořízení společné věci a druhý z manželů s tímto v podstatě vyjadřuje souhlas. Rozhodující pro to, zda se věc stane součástí společného jmění manželů je

i vůle obou manželů projevovaná při uzavírání smlouvy.³⁸ Uvedený závěr se uplatní i pro společné jmění manželů (srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 22 Cdo 410/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 31 Co 51/2010).

Jako součást společného jmění je brána i věc pořízená například ze zápůjčky či úvěru, ze kterého je zavázán jen jeden z manželů. Z judikatury totiž vyplývá závěr, že: „*V případě závazku i jen jednoho z manželů, na základě kterého tento manžel získává za trvání manželství finanční prostředky, tvoří věci nabyté za tyto finanční prostředky součást společného jmění manželů bez ohledu na to, že závazek součástí společného jmění manželů být nemusí.*“³⁹ V dalším rozhodnutí pak Nejvyšší soud vyložil, že pokud byly na pořízení věci ve společném jmění manželů užity prostředky opatřené závazkem jen jednoho z manželů, který není součástí společného jmění a ze kterého je zavázán jen jeden z manželů, zakládá tato skutečnost při zániku společného jmění nárok na vypořádání tohoto závazku jako vnosu z odděleného majetku na společný majetek. Uvedený závěr platí, i v případě závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, jež byl převzat manželem bez souhlasu druhého.⁴⁰ Jinak se dle § 711 občanského zákoníku na nabytí a pozbytí součástí společného jmění vztahuje obecná úprava občanského zákoníku (právní úprava věcných práv, dědické a závazkové právo). V praxi mohou vyvstat v souvislosti s nabytím vlastnického práva a společným jměním jisté problémy, a proto se níže zaměřím na několik způsobů nabytí vlastnického práva s ohledem na společné jmění manželů.

Pravděpodobně nejčastějším případem nabytí věci do společného jmění manželů je převod vlastnického práva (viz § 1099 a násl. občanského zákoníku). V tomto případě je třeba rozlišovat mezi movitými a nemovitými věcmi, které jsou zapsané do veřejného seznamu a věcmi takto neevidovanými. U věcí nezapsaných do veřejného seznamu je vlastnictví nabýváno obvykle účinností smlouvy, nicméně je možná smluvní modifikace okamžiku nabytí vlastnického práva. Věci zapsané do veřejného seznamu se stanou součástí společného jmění zásadně k okamžiku zápisu vlastnického práva k takové věci

---

³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 4. 2000, sp. zn. 22 Cdo 1658/98 (R 49/2001 civ.).

³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 1. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1480/2013.

⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 4. 2010, sp. zn. 22 Cdo 1387/2008, rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. května 2006, sp. zn. 22 Cdo 2335/2005.

do veřejného seznamu s účinky k okamžiku podání návrhu na zápis.⁴¹ V praxi půjde nejčastěji o převod vlastnického práva k nemovitým věcem a vklad do katastru. Jak je uvedeno výše, není v tomto případě rozhodné, zda jsou v kupní smlouvě uvedeni oba manželé, ale důležitý je úmysl manželů, tj. v jakém režimu chtěli věc nabýt. Přesto však může panovat určitá nejistota v situaci, když z obsahu smlouvy nebude možné určit, jak manžel zamýšlel věc nabýt, zda do svého výlučného vlastnictví či do společného jmění. I přestože občanský zákoník na rozdíl od předchozí úpravy § 144 občanského zákoníku 1964 nepřevzal vyvratitelnou domněnku, že vše, co bylo nabyto za trvání manželství, tvoří až do prokázání opaku společné jmění manželů, nadále bude dle mého názoru použitelný závěr, který byl několikrát potvrzen dosavadní soudní judikaturou, tj. že: „*Pokud není prokázán opak, má se za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří společné jmění manželů. Důkazní břemeno ohledně určitých skutečností leží na tom účastníku řízení, který z existence těchto skutečností vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky; jde o toho účastníka, který existenci těchto skutečností také tvrdí.*“⁴² Navíc i dle judikatury obecně platné pro civilní řízení platí, že důkazním břemenem je zatížen ten z účastníků, který hodlá z existence určitých skutečností těžit.⁴³ Nicméně katastrální úřad při vkladu vlastnického práva nezkoumá úmysl a vůli manželů při uzavírání smlouvy ani to, z jakých prostředků byla kupní cena uhrazena. Jako vlastníka zapíše jen jednoho z manželů, který je v návrhu na vklad a nabývacím titulu uveden. V tomto případě platí také zásada materiální publicity, tedy domněnka, že stav zapsaný ve veřejném seznamu odpovídá skutečnosti. Druhý z manželů má v tomto případě právo domáhat se odstranění nesouladu dle § 985 občanského zákoníku.⁴⁴ Otázku, zda nemovitost nabytá za trvání manželství, u níž je jako vlastník uveden jen jeden z manželů, je součástí společného jmění či ne bych ostatně doporučovala vyjasnit i v případě prodeje nemovitosti třetí osobě. V praxi jsme jak prodávajícímu manželovi tak třetí osobě jako kupující doporučovali opatřit si souhlas druhého manžela s podpisem kupní smlouvy (nejlépe s úředně ověřeným podpisem), který pak byl přílohou kupní smlouvy, kterou se nemovitá věc převáděla na třetí osobu.

---

⁴¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 190.

⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. září 2005, sp. zn. 22 Cdo 2615/2004.

⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. února 2010, sp. zn. 23 Cdo 1198/2008.

⁴⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 190.

Další možností jak rozšířit společné jmění manželů je nabytí vlastnictví přírůstkem. Dle důvodové zprávy k § 711 občanského zákoníku se budou zpracované, smíšené nebo spojované věci, které jsou jak součástí společného jmění, tak ve výhradním vlastnictví jednoho z manželů, posuzovat tak, že obohacen bude ten větší díl majetku. Vklad, který pak bude vynaložen ze společného jmění, se vypořádá při modifikaci nebo zániku společného jmění.⁴⁵ Neplatí tedy, že spojením věci ve společném jmění a ve výhradním vlastnictví manžela se věci stane ihned součástí společného jmění. V případě tohoto způsobu nabytí vlastnictví je třeba vzít v potaz i možnost oddělení věci či dobrou víru při zpracování. Při smísení movitých věcí (např. výlučných a společných peněžních prostředků) je zase důležité si uvědomit, že na vlastníky přechází poměrná část takto smíšených věcí.

S nabýváním majetku do společného jmění formou přírůstku (přírůstkem umělého) souvisí problematika vlastnictví k novostavbě. Od účinnosti občanského zákoníku se v české právní úpravě opět objevuje superficiální zásada a nová stavba tzv. přirůstá k pozemku a je pak jeho součástí. Dosavadní judikatura však měla složitější pozici, protože stavba dle předchozí úpravy součástí pozemku nebyla a bylo třeba určit, kdo je vlastníkem nemovitosti a jaký její majetkový režim. Vlastníkem novostavby byl stavebník, resp. stavebníci (tedy i manželé). Rozhodující pro posouzení, zda stavba zůstane ve vlastnictví jen jednoho z manželů či se stane součástí společného jmění, bylo provedení prvků tzv. dlouhodobé životnosti (střecha, schodiště a další podobné konstrukce). Pokud tyto prvky byly provedeny již před uzavřením manželství a za trvání manželství byla stavba již pouze dokončována, nestala se součástí společného jmění či bezpodílového spoluvlastnictví manželů. Vydání kolaudačního rozhodnutí přitom nebylo vůbec podstatné.⁴⁶ V současnosti již nehraje roli, zda byla stavba postavena v průběhu manželství či z jakých prostředků, rozhodující je pouze to, kdo je vlastníkem pozemku, na kterém stavba stojí. Pokud je pozemek součástí společného jmění, je automaticky ve společném jmění i stavba. Jestliže je však pozemek ve vlastnictví pouze jednoho manžela, stane se díky zásadě superficies solo cedit jeho vlastnictvím i stavba. Taková stavba se tedy, i když na ni byly vynaloženy prostředky ze společného jmění, součástí společného jmění nestává. Bohužel v právní praxi i v mém blízkém okolí

---

⁴⁵ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze) k § 711, dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

⁴⁶ Rozsudek bývalého Nejvyššího soudu České republiky z 30. 11. 1992, 3 Cdo 111/92.

pozorují mnoho případů, kdy mnohdy ani druhý manžel netuší, že stavba, na které se finančně podílel, mu vlastně nepatří. Tuto skutečnost mnohdy zjistí až při rozvodu manželství a následném vypořádání, kdy se finanční prostředky vynaložené za manželství zohlední.

Dalším způsobem nabytí věcí do společného jmění manželů je vydržení, které je upraveno v § 1089 a násl. občanského zákoníku. Může se jednat jak o řádné tak mimořádné vydržení. V rámci řádného vydržení musí jít o poctivou a pravou držbu, držba se musí zakládat na právním důvodu, který by za jiných okolností vedl k nabytí vlastnického práva. Věc je třeba nepřetržitě držet buď 3 roky v případě věcí movitých, nebo 10 let u nemovitých. U mimořádného vydržení, kde není třeba prokazovat právní důvod držby, jsou lhůty dvojnásobné. Dle rozhodnutí Ústavního soudu pak pro společné jmění manželů a vydržení platí, že věc získaná vydržením se stane součástí společného jmění manželů, pokud manželství trvá a nedošlo k zániku společného jmění manželů.⁴⁷ Pro nabytí věci do společného jmění vydržením jsou tedy důležité výše zmíněné požadavky, tj. poctivost, pravost a oprávněnost držby, které musí oba manželů splňovat po celou vydržecí dobu. Avšak na druhou stranu není třeba, aby o věci, která by mohla být vydržena jedním z manželů, nutně věděli oba manželé.⁴⁸ I takto vydržená věc se dle uvedeného soudního rozhodnutí stane součástí společného jmění.

Součástí společného jmění manželů je tedy vše, co splňuje uvedenou zákonnou definici a co ze společného jmění nebylo z rozhodnutí manželů vyloučeno, tj. společné jmění nebylo za podmínek stanovených zákonem modifikováno. Věc, která by za běžných okolností byla součástí společného jmění, se totiž může stát předmětem výlučného majetku jen způsobem stanoveným zákonem (např. zúžením rozsahu společného jmění, k němuž je třeba notářského zápisu). Pouze shodná vůle obou manželů nabytí věc do výlučného vlastnictví totiž nemůže věc ze společného jmění vyloučit.⁴⁹ Pro úplnost dodávám, že majetek musí být získán v souladu se zákonem. Pokud by byla věc nabyta trestným činem či jako odměna za něj, tato věc by se součástí společného jmění manželů nestala.⁵⁰

---

⁴⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 6. 1996 sp. zn. II. ÚS 219/95.

⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 8. 2011, sp. zn. 22 Cdo 4709/2009.

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 7. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2779/2008.

⁵⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24. března 1977 sp. zn. Tz II 1/77.

4.2 Aktiva a vyluky z aktiv ze společného jmění

V § 709 odst. 1 občanského zákoníku jsou taxativně vymezeny výjimky, kdy se předmět nestane součástí společného jmění. Vedle tohoto výčtu je třeba ještě připomenout § 3040 občanského zákoníku, který alespoň v přechodných ustanoveních pamatuje na věci nabyté v restituci. Dle důvodové zprávy totiž již nebylo nutné věci nabyté v rámci restituce v zákoně přímo uvádět, protože tyto právní vztahy by již měly být vzhledem k uplynulé době právně vyřešeny.

Dle § 709 odst. 1 občanského zákoníku je tedy součástí společného jmění to, co nabyl jeden z manželů nebo co nabyli oba manželé společně za trvání manželství, s výjimkou toho, co:

- a. slouží osobní potřebě jednoho z manželů – tyto věci netvoří součást společného jmění bez ohledu na to, jakým způsobem byly nabyty (zda úplatně či bezúplatně), a bez ohledu na jejich hodnotu. Musí však jít o věci osobní povahy, které skutečně slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů (např. oblečení, boty apod.). Prostředky, které byly ze společného jmění vynaloženy na získání těchto věcí, je však možné zohlednit při vypořádání společného jmění. Pokud se nejedná o věci, které obvykle slouží osobní potřebě a které mají zvláštní mimořádnou hodnotu, měl by manžel, to co bylo ze společného jmění na jeho výlučný majetek takto vynaloženo, nahradit.⁵¹
- b. nabyl darem, děděním nebo odkazem jen jeden z manželů, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl – tato úprava občanského zákoníku se vztahuje pouze na situace, kdy takto věc nabyl jen jeden z manželů a nikoli již oba manželé (v případě společného dědictví či daru tedy již nevzniká podílové spoluvlastnictví). V rámci právního jednání je tak třeba jasně určit, zda na straně obdarované jsou oba manželé či jen jeden z nich. V rámci tohoto bodu je vhodné zmínit i darování mezi manžely. Manželé si totiž mohou věc darovat i mezi sebou (dar z výlučného majetku jednoho manžela do výlučného majetku druhého manžela). Darování věci patřící do společného jmění možné není.⁵²

---

⁵¹ Výklad ustanovení občanského zákoníku o bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, Nejvyšší soud České socialistické republiky, Cpj 86/71, R 42/1972 civ.

⁵² PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H.BECK, 2015, s. 30.

- c. nabyl jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech – jedná se zejména o nárok na bolestné, ztížení společenského uplatnění, či nárok na náhradu za nemajetkovou újmu při porušení osobnostních práv.
- d. nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví – jedná se o věci nabyté jedním z manželů před uzavřením manželství a dále např. prodej, pronájem těchto věcí (zisk z výlučného majetku však součástí společného jmění je), získání věci za výlučné prostředky apod.
- e. nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.

Na pozitivní vymezení v první části odstavce 1 § 709 a taxativně vymezené výjimky navazují ještě zvláště upravené případy v odst. 2 a 3 tohoto ustanovení (viz speciální úprava podílu manžela v obchodní společnosti a družstvu včetně družstva bytového) a § 711 občanského zákoníku. Jedná se o hodnoty, které popisují v bodech níže.

4.2.1 Částky výdělků, platu, mzdy, zisku a jiných hodnot z pracovní a jiné výdělečné činnosti

Standardní a obvyklou součástí společného jmění manželů tvoří peněžní příjmy z pracovního poměru. Součástí společného jmění manželů se stávají i odměny a prémie ze zaměstnání včetně odměny v naturáliích, dále i stipendia, příjmy z autorských odměn a honorářů, odměn za vynálezy předměty průmyslového vlastnictví apod. Příjmem společného jmění manželů jsou i příjmy ze sociálního zabezpečení (důchody, nemocenská), dávky pomoci v hmotné nouzi a sociální podpory, podpora v nezaměstnanosti apod., dále také výhry ze sázek a loterií. Pro úplnost a vzhledem k tomu, že tato problematika byla v minulosti soudy opakovaně rozebírána, uvádím, že součástí společného jmění manželů není nárok na mzdu, ale až celá mzda, která byla vyplacena a převzata.⁵³ Pokud mají manželé účet každý zvláště nebo sice společný účet, ale druhý z manželů si vedle toho vede ještě účet vlastní, na kterém jsou uloženy rovněž

---

⁵³ Výklad ustanovení občanského zákoníku o bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, Nejvyšší soud České socialistické republiky, Cpj 86/71, R 42/1972 civ.

prostředky ve společném jmění, neznamená to, že k tomuto účtu získá přístup i druhý z manželů, který majitelem účtu není.⁵⁴

Mzdě a možnostem jejího postižení, zejména postižení mzdy manžela povinného, se budu dále věnovat v kapitole 10.

4.2.2 Zisk a pohledávky z výhradního majetku jen jednoho z manželů

Dle § 709 odst. 2 občanského zákoníku je součástí společného jmění také zisk plynoucí z výlučného majetku jen jednoho z manželů. Dle předchozí právní úpravy se jednalo o výnosy, užitky přírůstky věcí i úroky získané z vkladu jen jednoho manžela. Dle nové úpravy je součástí pouze zisk z výhradního majetku, tj. nikoli již celý výnos, ale to co zůstane jednomu z manželů po odečtení nákladů. Součástí společného jmění se tak stane typicky i příjem z nájemného, který plyne z nemovitosti, která je ve vlastnictví jen jednoho z manželů. Jako příklad bych uvedla i situaci zmíněnou v odborné literatuře, kde je vysvětlen postup nabytí zisku z výlučného majetku do společného jmění. Pokud nejsou s pronájmem nemovitosti spojeny náklady, stane se součástí nájemné v plné výši. Pokud je třeba z nájmu uhradit nějaké náklady ve vazbě na nemovitost, stane se součástí společného jmění až to, co zbylo po odečtení těchto nákladů, případně bude zisk nulový. Součástí společného jmění se naopak nestávají dluhy, které vznikly v souvislosti s výlučným majetkem manžela.⁵⁵

V § 711 odst. 3 občanského zákoníku je pak uvedena další možnost, jak se věc může stát součástí společného jmění. Jedná se konkrétně o pohledávky z majetku, který je ve výhradním vlastnictví jen jednoho manžela. Tyto pohledávky se stanou součástí společného jmění dnem své splatnosti. Součástí se tak stává také až samotný zisk z výlučného majetku manžela. Součástí společného jmění se tak stane typicky i zmíněný příjem z nájemného, který plyne z nemovitosti, která je ve vlastnictví jen jednoho z manželů, a to ode dne splatnosti této pohledávky.

4.2.3 Podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu

Od 1. 8. 1998 jsou součástí společného jmění i věci sloužící k podnikání jen jednoho z manželů. V § 143 odst. 2 občanského zákoníku 1964 tak bylo po zmíněné

---

⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 8. 1. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2793/2006.

⁵⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 167.

novelizaci upraveno, že: „*Stane-li se jeden z manželů za trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva, nezakládá nabytí podílu, včetně akcií, ani nabytí členských práv a povinností členů družstva, účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, s výjimkou bytových družstev.*“ Ustanovení § 709 odst. 3 občanského zákoníku již nezmiňuje otázku členství ve společnosti či družstvu, ale upravuje především podmínky, za jakých se podíl stane součástí společného jmění. Podíl se samozřejmě stává součástí společného jmění, pokud se manžel stal společníkem společnosti nebo členem družstva za trvání manželství. Pokud však manžel nabyl podíl způsobem, který nevede ke vzniku společného jmění (např. dědictvím nebo darem), tak se podíl součástí společného jmění nestane.

Jestliže mají být k získání podílu použity prostředky ze společného jmění, je nutný souhlas druhého manžela, jinak se podnikající manžel vystavuje riziku, že se druhý manžel dovolá (relativní) neplatnosti tohoto právního jednání. Souhlas druhého nepodnikajícího manžela je dle § 715 vyžadován, pokud:

- a. je k podnikání jednoho manžela užita součást společného jmění, jejíž majetková hodnota přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Souhlas je nutný při prvním užití majetku ze společného jmění.
- b. je součást společného jmění užita k nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu, nebo jestliže je důsledkem nabytí podílu ručení za dluhy korporace (např. veřejná obchodní společnost) v rozsahu, který přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů.

Je zcela jistě žádoucí vytvořit souhlas s podnikáním v písemné formě, a to i přesto, že již není třeba dle zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, zakládat tento souhlas do sbírky listin u rejstříkového soudu. Souhlas může být manželem udělen např. v této podobě: „*Já, níže podepsaný/á, xxx, nar. xxx, bytem xxx, vyslovuji tímto svůj jednoznačný a neodvolatelný souhlas s tím, aby byla součástí společného jmění použita k podnikání mého manžela/ky, pana, paní xxx.*“ Dle odborné literatury je zřejmě možné souhlas i za určitých podmínek odvolat (např. určité nekontrolovatelné jednání podnikajícího manžela). Souhlas je také možné nahradit rozhodnutím soudu.⁵⁶

---

⁵⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 214.

4.2.4 Podíl v bytovém družstvu

V tomto bodě bych se chtěla zaměřit na problematiku členského podílu v bytovém družstvu, a to nejen na současnou úpravu podílu v bytovém družstvu, ale zejména na konflikt ustanovení § 143a a 703 odst. 2 občanského zákoníku 1964. Jelikož se v současnosti stále setkáváme s dopady předchozí právní úpravy, považuji níže zmíněné problémy za stále aktuální.

Úvodem bych zmínila, že i členský podíl v bytovém družstvu představuje hodnotu, která může být součástí společného jmění manželů. Pokud je tento podíl nabyt jedním z manželů za trvání manželství a z prostředků ze společného jmění, stává se součástí společného jmění.⁵⁷ Dle § 143 odst. 2 občanského zákoníku 1964 platilo, že pokud jeden z manželů nabyt podíl v bytovém družstvu za trvání manželství a z prostředků ze společného jmění, zakládala jeho účast na bytovém družstvu i účast druhého manžela v tomto družstvu. Je však třeba oddělit majetkovou účast a členství v bytovém družstvu, což je hodnota, která může být součástí společného jmění, a právo nájmu, které majetkovou hodnotu nemá, a proto není majetkem, který by tvořil společné jmění.⁵⁸ Mimo ustanovení § 143 odst. 2 obsahoval občanský zákoník 1964 totiž ještě kogentní ustanovení § 703 odst. 2, dle kterého platilo, že vznikne-li jen jednomu z manželů za trvání manželství právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu, vznikne se společným nájmem bytu i společné členství manželů v družstvu. Z tohoto členství pak byli oba manželé oprávněni a povinni společně a nerozdílně, což neplatilo, pokud spolu manželé trvale nežili. V tomto bodě vzniká podle mého názoru problém, protože dle výkladu těchto dvou ustanovení by mělo členství v bytovém družstvu vznikat automaticky oběma manželům v podstatě bez ohledu na způsob nabytí členství. Je tedy otázkou, zda se členský podíl v bytovém družstvu, který je nabyt za trvání manželství některým ze způsobů, který by jinak znamenal výjimku (např. dědění, darování, nabytí z výlučných prostředků, apod.) stává součástí společného jmění či bude ve výhradním vlastnictví pouze jednoho z manželů, a zda je možné na nabytí podílu použít § 143 odst. 1 občanského zákoníku 1964 ohledně výjimek ze společného jmění. Tato otázka má zásadní význam zejména v situaci, kdy je třeba rozhodnout, zda může být předmětná jednotka, který byla nabyta jedním z výše uvedených způsobů, postižena

---

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 5. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3322/2009.

⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 2. 2009, sp. zn. 32 Cdo 4486/2007.

exekucí vedenou proti druhému manželu či zahrnuta do majetkové podstaty manžela v rámci insolvenčního řízení.

Judikatura v dané věci zastávala poměrně konzervativní názor, že i v případě, kdy dojde k nabytí členského podílu v družstvu na základě dědictví, vznikne společný nájem družstevního bytu manžely i společné členství v bytovém družstvu.⁵⁹ Tento názor rezonoval i v odborné literatuře: „*Společné členství manželů podle § 703 vzniká v zásadě v každém případě, kdy vznikne právo na uzavření nájemní smlouvy k družstevnímu bytu za trvání manželství na základě stanov družstva, rozhodnutí příslušného orgánu družstva. (...) Jediným případem, kdy podle v poslední době převažujících názorů a praxe společné členství manželů v družstvu nevzniká, je zdědění členského podílu jedním z manželů (viz dále). Názory na dědění členského podílu a nabytí družstevního nájmu i za trvání manželství jen jedním z manželů v minulosti nebyly jednotné, v praxi se lze setkat s obojím výkladem a postupem. Nově publikované odborné názory (Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů, s. 102) se přiklánějí k tomu, že v tomto případě společné členství manželů v bytovém družstvu nevzniká. Zdůvodnění tohoto názoru se ovšem autorům nejeví jako zcela přesvědčivé. Odborné názory se totiž zmiňují o souvislostech (včetně historických) právních úprav a jejich účelu, zdůvodnění snad může také souviset s tím, že v případě dědění nevzniká nárok na uzavření smlouvy o nájmu, ale dědic se ke dni úmrtí stává přímo nájemcem (§ 706 odst. 3), možná i s tím, že společné členství manželů v družstvu nevzniká v případech, které by při nabytí vlastnictví věci nevedly ke vzniku společného jmění manželů podle § 143 odst. 1 písm. a).*“⁶⁰

Způsob nabytí členského podílu byl tak v souladu s výše uvedenými názory zohledňován alespoň v rámci vypořádání společného jmění, kdy by mohly být okolnosti nabytí členského podílu v družstvu zohledněny (např. v rámci tzv. disparity podílů, kdy se také přihlédne k tomu, jak se ten který z manželů zasloužil o nabytí vypořádávaného majetku). Nejvyšší soud k tomuto uvedl, že: „*Pokud byl členský podíl nabyt způsobem, který by u jiné věci znamenal vyluku ze společného jmění manželů, pak bude v takovém případě minimem spravedlnosti chránit práva toho z manželů, který členský podíl pořídil za podmínek zakládajících jinak vyluku ze SJM prostřednictvím zvýhodnění*

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 10. 2009, sp. zn. 20 Cdo 3672/2007.

⁶⁰ ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník I, § 460 až 880, Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, Praha 2009, s. 2054.

*spočívajícího v přihlédnutí k jeho zásluhám na nabytí podílu, a to tak, že mu bude přikázán vypořádací podíl zvýšený až o hodnotu tohoto podílu*⁶¹ Nicméně pokud je třeba již od začátku předejít tomu, aby byl např. v exekčním řízení vedeném proti jednomu z manželů postižen i majetek, který by za normálních okolností z důvodu zákonné výjimky nebyl součástí společného jmění, je dle mého názoru vhodnější zkusit uplatnit poněkud progresivnější přístup a s danou situací se argumentačně vypořádat tak, že se zmíněná zákonná výjimka uplatní a členský podíl se pro účely exekčního řízení (nebo i insolvenčního řízení) vedeného jen proti jednomu z manželů do majetkové podstaty dlužníka jako výlučný majetek jen jednoho z manželů vůbec nezahrne.

Uvedenou problematikou se ve své rozhodovací činnosti zabýval i Ústavní soud, který ve věci sp. zn. IV. ÚS 362/10 přezkoumával rozhodnutí nižších soudů, které dospěly k závěru o neexistenci výlučného vlastnického práva stěžovatelky k bytu, i když na stěžovatelku přešlo členství v družstvu na základě dědění. Soudy nižších stupňů tak neshledaly překážku, která by bránila provedení výkonu rozhodnutí. K ústavní stížnosti se pak vyjádřily takto: *„Pokud jeden z manželů zdědí za trvání manželství členský podíl v bytovém družstvu a manželé spolu trvale žijí, vzniká se společným nájmem bytu i společné členství manželů v družstvu.*⁶² Nejvyšší soud k ústavní stížnosti poznamenal, že *„V soudní praxi nebyly dosud zaznamenány problémy s aplikací § 703 odst. 2 občanského zákoníku při řešení otázky dědění členského podílu jedním z manželů za trvání manželství. Na rozdílné názory v odborné literatuře přitom Nejvyšší soud ve svém v záhlaví citovaném rozhodnutí rovněž poukázal. Úprava společného nájmu družstevního bytu zůstala podle vyjádření Nejvyššího soudu i přes změny občanského zákoníku v části týkající se nájmu bytu nezměněna a je chápána jako úprava kogentní. Tato úprava nereflektovala na změny v úpravě společného jmění manželů ani na úpravu v obchodním zákoníku (takže zůstává zachována rozdílnost přístupu k bytovému družstvu). Z těchto důvodů navrhl Nejvyšší soud, aby byla ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněná odmítnuta.*⁶³ Ústavní soud pak při posouzení ústavní stížnosti došel k závěru, že: *„Uvedenou interpretaci obecných soudů považuje Ústavní soud za nesprávnou a ústavně nekonformní. Předně je třeba,*

⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 22 Cdo 5228/2015.

⁶² Nález Ústavního soudu ze dne 2. 11. 2010, sp. zn. IV. ÚS 362/10.

⁶³ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 11. 2010, sp. zn. IV. ÚS 362/10.

s ohledem na § 706 odst. 3 občanského zákoníku, přisvědčit stěžovatelce a uzavřít, že stěžovatelce nevzniklo právo na uzavření nájemní smlouvy k bytu, nýbrž na ni smrtí její matky tento nájem ex lege přešel. (...) Aplikace § 703 odst. 2 občanského zákoníku na projednávaný případ tedy není namístě. Prostor pro aplikaci § 703 odst. 2 obč. zák. na věc stěžovatelky podle Ústavního soudu nejenže nevyplývá z žádného zákonného ustanovení, ale užití uvedeného ustanovení, a v jeho důsledku vyloučení zákonné výluky ze společného jmění manželů dle § 143 odst. 1 písm. a) občanského zákoníku, by v daném případě vedlo k zásahu do ústavně zaručeného práva stěžovatelky vlastnit majetek podle čl. 11 Listiny. Není žádný důvod, aby ta skutečnost, že stěžovatelka žila v manželství v době úmrtí její matky, měla za důsledek nabytí části dědictví manželem stěžovatelky.⁶⁴ Ústavní soud ve zmíněném nálezu dokonce uvedl, že argumentace s odkazem na zprávu Nejvyššího soudu ČSR z 24. června 1983, sp. zn. Cpj 182/82, představuje zcela překonaný názor z doby minulého režimu. Dle názoru Ústavního soudu došlo k přechodu nájmu a nemohl tak vzniknout ani společný nájem ani společné členství manželů v družstvu. Na nabytí členského podílu v družstvu je tak plně aplikovatelná výjimka ze společného jmění manželů dle § 143 odst. 1 písm. a) občanského zákoníku 1964. Názor Ústavního soudu vztahující se k výjimce týkající se dědictví je dle mého názoru stejně dobře použitelný i na ostatní výjimky ze společného jmění stanovené v zákoně.

Doplnila bych, že pro daný problém je rozhodující i posouzení vzájemného vztahu § 143 odst. 1 a § 703 odst. 2 občanského zákoníku 1964. Proto je třeba se na danou problematiku podívat i z historického hlediska. Ustanovení § 703 odst. 2 bylo součástí občanského zákoníku 1964 již od jeho vydání. Institutu společného jmění, který byl do českého právního řádu zaveden od 1. 8. 1998, však předcházela úprava bezpodílového spoluvlastnictví manželů. Jedním z rozdílů mezi úpravou společného jmění a úpravou bezpodílového spoluvlastnictví manželů byl ten, že předmětem bezpodílového spoluvlastnictví manželů byly pouze věci, ale práva a další majetkové hodnoty součást bezpodílového spoluvlastnictví manželů netvořily. Ustanovení § 703 odst. 2 občanského zákoníku 1964 tak mělo v dané době zcela jiný význam, kdy zajišťovalo manželům rovnocenná práva k družstevnímu bytu a družstvu.⁶⁵ Se

⁶⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 11. 2010, sp. zn. IV. ÚS 362/10.

⁶⁵ Ondřej KUNC, Petr. *Vliv právních norem upravujících společné jmění manželů na právní úpravu společného členství manželů v bytovém družstvu*, Komorní listy 4/2011, s. 23.

zavedením institutu společného jmění manželů se však i členství v bytovém družstvu mohlo stát součástí společného jmění. Ustanovení § 703 odst. 2 občanského zákoníku 1964 tedy v podstatě ztratilo svůj prvotní ochranný záměr. Názor, že členský podíl nabytý děděním, darem nebo z výlučných prostředků některého z manželů nebude součástí společného jmění a výjimky se uplatní, je tak podporován i interpretačním pravidlem *lex posteriori derogat legi priori* doplněným o historický a teleologický výklad uvedených ustanovení.

V současnosti je problematika členského podílu a společného členství manželů v bytovém družstvu upravena již ve zmíněném § 709 odst. 3 občanského zákoníku a dále v § 739 a 740 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů. V § 739 zákona o obchodních korporacích je upraveno, že členství manželů v bytovém družstvu vzniká, jestliže je podíl součástí společného jmění manželů. Podíl je součástí společného jmění, pokud je nabyt za trvání manželství a nejedná se o zákonnou výjimku dle § 709 odst. 1 občanského zákoníku. Způsob nabytí členského podílu tedy má vliv na posouzení toho, zda bude podíl součástí společného jmění. Dle tohoto ustanovení je také možné s družstevním podílem a členstvím různě manipulovat. Manželé tedy mohou smluvně modifikovat rozsah společného jmění, i pokud jde o družstevní podíl. Tato možnost byla dle předchozí právní úpravy dle některých názorů i vzhledem ke kogentní úpravě § 703 odst. 2 občanského zákoníku 1964 vyloučena.

Závěrem tohoto bodu bych zmínila ještě úpravu vyloučení společných členů dle § 740 zákona o obchodních korporacích, kde mne zaujala zejména možnost vyloučení i jen jednoho z manželů z družstva. Obecné podmínky pro vyloučení jsou upraveny v § 614 zákona o obchodních korporacích. Zvláštní úprava pro bytová družstva je pak uvedena v § 734 zákona o obchodních korporacích. Dle některých názorů není z povahy věci vyloučení jen jednoho z manželů možné. Avšak dle dalších dostupných zdrojů není společné členství manželů v družstvu pro vyloučení jen jednoho z nich překážkou. Protože smyslem vyloučení je odstříhnout a sankcionovat člena, který porušuje své povinnosti, od zbytku družstva, nemělo by chování jen jednoho z manželů negativně ovlivňovat členství druhého z manželů, zvláště pokud nemůže důvody pro vyloučení druhého z manželů ovlivnit (např. spáchání trestného činu, viz důvod dle § 734 odst.

1 písm. b) zákona o obchodních korporacích).⁶⁶ Nejvyšší soud pak k této problematice uvedl, že: „Uvedenému účelu posuzovaných ustanovení pak odpovídá závěr, že v případech, kdy člen družstva opětovně porušuje členské povinnosti, které zákon nebo stanovy ukládají oběma společným členům družstva tak, že nesplní-li některý ze společných členů takovou povinnost, může ji splnit druhý z nich (např. společnou uhrazovací povinnost), lze pro porušení takové povinnosti po marné výstraze, poskytnuté každému ze společných členů, vyloučit z družstva oba. To platí obdobně i v případě jiných důležitých důvodů vyloučení uvedených ve stanovách. Má-li však být člen z družstva vyloučen proto, že byl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin, který spáchal proti družstvu nebo členům družstva, pak takový závěr za situace, kdy se druhý ze společných členů na činu, pro který byl vylučovaný člen odsouzen, nepodílel, učinit nelze. Vyloučením odsouzeného člena se totiž družstvu dostane dostatečné ochrany před tím, aby nemohl ovlivňovat činnost družstva a ztráta členství v družstvu je pro odsouzeného člena (vedle odsouzení za spáchaný trestný čin) podle mínění Nejvyššího soudu dostatečným postihem. V důsledku vyloučení jednoho ze společných členů z družstva pak přestává být členský podíl v družstvu společným podílem a druhý z manželů se stane výlučným členem družstva.“⁶⁷ Uvedený závěr Nejvyššího soudu je dle názoru komentářové literatury aplikovatelný i za současné právní úpravy a vyloučení pouze jednoho z manželů, bez toho aby zaniklo členství v družstvu i druhému manželu, je tak za splnění určitých podmínek možné.

4.3 Pasiva

Právní úprava dluhů, které jsou součástí společného jmění je obsažena v § 710 občanského zákoníku. Občanský zákoník v daném ustanovení používá pojem dluh. Nejedná se tedy již o závazek jako celek. Součástí společného jmění se tak stane pouze dluh, tj. konkrétní povinnost, kterou má dlužník věřiteli plnit. Ustanovení se také výslovně zmiňuje o dluzích, které jsou převzaté. Pojem převzetí je v tomto případě velmi důležitý, jelikož k převzetí je třeba volní (vědomé, aktivní) jednání dlužníka. Dle předchozí úpravy občanského zákoníku 1964 nehrálo převzetí dluhu roli a důležitý byl okamžik vzniku dluhu, resp. závazku. Navíc za společné byly považovány také dluhy,

⁶⁶ NOVOTNÝ, HORÁK, HOLEJŠOVSKÝ, OEHM. *Bytové spoluvlastnictví a bytová družstva, Komentář*. 1. vydání, Praha: C.H.BECK, 2016, s. 349.

⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 8. 1. 2008, sp. zn. 29 Odo 834/2006.

kteřé vznikly i bez ohledu na vůli manželů, a i dluhy, které vznikly právním jednáním jen jednoho manžela, aniž by k tomuto jednání druhý manžel udělil souhlas.⁶⁸

Právní úprava občanského zákoníku k problematice dluhu jako součásti společného jmění přistupuje mnohem úžeji. Dle důvodové zprávy k občanskému zákoníku se součástí společného jmění mohou stát pouze dluhy soukromoprávní vyplývající z obligačního důvodu (obvykle se smluvním základem) a nikoli již dluhy veřejnoprávní, dluhy vzniklé na základě soudního rozhodnutí či rozhodnutí jiného orgánu, ani dluhy vzniklé na základě zákona (povinnost hradit daně, výživné apod.) či dluhy vyplývající z porušení právní povinnosti (např. náhrada škody). Součástí společného jmění se tak nestanou všechny dluhy vzniklé za trvání manželství, ale pouze dluhy za trvání manželství převzaté. Dluh tedy může vzniknout i před manželstvím, ale rozhodující pro to, zda se stane součástí společného jmění, bude okamžik převzetí dluhu a samozřejmě to, zda bude převzat i druhým z manželů či s jeho souhlasem.

Níže se budu věnovat problematice dluhů, které rozčlením podle toho, zda je daný dluh součástí společného jmění či nikoli a z jakého majetku je možné jej uspokojit (zda z majetku ve společném jmění bez omezení či s omezeními dle § 732 občanského zákoníku).

4.3.1 Dluhy tvořící součást společného jmění

Níže uvedené kategorie dluhů jsou považovány za součást společného jmění manželů. Z těchto dluhů jsou manželé i s ohledem na § 713 odst. 2 zavázáni společně a nerozdílně, tj. věřitel může požadovat splnění dluhu po kterémkoli z manželů. Součástí společného jmění tedy jsou:

Dluhy převzaté za trvání manželství společně oběma manžely

Jedná se o všechny dluhy plynoucí ze závazků, ze kterých jsou zavázáni oba manželé společně. Pokud tedy manželé společně uzavřeli za trvání manželství například úvěrovou smlouvu, jsou k plnění dle úvěrové smlouvy zavázáni oba manželé a dluh pak může být uspokojen z majetku ve společném jmění a pokud to bude třeba i z výlučného

---

⁶⁸ MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku*, Právní rozhledy 19/2014, s. 649.

majetku manželů. Jestliže jsou exekucním titulem vázáni oba manželé, může být postihnut i výlučný majetek obou manželů.⁶⁹

Za zajímavý pak v této souvislosti považuji příklad uvedený v komentářové literatuře, který pracuje s pojmem převzetí dluhu a vznikem společného jmění až v průběhu manželství. Jestliže má společné jmění vzniknout až v průběhu manželství (např. v případě, kdy je vznik společného jmění vyhrazen ke dni zániku manželství), nemohou se stát dluhy, které vznikly před okamžikem vzniku společného jmění, jeho součástí. V tomto případě se dluh stane součástí společného jmění až s jeho vznikem, až poté půjde o dluh převzatý za trvání manželství.⁷⁰

Dluhy z výlučného majetku jednoho z manželů v rozsahu, který odpovídá zisku z tohoto majetku

Dluhy z výlučného majetku nemohou být součástí společného jmění, jelikož se týkají výhradního majetku jednoho z manželů. Toto pravidlo však neplatí bezvýjimečně, jelikož občanský zákoník obsahuje úpravu § 709 odst. 2, dle kterého platí, že součástí společného jmění je zisk z výlučného majetku manžela. I v rámci právní úpravy pasiv je brán ohled na toto ustanovení o zisku. Dle § 710 písm. a) občanského zákoníku jsou pak i převzaté dluhy z výlučného majetku manžela v rozsahu, který odpovídá zisku z tohoto majetku, součástí společného jmění. Pokud výlučný majetek zisk nevykazuje, ani dluh se součástí společného jmění nestává. Stejně tak se nestane součástí společného jmění část výlučného dluhu, ve které převyšuje zisk z výlučného majetku.

Další věc je pak uspokojení věřitele. Věřitel se totiž může i v případě tohoto dluhu z výlučného majetku, který vzniknul za trvání manželství, uspokojit jak z výlučného majetku manžela, tak z majetku ve společném jmění, jelikož tento dluh je v rozsahu odpovídajícím zisku z výhradního majetku součástí společného jmění. V praxi však bude jistě značně obtížné určit, jaká část dluhu spadá do společného jmění a jaká část již společné jmění netvoří (jaká část dluhu převyšuje zisk z výhradního

---

⁶⁹ MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku*, Právní rozhledy 19/2014, s. 649.

⁷⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 180.

majetku). V daném případě jistě bude vhodné, aby druhý manžel využil možnosti uvedené v § 732 občanského zákoníku a vyslovil s takovým dluhem nesouhlas.⁷¹

Dluhy převzaté za trvání manželství jen jedním z manželů se souhlasem druhého manžela

Součástí společného jmění se také stanou dluhy převzaté jen jedním z manželů se souhlasem druhého manžela. Jedná se o případy, kdy stranou smlouvy je sice jen jeden z manželů, který na sebe hodlá dluh převzít, ale druhý manžel s dluhem a jeho převzetím souhlasí. K právnímu jednání jednoho manžela, které má společné jmění zatížit, je tedy třeba souhlas druhého manžela. Pokud si manžel pořídí na úvěr nebo za peníze z půjčky nějakou věc, bude tato věc součástí společného jmění, dluh se však bez souhlasu druhého manžela automaticky součástí společného jmění nestane.⁷²

Pro souhlas manžela není zákonem stanovena určitá forma. Je však třeba doporučit, aby byl souhlas, který je udělován k okamžiku převzetí dluhu (aby nevznikly pochybnosti, zda se dluh stal součástí společného jmění či nikoli), udělen v písemné formě a to zejména z důvodu ochrany manželů v případě, že by se třetí osoba (věřitel) domáhala uspokojení dluhu z majetku ve společném jmění, ale druhý nedlužící manžel by s takovým dluhem souhlas neudělil nebo by o něm vůbec nevěděl. „*Za dluh převzatý bez souhlasu druhého manžela je třeba považovat nejen dluh, ke kterému nedal druhý manžel souhlas vědomě, popřípadě přímo vyjádřil nesouhlas s jeho převzetím, ale i dluh, ke kterému souhlas nedal, protože o něm nevěděl*“⁷³

Pokud jde o výkon rozhodnutí, věřitel se může uspokojit z výlučného majetku manžela a z části společného jmění. Pokud by vůči druhému manželovi existoval exekuční titul, tak i z výlučného majetku tohoto manžela. Dle komentářové literatury a odborné veřejnosti představuje určitý problém či nejasnost otázka, zda v případě dluhů, které jsou součástí společného jmění, ale byly sjednány jen jedním z manželů, může věřitel tyto dluhy vymáhat po druhém manželovi i v nalézacím řízení. Dle konstantní judikatury Nejvyššího soudu bylo stanoveno, že tento postup není možný.⁷⁴ Naopak dle § 713 odst. 2 občanského zákoníku zase náleží práva a povinnosti manželům společně a

⁷¹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H.BECK, 2015, s. 52 a 53.

⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. února 2004, sp. zn. 22 Cdo 2345/2003, rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 4. 2010, sp. zn. 22 Cdo 1387/2008.

⁷³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 182.

⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005.

nerozdílně. Touto otázkou se již za účinnosti občanského zákoníku zabýval i Ústavní soud, který se ve svém usnesení zabýval řešením „*právní otázky, zda splnění závazku, který jednomu z manželů vznikl za trvání manželství a je součástí společného jmění manželů, může věřitel v nalézacím řízení soudně vymoci po druhém z manželů, tedy zda ve sporu o splnění takového závazku je druhý manžel (tj. žalovaný) pasivně věcně legitimován. Obecné soudy se přiklonily k právnímu závěru vyslovenému Nejvyšším soudem ve stanovisku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Odo 677/2005 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek č. Rc 24/2008), že byť závazek náleží do společného jmění manželů žalovaného a jeho manželky, byla-li účastnicí smlouvy o zápůjčce pouze manželka žalovaného, není k žalobě o vrácení zápůjčky pasivně legitimován manžel vydlužitelky, tj. žalovaný. Tento závěr shledaly obecné soudy na věc dopadající i za platnosti nového občanského zákoníku, když dovodily, že právní úprava nového občanského zákoníku „neodůvodňuje závěr, že by tomu mohlo být opačně“.⁷⁵ I soudy, které v dané věci rozhodovaly v nižších instancích si byly vědomy ustanovení § 713 odst. 2 občanského zákoníku a toho, že oba závěry lze podložit silnými argumenty. Ústavní soud k věci dále uvedl, že: „V projednávané věci odvolací soud postupoval v souladu s dosavadní judikaturou Nejvyššího soudu a současně svůj názor o použitelnosti této judikatury i za existence nové právní úpravy podpořil komentářovou literaturou (která považuje názor odvolacího soudu za jedno z možných řešení dotčené právní otázky). Podstatné z tohoto pohledu je, že si odvolací soud byl vědom existence i jiných možností výkladu § 710 obč. zák., než jak byl učiněn citovanou judikaturou Nejvyššího soudu, a neaplikoval ji tedy na věc mechanicky. V této souvislosti je třeba připomenout, že rozhodnutí Rc 24/2008 je rozhodnutím velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu a sám Nejvyšší soud má při své rozhodovací činnosti jen omezenou možnost se od něho odchýlit.“⁷⁶ Bude tedy opět na soudech, jak se k dané problematice postaví a který z nabízených výkladů si do budoucna osvojí jako adekvátní řešení dané problematiky. Dle mého názoru, je řešení obsažené v rozhodnutí Rc 24/2008 nadále přijatelné a vzhledem k tomu, že se zde jedná o dluh jen jednoho z manželů, přestože je považován za společný, je toto řešení podle mého spravedlivé i vůči nedlužícímu manželovi.*

---

⁷⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2015, sp. zn. II. ÚS 1980/15.

⁷⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2015, sp. zn. II. ÚS 1980/15.

Dluhy převzaté za trvání manželství jen jedním z manželů bez souhlasu druhého manžela (výjimka dle § 710 písm. b) občanského zákoníku)

Standardně dluh, ke kterému druhý manžel neudělil souhlas, nebývá součástí společného jmění (jinou otázkou je pak možnost uspokojení věřitele i z majetku ve společném jmění). Ustanovení § 710 občanského zákoníku však v písm. b) uvádí výjimku, dle které se dluh, který na sebe převezme jen jeden z manželů za trvání manželství, stává součástí společného jmění, aniž by k tomu byl třeba souhlas druhého manžela. Jedná se o dluhy převzaté za trvání manželství jen jedním z manželů při obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny.

Dle předchozí úpravy občanského zákoníku 1964 platilo, že do společného jmění nespádají závazky, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z manželů bez souhlasu druhého (viz § 143 odst. 1 písm. b) občanského zákoníku 1964). Toto hledisko občanský zákoník opouští a místo toho přichází s pojmem obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny. Dle některých názorů bylo předchozí kritérium obtížně aplikovatelné, jelikož nebylo zcela jasné, zda pravidlo aplikovat s ohledem na konkrétní poměry dané rodiny a v jakém časovém úseku. Kritérium uvedené v občanském zákoníku se však již jasně zaměřuje na potřeby rodiny, kdy zamýšlí podchytit všechny situace, a to jak ty pravidelné (víceméně denně se opakující), tak i ty nepravidelné, které jsou ale hodnoceny jako běžné, resp. jsou považovány z hlediska rodiny za standardní. V praxi půjde o nákupy potravin a dalších potřeb do domácnosti, náklady na bydlení a úhrady energií, apod. Rozhodujícím kritériem pro to, zda se dluh stane součástí společného jmění je tedy nyní každodennost a běžnost z pohledu konkrétní rodiny a nikoli již přiměřenost.⁷⁷

Smluvní modifikace

Manželé mohou společné jmění smluvně modifikovat i v otázce dluhů, kdy mohou do společného jmění zahrnout některý dluh či dluhy, které by jinak součástí společného jmění netvořily. I takto zahrnuté dluhy lze pak plně uspokojit z majetku ve společném jmění a samozřejmě z výlučného majetku manželů.

---

⁷⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 181.

Práva, povinnosti a právní jednání, které se vážou ke společnému jmění nebo jeho součásti

Výše uvedený seznam je dle mého názoru vhodné doplnit o možnosti, které zmiňuje § 713 občanského zákoníku. Dle odst. 1 tohoto ustanovení náleží povinnosti i práva spojená se společným jměním nebo jeho součástmi oběma manželům společně a nerozdílně. V daném případě nejde jen o práva a povinnosti stojící na smluvním základě, ale i o množinu, která vznikla z jakéhokoli důvodu. Jestliže tedy třeba bude způsobena škoda v souvislosti se společným jměním (například dojde k dopravní nehodě způsobené vozidlem ve společném jmění), spadá tato povinnost, tj. povinnost k náhradě škody, do společného jmění. Z odst. 2 § 713 občanského zákoníku zase plyne, že z právních jednání týkajících se společného jmění nebo jeho součástí jsou manželé zavázáni a oprávněni společně a nerozdílně. Důležité je si uvědomit, že i z těchto právních jednání mohou vznikat dluhy, které se pak stanou společným dluhem manželů. V praxi může jít například o půjčku jednoho manžela na opravu nemovitosti, kterou mají manželé ve společném jmění. V tomto případě se jedná o dluh, který na sebe převzal jen jeden z manželů, ale zároveň se tento dluh (právní jednání) týká společného jmění, a proto půjde o dluh společný.⁷⁸

4.3.2 Dluhy, které nejsou součástí společného jmění

Níže uvedené kategorie dluhů tvoří součást společného jmění manželů. Tato kategorie se vzhledem k poměrně restriktivním podmínkám, za kterých se dluh může stát součástí společného jmění, značně rozšířila. Pravděpodobně i z těchto důvodů a z důvodu, aby byla zajištěna možnost uspokojení těchto dluhů i z jiného majetku než z výlučného majetku dlužícího manžela, obsahuje občanský zákoník ustanovení § 731 a § 732, které upravují pravidla pro uspokojení třetích osob. Pokud jde o nalézací řízení, je zřejmé, že v případě těchto dluhů nemůže věřitel takový dluh vymáhat po druhém manželovi v nalézacím řízení. Tento názor je podpořen i vyjádřením odborné veřejnosti, která k tomuto uvedla, že: *„Vznikl-li dluh pouze jednomu z manželů za trvání manželství, případně vznikl-li dluh ještě před uzavřením manželství, je v nalézacím řízení pasivně legitimován jen dlužný manžel; proto je v exekučním titulu k plnění*

---

⁷⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 201 - 203.

*zavázán jen ten manžel, z jehož jednání dluh vznikl.*⁷⁹ Pokud jde o postižení majetku ve společném jmění i pro tyto dluhy, je třeba zdůraznit, že toto se pak řídí jak hmotným (§ 731 a § 732 občanského zákoníku) a tak procesním právem. Ještě před vymezením jednotlivých kategorií dluhů se tedy blíže zaměřím na účel těchto dvou ustanovení.

Dle § 731 občanského zákoníku platí, že věřitel se může při výkonu rozhodnutí uspokojit i z toho, co je ve společném jmění, jestliže dluh jen jednoho z manželů vznikl za trvání společného jmění. Toto ustanovení na rozdíl od § 710 občanského zákoníku opět pracuje s pojmem vznik dluhu a nikoli s převzetím, které pro účely tohoto ustanovení není podstatné. Zmíněné ustanovení částečně vychází z původního znění občanského zákoníku 1964 v době jeho přijetí, který ve svém § 147 také upravoval možnost uspokojení věřitele dlužícího manžela z majetku ve společném jmění, resp. tehdy v bezpodílovém spoluvlastnictví. Právě uvedené neznamena, že by právní úprava do 31. 12. 2013 možnost postižení majetku ve společném jmění neznala. Úprava však byla obsažena v předpisech týkajících se výkonu rozhodnutí a exekuce a měla své limity. Občanský zákoník však již výslovně umožňuje postihnout majetek ve společném jmění manželů i pro dluhy převzaté za trvání manželství jen jedním z manželů bez souhlasu druhého manžela či výlučné dluhy manžela, které vznikly před manželstvím a další typy dluhů, které jsou vymezeny níže. Oproti předchozí úpravě přináší právní úprava občanského zákoníku hned několik podstatných rozdílů, a sice, že ze společného jmění lze dluh uspokojit bez ohledu na okamžik jeho vzniku (tj. zda dluh vznikl za trvání manželství či předtím) a že za určitých podmínek se věřitel může uspokojit jen z části společného jmění odpovídající vypořádacímu podílu dlužícího manžela.⁸⁰ Díky § 731 je tedy značně posílena ochrana věřitelů, resp. třetích osob všeobecně, protože s novou úpravou se otevřela možnost domoci se uspokojení jejich pohledávky, která směřuje jen vůči jednomu z manželů nejen z výlučného majetku tohoto manžela, ale i z majetku ve společném jmění. Jedním z limitů je pouze to, že se lze takto uspokojit z majetku v existujícím společném jmění, který se v něm aktuálně nachází. Jelikož však mají manželé možnost poměrně široké modifikace společného jmění, může nastat

---

⁷⁹ Vyjádření Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti k výkladovým otázkám spojeným s možným postihem majetku patřícího do společného jmění manželů

⁸⁰ MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku*, Právní rozhledy 19/2014, s. 649.

situace, že z důvodu úpravy režimu společného jmění nebude uspokojení věřitele ani tak možné (např. pokud budou mít manželé oddělená jmění).

Hned v následujícím ustanovení občanského zákoníku, v § 732, je možnost uspokojení věřitele z majetku ve společném jmění dále limitována. Dle tohoto ustanovení platí, že pokud vznikl dluh jen jednoho z manželů proti vůli druhého manžela, který projevil vůči věřiteli nesouhlas bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl, nemůže být společné jmění postiženo celé, ale pouze do výše, která odpovídá podílu dlužícího manžela, kdyby mělo být společné jmění zrušeno a vypořádáno dle § 742 občanského zákoníku. Toto ustanovení tak představuje jisté vyvážení výše proklamované ochrany třetích osob ve prospěch společného jmění a hlavně nedlužícího manžela. Připomínám, že dle již výše citované komentářové literatury se možnost vyslovení nesouhlasu s dluhem vztahuje nejen na dluhy, o kterých druhý manžel ví a vznikly proti jeho vůli, ale také na dluhy, o kterých manžel vůbec nemá povědomí.⁸¹ Uvedené ustanovení by se tedy nemělo vztahovat pouze na dluhy, které nedlužící manžel druhému manželovi dopředu zapověděl, jelikož by tím byl popřen hlavní smysl a cíl § 732 občanského zákoníku, tj. vyvážení práv věřitele a ochrany nedlužícího manžela. Dle mého názoru tato úprava míří právě na případy, kdy byly bez souhlasu druhého manžela přebírány závazky, jejichž vznik nemohl druhý manžel žádným způsobem ovlivnit a mohly být rovněž přebírány zcela účelově například se smyslem vyvedení majetku ze společného jmění manželů.

Společné jmění je při splnění podmínek § 732 občanského zákoníku možné postihnout pouze do výše vypořádacího podílu dlužícího manžela, který by manžel získal v případě zrušení a vypořádání společného jmění. Pro tyto účely však není třeba společné jmění rušit a vypořádat, ale provede se pouze hypotetické vypořádání společného jmění, aby bylo možné zjistit, jak velkou část společného jmění lze pro uspokojení věřitele použít. Podíl druhého manžela nadále tvoří společné jmění. Pokud se následně přihlásí jiný věřitel s další pohledávkou, opět dojde k novému „vypořádání“, avšak již se přihlédně k tomu, že na výhradní jmění, resp. výlučné dluhy manžela, byl již jeho díl ze společného jmění vynaložen. Na úhradu dalšího dluhu by tak ze společného jmění už nemuselo nic připadnout. Pokud se v mezidobí společné jmění rozrostlo, bude nová část, která by při vypořádání připadla dlužícímu manželovi

---

⁸¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 182.

opět postižena. Dle odborné veřejnosti by při hypotetickém vypořádání nemusel soud postupovat stejně jako při skutečném vypořádání, ale měl by jen zjistit a určit výši vypořádacího podílu manžela. Celý proces by však měl ctít důležitou zásadu vykonávacího řízení, a to zásadu přiměřenosti. Měly by tak být zohledněny potřeby nezaopatřených dětí a k vymožení pohledávky věřitele by měl exekutor preferovat výlučný majetek povinného manžela. Zvláštní ohled by měl být brán zejména na nemovitost ve společném jmění, která by z důvodu výlučného dluhu manžela měla být postižena výkonem rozhodnutí či exekucí, zvláště pokud je v této nemovitosti rodinná domácnost a bydlí zde děti manželů.⁸²

Na uvedená ustanovení navazuje i procesní úprava obsažená v předpisech upravujících výkon rozhodnutí a exekuci. Na tuto problematiku však ještě navážu v samostatném bodu věnovaném tomuto tématu. V bodech níže se však již zaměřím na jednotlivé případy dluhů, které nejsou součástí společného jmění, ale lze je přesto v rámci společného jmění uspokojit minimálně dle podmínek § 732 občanského zákoníku.

Dluhy převzaté za trvání manželství jen jedním z manželů bez souhlasu druhého manžela

Jak je zmíněno i výše dluh jednoho manžela převzatý za trvání manželství bez souhlasu druhého z manželů (pokud nejde o výjimky dle § 710 písm. b) občanského zákoníku) není součástí společného jmění. Tyto dluhy jsou výlučnými dluhy manžela, který je z nich sám zavázán, a budou tedy uspokojeny z jeho výlučného majetku. Nicméně na tyto dluhy se vztahuje úprava § 731 a § 732 občanského zákoníku a v tomto rozsahu tedy může dojít k postižení společného jmění. Právě v těchto případech se projevuje důležitost nesouhlasu manžela s takovýmto dluhem. Nedlužící manžel by měl neprodleně poté, co se o dluhu dozví vyslovit s takovým dluhem vůči věřiteli nesouhlas. Mnohdy se nedlužící manžel o existenci dluhu může dozvědět až po poměrně dlouhé době a v mnoha případech se o dluhu dozví až od věřitele, který se o svou pohledávku přihlásí. Ani v těchto případech však neztrácí možnost vyslovit svůj nesouhlas. Rozhodující je totiž okamžik, kdy se druhý manžel o dluhu dozvěděl. Poté by měl zaslat či předložit věřiteli svůj nesouhlas, a to nejlépe v písemné formě, kde

---

⁸² MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku*, Právní rozhledy 19/2014, s. 649.

vymezí údaje, které jsou mu známy, tj. údaje o věřiteli, dlužníkovi (manželovi) a o dluhu nejlépe s uvedením jeho výše, a to alespoň přibližně. V prohlášení by měl rovněž vyslovit svůj jednoznačný nesouhlas s dluhem manžela, kdy např. uvede, že dluh vznikl bez jeho vědomí, nesouhlasí s ním a vyjadřuje tak svůj nesouhlas ve smyslu ustanovení § 732 občanského zákoníku, aby nevznikly pochybnosti o účelu tohoto podání.

Jistým problémem může být použitelnost tohoto ustanovení na dluhy sice vzniklé před 1. 1. 2014, o kterých se však druhý manžel dozvěděl až po tomto datu. Pro rozhodnutí, zda je § 732 občanského zákoníku aplikovatelný i na tyto dluhy, je rozhodující posouzení této situace dle přechodných ustanovení občanského zákoníku, tj. zda situaci posoudit dle § 3028 odst. 3 občanského zákoníku, s tím, že závazkový právní vztah mezi věřitelem a povinným manželem vznikl před nabytím účinnosti občanského zákoníku. Ochrana věřitele však jistě není součástí závazkového práva a § 3028 odst. 3 občanského zákoníku by se na ni měl vztahovat. Navíc ve vztahu mezi nedlužícím manželem a věřitelem jde o nový právní vztah, který se bude řídit novým právem, a proto by se měl § 732 aplikovat. Nicméně Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 26. 8. 2016, sp. zn. 20 Cdo 5402/2015, uvedenou argumentaci ve prospěch dlužů vzniklých před 1. 1. 2014 neuznal a uvedl, že: *„aplikace ustanovení § 732 o. z., již dovolatelka v projednávané věci prosazuje s tvrzením, že se o dluhu bývalého manžela dozvěděla až v roce 2014, tj. po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku, není na místě. V projednávané věci je totiž podstatné, že vymáhaný dluh vznikl ještě za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb. Podle přechodných ustanovení nového občanského zákoníku (§ 3028 odst. 3 o. z.) se vznik dluhu včetně práv a povinností z něho vyplývajících řídí dosavadními právními předpisy, jimiž se řídí i vypořádání zaniklého SJM (§ 3028 odst. 2 o. z.). Tímto předpisem je zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Z uvedeného je zřejmé, že prostor pro zastavení exekuce v rozsahu upraveném v § 732 o. z. není dán.“*⁸³ V případě těchto dlužů tedy nehraje roli, zda se o nich nedlužící manžel dozvěděl až po 1. 1. 2014, ale rozhodující je okamžik vzniku dluhu.

---

⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 8. 2016, sp. zn. 20 Cdo 5402/2015.

Výlučné a společné dluhy, které vznikly před manželstvím

Součástí společného jmění nejsou také výlučné dluhy manželů, které vznikly ještě před uzavřením manželství. Určitý problém nastává opět v případě uspokojení takového dluhu, jelikož věřitel může s ohledem na § 732 občanského zákoníku za účelem uspokojení své pohledávky postihnout i majetek ve společném jmění, resp. může jej postihnout do výše, která představuje podíl dlužného manžela při vypořádání společného jmění. Tomuto postihu nemůže nedlužící manžel zabránit, ani kdyby vyslovil s dluhem nesouhlas. Dle některých názorů je tato úprava velmi vítaná, jelikož představuje rozšířenou ochranu věřitele, který mnohdy spolu s uzavřením manželství dlužníka a vznikem společného jmění ztratil možnost domoci se své pohledávky, která vznikla ještě před manželstvím. Pro jiné znamená tato úprava nežádoucí zásah do majetku ve společném jmění a požadují dokonce změnu právní úpravy. Dle mého názoru bude vždy v praxi záležet, na které straně se právník či advokát ocitne a čí zájmy bude prosazovat. Až soudní praxe také ukáže slabiny této úpravy, a poté bude možné uvažovat o změně tohoto přístupu k výlučným dluhům vzniklým před manželstvím.

Součástí společného jmění nejsou ani dluhy, které sice vznikly oběma manželům, ale ještě před uzavřením manželství. Tato situace je v životě jistě poměrně častá, protože spousta párů spolu žije a společně se zavazuje, aniž by byli oddáni. Tyto dluhy se samozřejmě po uzavření manželství součástí společného jmění nestanou. Manželé se však na jejich zařazení do společného jmění mohou dohodnout a společné jmění modifikovat.⁸⁴

Dluhy vzniklé jednomu z manželů za trvání manželství jiným způsobem než převzetím

Pokud jde o dluhy jednoho manžela, které vznikly v průběhu manželství jinak než převzetím, jako je například dluh na výživném, náhrada škody, vrácení bezdůvodného obohacení či dluh vzniklý na základě porušení právní povinnosti jedním z manželů, lze k jejich vymožení vedle výlučného majetku jednoho z manželů využít majetek ve společném jmění za podmínek § 731 a 732 občanského zákoníku. Mezi těmito dluhy mají zvláštní režim dluhy z protiprávního činu jednoho z manželů a povinnost platit výživné, pro jejichž uspokojení lze majetek ve společném jmění

---

⁸⁴ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H.BECK, 2015, s. 53 a 54.

postihnout jen omezeně dle § 732 občanského zákoníku (do výše vypořádacího podílu dlužníka). Pokud jde o výživné, tak zákon výslovně nestanoví, že by se mělo jednat pouze o výživné pro nezletilého, a proto je možné v této souvislosti uvažovat i o dalších druhích vyživovacích povinnostech včetně zaopatřovacích nároků.⁸⁵

Dluhy týkající se výlučného majetku jednoho z manželů v rozsahu přesahujícím zisk z tohoto majetku spadající do společného jmění

Jak je uvedeno výše (v bodě 4.3.1) dluhy z výlučného majetku mohou být § dle § 710 písm. a) občanského zákoníku součástí společného jmění jen v rozsahu odpovídajícím zisku z výlučného majetku. V části, která zisk z výlučného jmění přesahuje, tyto dluhy součástí společného jmění nejsou a zůstávají výlučnými dluhy jen jednoho z manželů.

Smluvní modifikace

Jako lze dluh do společného jmění smluvně zahrnout, lze ho i vyjmout. Třetí osoby v této situaci požívají ochrany dle § 719 odst. 2 občanského zákoníku. Aby pak taková smlouva měla požadované účinky i vůči třetím osobám, musí být třetí osoby s obsahem smlouvy obeznámeny či musí dojít k zápisu této smlouvy ve smyslu § 721 občanského zákoníku do veřejného seznamu.

---

⁸⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 293 - 294.

5. Zákonný režim Zugewinnngemeinschaft dle německé právní úpravy

Zugewinnngemeinschaft představuje základní majetkový režim, pokud nedojde k modifikaci a manželé na základě manželské smlouvy nevolí jinou variantu. Označení tohoto majetkového režimu je však mnohdy bráno za zavádějící, protože se v podstatě nejedná o majetkové společenství (Gemeinschaft), ale o oddělené majetky s přírůstkem. Majetek manželů zůstává tedy i po uzavření manželství oddělen a každý z manželů je vlastníkem toho, co bylo v jeho vlastnictví před manželstvím, i toho, co sám nabyl za trvání manželství. Výstižnější označení tohoto režimu by tedy spíše bylo oddělení majetku s vypořádáním přírůstku (Gütertrennung mit Ausgleich des Zugewinns).⁸⁶ V rámci tohoto režimu je tedy důležité znát hodnotu přírůstku. Přírůstek je výsledek rozdílu mezi počátečním a konečným majetkem manželů. Níže se v souladu s problematikou předchozí kapitoly zaměřím na možnosti nabývání majetku manžely s ohledem na zmíněné oddělení majetku v rámci Zugewinnngemeinschaft a pak na problematiku Anfangsvermögen a Endvermögen, zejména na obsah těchto majetkových mas v rámci vypořádání přírůstku.

5.1 Způsoby nabývání majetku manžely

Přestože majetek manželů zůstává oddělen, není vyloučena možnost, aby manželé měli společný majetek, který získají podle obecných předpisů o nabývání vlastnictví. Do úvahy přichází podílové (Miteigentum nach Bruchteilen) nebo bezpodílové spoluvlastnictví (Gesamthandseigentum). Zákonný režim nevylučuje ani platnost obecných pravidel majetkového práva. Manželé mohou mít povinnost si navzájem kompenzovat škodu, přičemž jako kritérium odpovědnosti musí být zohledněn § 1359 BGB, nebo nahradit plnění vyplývající z bezdůvodného obohacení. Manželé se dle pravidel obecné části občanského zákoníku mohou zmocnit či pověřit k různým úkonům a mají k dispozici i rozličné právní instituty (je však třeba vzít v úvahu dispoziční omezení dle § 1365 BGB a násl.).

Do společného vlastnictví nabývají manželé rovněž movité věci, které slouží jejich manželskému soužití. V případě pochybností ohledně spoluvlastnictví nastupuje domněnka pro držitele (druhého manžela) dle § 1006 BGB, kdy se předpokládá, že

---

⁸⁶ KOCH, Elisabeth. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 8: Familienrecht I §§ 1297-1588*. 7. vydání. München: C.H.Beck, 2017, k § 1363.

držitel movité věci je i jejím vlastníkem (spoluvlastníkem). Do tohoto bodu považují za zajímavé zahrnout i postavení manželů při nabytí předmětů v domácnosti (Erwerb von Haushaltsgegenständen). Pořízení předmětů do domácnosti se totiž obvykle odehrává ve formě, která jednoznačně neidentifikuje konkrétního manžela jako kupujícího. Podle všeobecného mínění se pak vychází z toho, že prohlášení o souhlasu jednajícího manžela směřuje k nabytí věci do společného vlastnictví, i když pořízení věci hradil manžel sám. Poté, co již po 1. 9. 2009 není v platnosti ustanovení § 1370 BGB (věcná náhrada ohledně vybavení domácnosti), je obsah dohody ohledně předání věci dle § 929 BGB při pořizování vybavení domácnosti zjišťován výhradně podle ustanovení §§ 133 až 157 BGB. Vzhledem k tomu, že s převodem věci na jednajícího manžela získá druhý manžel spoluvlastnictví, má prodávající předat věc dle § 929 BGB oběma manželům tak, aby podmínky pro nabytí majetku podle § 929 BGB byly dány pro oba. Při vypořádání těchto věcí pak navíc platí domněnka uvedená v § 1568b II BGB, kdy se předpokládá, že předměty do domácnosti pořízené po sňatku pro společnou domácnost se považují za společný majetek manželů, pokud není prokázáno výlučné vlastnictví jednoho manžela.⁸⁷

Vzhledem k výše uvedenému mohou nastat obtíže v případě převodu movitých věcí ve společné držbě (Mitbesitz) obou manželů na jednoho z manželů. Spolkový soudní dvůr a část odborné literatury vidí základ pro tento typ převodu v §§ 929, 930 BGB. Kromě dohody o věci se zde vyžaduje zřízení constitutum possessorium (tzv. převod držby zástupcem, kdy stávající držitel prohlašuje, že chce nadále držet ne jménem svým, nýbrž jménem třetí osoby, kterou zastupuje) a provede se tzv. obrácení role vlastníků. Za tímto účelem musí převodce, který je vlastníkem a spoludržitelem věci ve formě vlastní držby (Mitbesitz in der Form des Eigenbesitzes), převést tuto pozici na nabývacího manžela. Převádějící manžel je pak v pozici nevlastníka, resp. spoludržitele v podobě cizí držby (Mitbesitz in der Form des Fremdbesitzes). Další část odborné literatury tento konstrukt kritizuje a zastává názor, že k tomuto převodu mezi manžely postačuje pouze dohoda. Požadavek, aby manželé museli zaměňovat vlastnické role tak, aby splnili ustanovení § 930, by tak měl být odmítnut jako příliš formální.⁸⁸

---

⁸⁷WEVER, Reinhardt. *Vermögensauseinandersetzung der Ehegatten außerhalb des Güterrechts*. 6. vydání. Bielefeld: Gieseking, 2014, s. 33 - 34.

⁸⁸KOCH, Elisabeth. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 8: Familienrecht I §§ 1297-1588*. 7. vydání. München: C.H.Beck, 2017, k § 1363.

Pro předměty v domácnosti i v otázce bydlení manželů platí dále dle ustanovení § 1353 BGB o vzájemném soužití povinnost vzájemného užívání. Tato povinnost je rovněž vykonatelná. Mezi manžely vzniká v průběhu jejich soužití zákonem ustanovený vlastnický vztah ve smyslu § 868 BGB (tzv. nepřímá držba, mittelbarer Besitz). Pro majtkové vztahy manželů platí rovněž obecná ustanovení ohledně držby §§ 854 a násl. BGB. Manželé, kteří žijí společně, jsou zpravidla spoludržitelé movitého majetku a obydlí manželů, protože oba mají nad nimi skutečnou moc (panství nad věcí) ve smyslu § 854 BGB. Věci, které jsou pouze majetkem jednoho manžela, drží tento jako vlastní (spolu)držitel, druhý jako cizí (spolu)spoludržitel. Po odloučení se na práva držby a užívání předmětů domácnosti a bydlení manželů vztahují ustanovení § 1361a a 1361b BGB. Pokud se manželé rozcházejí, spoludržba podle § 856 BGB končí a vzniká výhradní držba. Ve výlučné či výhradní držbě (Alleinbesitz) jsou také všechny věci, které manžel sám používá, zejména všechny věci, které slouží výhradně pro jeho osobní potřebu.

Dále je třeba zmínit domněnku vlastnictví dle § 1362 BGB. Toto ustanovení bere, na rozdíl od § 1006 BGB, který platí jen mezi manžely navzájem, ohled i na třetí osoby (hlavně věřitele manželů), aby nedocházelo k jejich poškození ze strany manželů. Podle § 1362 odst. 1 BGB totiž platí (ve prospěch věřitelů jednoho z manželů), že movitý majetek jednoho nebo obou manželů náleží dlužčímu manželovi. Tato domněnka neplatí, pokud manželé žijí odděleně a majetek je ve vlastnictví manžela, který není dlužníkem. Z procesního hlediska je toto ustanovení doplněno § 739 Zivilprozessordnung (dále jen „ZPO“) ze dne 12. 09. 1950, ve znění pozdějších předpisů (tzv. fikce ochrany, die Gewahrsamfiktion). Tato právní úprava hraje důležitou roli v rámci výkonu rozhodnutí. Například pokud manžel neplní své závazky a dojde k výkonu rozhodnutí, jsou za majetek dlužníka například považovány všechny movité věci nacházející se v jejich obydlí (např. i manželčin cenný obraz). V § 1362 odst. 2 BGB je pak obsažena další domněnka, a to ohledně věcí určených výlučně pro osobní potřebu manžela, kdy se předpokládá, že náleží tomu manželovi, pro kterého jsou určeny. Vychází se přitom z podstaty věci (klenoty, oblečení) či z faktického užívání jedním z manželů. Nelze však přehlížet ani účel pořízení věci, jelikož i šperk může být

pořízen jako zhodnocení majetku a manžel se pak nemůže dovolávat toho, že daný šperk příležitostně nosil.⁸⁹

5.2 Počáteční majetek (Anfangsvermögen)

Počáteční majetek tvoří jednu z majetkových mas, důležitou pro majetkové vypořádání. V ustanovení § 1374 BGB je definován počáteční majetek jako jeden ze dvou ukazatelů uvedených v § 1373 BGB pro výpočet přírůstku (Zugewinn). Definice počátečního majetku obsažená v odstavci 1 je však relativizována zařazením hodnot vymezených v odst. 2 § 1374 BGB (privilegovaný majetek), které se k počátečnímu majetku připočítávají, i když byly získány v průběhu manželství. Počáteční majetek je tedy součet hodnoty veškerého majetku patřícího manželovi při vzniku manželského majetkového režimu a privilegovaného majetku po odečtení součtu hodnoty všech závazků a zatížení. Rozhodným okamžikem pro výpočet aktiv a pasiv v rámci počátečního majetku je vznik majetkového režimu, tj. zpravidla uzavření manželství, pokud manželé neuzavřeli manželskou smlouvu. Nebo pak datum sjednané v manželské smlouvě, pokud manželé původně žili v jiném manželském režimu, ale pak se dohodli na vzniku Zugewinnngemeinschaft. Pokud manželská smlouva neurčuje vznik majetkového režimu, je pro výpočet počátečního majetku rozhodný den uzavření smlouvy.

V době výpočtu přírůstku je však často těžké určit počáteční majetek, který byl k dispozici v době uzavření manželství. Aby se předešlo případným nedorozuměním, umožňuje zákon pořídit soupis počátečního majetku a v § 1377 BGB jsou zakotveny domněnky, které podle převažujícího názoru nejsou dispozitivního charakteru (manželé tedy nemohou vyloučit níže uvedenou úpravu manželskou smlouvou). Manželé mají dle § 1377 odst. 1 a 2 BGB možnost pořídit soupis předmětů tvořících jejich počáteční majetek, který může být následně doplněn o privilegovaný majetek (v hodnotě, kterou má v době rozšíření majetku). Do soupisu je možno uvést hodnotu jednotlivých předmětů či je pouze vymežit, aniž by byla jejich hodnota určena. Soupis musí obsahovat datum a podpis obou stran. Pokud však datum chybí, nemá tento nedostatek za následek neplatnost seznamu. Každý z manželů může požádat, aby byl podpis na

---

⁸⁹ HEMMER/WÜST/GOLD/GRIEGER. *Familienrecht*. 13. vyd. Würzburg: hemmer/wüst Verlag, 2016, s. 55 a 56.

soupisu úředně ověřen. Kromě toho může každý z manželů požadovat, aby byla hodnota předmětů zařazených do soupisu stanovena na jeho náklady znalcem.

Nutno podotknout, že pouze společně vytvořený soupis umožňuje uplatnění domněnky správnosti uvedené v § 1377 odst. 1 BGB. Z tohoto důvodu může každý z manželů požadovat, aby se druhý manžel na vytvoření soupisu podílel. Existuje zde povinnost spolupracovat na vytvoření soupisu manžela, který se tohoto nároku dovolává, aby se tento mohl odkázat na domněnku správnosti. Cílem nároku je tedy spolupodepsání soupisu, čímž manžel uznává hodnoty v počátečním majetku druhého. Tento nárok lze uplatnit u soudu a vymáhat jej kdykoli během manželství, avšak již nikoli po zániku majetkového režimu. Je-li soupis podepsán oběma manžely, vzniká domněnka správnosti a úplnosti jeho obsahu, včetně údajů o hodnotách. Domněnku lze však vyvrátit v rámci důkazního řízení.

Výše uvedená alternativa se však v praxi používá jen zřídka. V praxi je používán především § 1377 odst. 3 BGB, který obsahuje důležitou domněnku. Neexistuje-li totiž soupis počátečního majetku, má se za to, že počáteční majetek není k dispozici (je nulový) a že konečný majetek manžela odpovídá přírůstku. Jedná se však o vyvratitelnou domněnku, která může být v soudním řízení napadena důkazy o existujícím počátečním majetku. Pokud tedy například jeden z manželů tvrdí, že počáteční majetek druhého manžela byl zatížen závazky, je nutné, aby druhý z manželů prokázal neexistenci těchto závazků.⁹⁰ Do doby přijetí nového znění § 1374 BGB v roce 2009 měla domněnka význam v tom, že každý z manželů musel prokázat existenci počátečního majetku a pokud se mu to nepodařilo, šlo mu to k tíži (jeho počáteční majetek nebyl kladný ale nulový). Po 01. 09. 2009 však domněnka získala další rozměr, jelikož může mít pozitivní dopad na manžela, který si do manželství přinesl dluhy (díky domněnce nebude mít záporný počáteční majetek). Nedlužící manžel tedy musí vyvrátit domněnku a dokazovat, že manžel měl negativní počáteční majetek, tj. mít povědomost o manželových dluhích a věřitelích.⁹¹

Níže se zaměřím na složení množiny počátečního majetku, aby bylo možné určit, jaké hodnoty tvoří přírůstek (Zugewinn) a nejsou tedy předmětem vypořádání.

---

⁹⁰ Komentář k německému občanskému zákoníku (BGB), dostupné na <https://bgk.kommentar.de/Buch-4/Abschnitt-1/Teil-6/Untertitel-1>, k § 1377.

⁹¹ HEMMER/WÜST/GOLD/GRIEGER. *Familienrecht*. 13. vyd. Würzburg: hemmer/wüst Verlag, 2016, s. 79.

5.2.1 Aktiva

Počáteční majetek je matematický přebytek všech aktiv patřících manželovi. Podle vyjádření Spolkového soudního dvora musí majetek a práva, která tvoří počáteční majetek, patřit manželovi k referenčnímu datu a musí v daném okamžiku existovat (nesplatné pohledávky se k počátečnímu jmění nepřipočítávají).⁹² V rámci počátečního jmění rovněž zůstávají stranou tyto položky:

- a. Nárok na v budoucnu splatné opakující se plnění (např. pracovní odměny, výživné)
- b. Nároky v rámci vypořádání zaopatření (Versorgungsausgleich):

V rámci vypořádání přírůstku je třeba mít na paměti, že nároky plynoucí z vypořádání zaopatření netvoří počáteční majetek. Tyto položky jsou zákonem výslovně vyjmuty z majtkového vyrovnání mezi manžely (viz § 2 odst. 4 zákona o vypořádání zaopatřovacích nároků, Versorgungsausgleichsgesetz – VersAusglG, ze dne 03. 04. 2009, ve znění pozdějších předpisů). Je třeba poznamenat, že od 1.9.2009 podléhají všechny nároky v rámci zákona o zaměstnaneckém penzijním pojištění a o starobním pojištění vypořádání zaopatření (Versorgungsausgleich), a to bez ohledu na to, zda jsou určeny na důchod nebo na výplatu kapitálu. Z důvodu vypořádání těchto hodnot v rámci Versorgungsausgleich se tyto položky k počátečnímu jmění nepřipočítávají. Soukromé životní pojištění však vypořádání přírůstku podléhá (je na něj nahlíženo jako na investici), a proto se existující nároky z něj k rozhodnému dni zahrnují do počátečních aktiv.⁹³ Z časového hlediska je třeba poznamenat, že vypořádání zaopatření mezi manžely je omezeno na práva nabytá v období manželství (§ 1 odst. 1 zákona o vypořádání zaopatřovacích nároků, Vers.AusglG).

- c. Vybavení domácnosti ve spoluvlastnictví:

Vybavení domácnosti zpravidla podléhá vypořádání přírůstku. Věci ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů jsou zohledňovány v jeho počátečním majetku. Pokud jde o věci ve společném vlastnictví, ty se k počátečnímu jmění nepřipočítávají. V tomto případě se uplatní § 1568b BGB, kdy manžel může žádat po druhém manželovi, aby mu věc ve spoluvlastnictví přenechal, pokud ji v domácnosti užívá, případně je to v zájmu společných dětí nebo z jiných důvodů spravedlnosti. Tyto nároky

⁹² Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 29. 10. 1981, sp. zn. BGHZ 82,149.

⁹³ KOCH, Elisabeth. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 8: Familienrecht I §§ 1297-1588*. 7. vydání. München: C.H.Beck, 2017, k § 1374.

pak tvoří buď aktiva nebo pasiva v rámci výpočtu přírůstku. Za přenechání věci může manžel požadovat náhradu.

5.2.2 Pasiva a negativní počáteční majetek

Manželé mají často již při uzavírání sňatku převážně dluhy. Tato situace je zohledněna i při stanovení počátečního majetku, protože závazky manželů jejich počáteční majetek snižují, a to i když nejsou splatné (v budoucnu splatné úroky však nelze brát v úvahu). Do 01. 09. 2009 bylo možné dluhy odečítat pouze do výše stávajícího majetku. Hodnota počátečního majetku tak byla vždy nejméně nulová. Nemohl tedy vzniknout negativní počáteční majetek a zadlužený manžel tak byl zvýhodněn, protože splacení dluhů nemohlo být zaznamenáno jako přírůstek. Druhý manžel neměl žádný prospěch z prostředků, které partner použil k splacení dluhu.⁹⁴

Pokud například měl manžel při vstupu do manželství dluhy ve výši 1 milion EUR, které za trvání manželství splatil, mohl ještě po své manželce, která měla počáteční majetek 0, a poté si naspořila 10.000,- EUR, požadovat jako vyrovnání 5.000,- EUR. Tato úprava však byla hojně kritizována jako nespravedlivá. Zákonodárce kritizovanou úpravu zrušil a od 01. 09. 2009 ustanovení § 1374 BGB obsahuje odst. 3, který říká, že závazky se odečítají i nad rámec aktiv. Počáteční majetek tedy může být negativní. Ustanovení v původním znění se však nadále uplatňuje v řízeních o vypořádání přírůstku, která byla zahájena před 01. 09. 2009, čímž je chráněna právní jistota a zajištěno legitimní očekávání zadluženého manžela. Ustanovení § 1374 BGB v původním znění ze rovněž uplatní v případech, kdy právo na vyrovnání přírůstku vzniklo v důsledku právní moci rozvodu před 01. 09. 2009, a to i v případě, že samotné řízení o vyrovnání přírůstku bylo zahájeno až později.⁹⁵

Ve zmíněném příkladu by tedy již manžel nemohl po manželce požadovat 5.000,- EUR jako vyrovnání. V případě dluhu manžela, který převyšuje jeho aktiva, je jeho počáteční majetek záporný. Manželův přírůstek je tedy při zohlednění celého dluhu a jeho splacení v průběhu manželství o 990.000,- EUR vyšší než manželčin. Teoreticky by tedy manželka měla nárok na polovinu uvedené částky (445.000,- EUR). Jelikož je

⁹⁴ PALANDT, Otto. *Bürgerliches Gesetzbuch, Kommentar zum BGB mit Nebengesetzen*. 78. vyd. München: C.H.Beck, 2019, k § 1374.

⁹⁵ Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. XII ZB 382/16.

však dle § 1378 odst. 2 BGB vypořádání omezeno na polovinu existujícího majetku, nezíská manželka nic, jelikož manžel k rozhodnému dni nemá žádná aktiva.⁹⁶

5.2.3 Privilegované nabytí (fiktivní počáteční majetek)

V České republice se v rámci společného jmění zohledňuje způsob nabytí aktiv (viz výluky z aktiv ze společného jmění vymezené v § 709 odst. 1 občanského zákoníku). I v německé úpravě má způsob nabytí založený na bezúplatnosti či osobním přičinění jednoho z manželů zvláštní postavení. Tento majetek je zohledněn v rámci privilegovaného nabytí v ustanovení § 1374 odst. 2 BGB. Privilegované nabytí, tzn. bez majetkového vyrovnání, je každé nabytí majetku po vzniku majetkového režimu, které se připočítává k počátečnímu jmění a neovlivňuje přírůstek. Jedná se o bezúplatné nabytí, na kterém se druhý z manželů nijak nepodílel, není získáno prací a je založeno zejména na osobních vztazích jednoho z manželů. Mezi jednotlivé položky se dle § 1374 odst. 2 BGB řadí:

a. Nabývání mortis causa

Privilegované je vše, co manželovi připadne po vzniku majetkového společenství v rámci dědictví (výhradní dědic, spoludědictví, nabytí na základě svěřenského nástupnictví (Vor- a Nacherbschaft) či odkazu). Také pořízení pro případ smrti ve prospěch třetí osoby na základě smlouvy (§ 330 a 331 BGB v rámci příslibu plnění třetí osobě) kvalifikuje judikatura pomocí výkladu jako privilegované nabytí. Jako privilegované je v rámci dědictví zohledněno i osvobození od závazku z důvodu splnutí osoby dlužníka a věřitele v jednu osobu.

b. Nabytí s ohledem na budoucí dědické právo

Nabytí v souvislosti s budoucím dědickým právem v podstatě odpovídá nabytí mortis causa. Rozdíl spočívá v tom, že se převádí za života zůstavitele. K počátečním aktivům se proto připočítává veškerý majetek, který je zahrnut v očekávaném dědictví.

c. Nabytí darem a výbava:

Mezi způsoby privilegovaného nabytí je rovněž zařazeno darování a výbava (Ausstattung). Podmínkou je bezúplatnost právního jednání, a proto práce a činnosti, za které druhé straně náleží protiplnění, nejsou privilegovaným nabytím. Za určitých okolností však může být darem nebo výbavou i toto jednání, pokud se dotýká odměny

---

⁹⁶ HEMMER/WÜST/GOLD/GRIEGER. *Familienrecht*. 13. vyd. Würzburg: hemmer/wüst Verlag, 2016, s. 79.

vzdá. Pokud je dar určen oběma manželům, tak se připočítává k počátečnímu majetku každého z manželů zpravidla ve výši jedné poloviny. Naopak darování mezi manžely podle judikatury a odborné literatury do oblasti působnosti § 1374 odst. 2 BGB nespadá.⁹⁷ Jelikož toto darování není založeno na osobním vztahu manžela či manželky s třetí stranou, mělo by být předmětem vyrovnání. Tento majetek se tedy k počátečním aktivům příjemce nepřipočítává. Takovýto dar tvoří součást konečného majetku, takže darující manžel dostane v podstatě jednu polovinu svého příspěvku zase zpět v rámci vyrovnání přírůstku.

Je sporné, zda je přípustné rozšíření rozsahu normy pomocí analogie na jiné, podobné položky a zda takovéto rozšíření není v rozporu s vůlí zákonodárce. V odborné literatuře se lze setkat s názorem, že normu lze aplikovat na jakýkoli majetek, který nabyl jeden z manželů a který nemá původ ve společném soužití manželů. Dle tohoto názoru by se pod toto ustanovení zařadily i položky jako je bolestné nebo odstupné. Dle judikatury však není rozšíření § 1374 odst. 2 BGB možné a analogii tak nelze uplatnit.⁹⁸ Způsob nabytí totiž není jediným znakem privilegovaného majetku. Důvodem, proč je majetek považován za privilegovaný, je také to, že je založen na osobním vztahu jednoho z manželů a poskytovatele. Dle judikatury se tedy do počátečního jmění nezapočítávají nároky na náhrady škody, bolestné, výhry z loterií a sázek, některé dávky podle speciálních zákonů, odbytné pro znovuprovdaného manžela, apod. Nepřipočítává se ani majetek, který manželé získali v důsledku restitucí po znovusjednocení Německa a zániku NDR.

Privilegovaný majetek se připočítává k počátečnímu majetku v hodnotě, jakou má v době získání. Případné výnosy z privilegovaného majetku však již tvoří přírůstek (Zugewinn) a takto se i vypořádávají. Privilegovaný majetek tedy tím, že je připočítáván k počátečnímu jmění, v podstatě snižuje přírůstek (Zugewinn), který je při zániku režimu vypořádáván.

5.3 Konečný majetek (Endvermögen)

Druhou z majetkových mas, která je rozhodná pro majetkové vypořádání, tvoří konečný majetek. V ustanovení § 1375 BGB odst. 1 BGB je tato majetková masa

---

⁹⁷ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 21. 10. 1987, sp. zn. BGHZ 1987, 791.

⁹⁸ KOCH, Elisabeth. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 8: Familienrecht I §§ 1297-1588*. 7. vydání. München: C.H.Beck, 2017, k § 1374.

definována jako majetek, který jednomu z manželů náleží po odečtení všech závazků a zatížení ke dni ukončení manželského majetkového režimu. Stejně jako počáteční majetek může i konečný majetek mít podobu záporného zůstatku. Dle § 1375 odst. 2 věta 1 BGB se pak konečný majetek, a tím i přírůstek, zvyšuje o položky, které byly vynaloženy neloajálním způsobem v průběhu majetkového režimu (tzv. illoyale Vermögensminderungen). Ke konečnému majetku se totiž připočítávají položky (illoyale Vermögensminderungen), které byly z majetku manžela vyvedeny neloajální cestou, často bez souhlasu druhého manžela. Ačkoli každý z manželů může v zásadě volně nakládat se svým majetkem a není povinen jej spravovat tak, aby vznikl nejvyšší možný zisk, nesmí jednat nečestně, neúčelně a nepřiměřeně v neprospěch druhého manžela. Pokud tak učiní, nebude na tyto majetkové dispozice při vypořádání brán zřetel. Takto uzavřená právní jednání budou platná dle obecných ustanovení (§ 138 BGB a násl.), avšak při majetkovém vypořádání se zohledňují připočtením ke konečnému majetku.

Rozhodným okamžikem pro určení aktiv a pasiv v rámci konečného majetku je zánik majetkového režimu, tj. zpravidla nejčastěji rozvod manželství. Přímou v zákoně však nalezneme konkretizující ustanovení § 1384 a 1387 BGB, které upravují určení rozhodného okamžiku, ke kterému se vypočte přírůstek a výše vyrovnávací pohledávky při rozvodu manželství nebo při předčasném vypořádání přírůstku nebo předčasném zrušení. Dle ustanovení § 1384 se konečný majetek určuje k okamžiku podání či uplatnění (doručení) návrhu na rozvod manželství (der Zeitpunkt der Rechtshängigkeit des Scheidungsantrags) a nikoli tedy k okamžiku právní moci rozhodnutí.⁹⁹ Judikatura se zabývala účinky dvojího zahájeného rozvodového řízení na určení rozhodného dne podle § 1384 BGB. V citovaném případě byl první návrh na rozvod vzat zpět po vydání rozsudku o rozvodu, který byl vydán na základě druhého návrhu, takže, pokud jde o rozhodný den pro určení konečného majetku, bylo možné bez obtíží odkazovat na druhý návrh.¹⁰⁰ Určení rozhodného dne tak dle převažujícího názoru v případě více podaných návrhů na rozvod bude záviset na návrhu, který nakonec vede k rozvodu.¹⁰¹ Tato pravidla se však vztahují pouze na případy, kdy manželství končí rozvodem a na situace

---

⁹⁹ SEIDL, Helmut. *Familienrecht*. 7. vyd. München: C.H.Beck, 2010, s. 168.

¹⁰⁰ Rozsudek Obvodního soudu v Mölln ze dne 14. 4. 2000, sp. zn. 1 F 20/00, FamRZ 2001, 291.

¹⁰¹ BARTSCH, Wolf-Dietrich. *Anmerkung zu einem Fall doppelter Rechtshängigkeit*. Rozsudek AG Mölln FamRZ 2001, 291, 1 F 20/00, ze dne 14. 4. 2000.

vymezené v § 1387 BGB. Pokud manželé uzavřeli manželskou smlouvu, je rozhodný tento okamžik (což platí i v případech, kdy manželství zanikne z jiných důvodů, např. úmrtí, opětovné uzavření manželství po nesprávném prohlášení za mrtvého, apod.).

5.3.1 Aktiva

Konečný majetek je matematický přebytek všech aktiv patřících manželovi k rozhodnému datu. V souladu s převažujícím názorem sem patří i nepřevoditelná a neděditelná práva.¹⁰² Dříve zastávaný názor, že manžel (podobně jako v případě vypořádání přírůstku v důsledku úmrtí manžela) může počítat pouze s položkami, které nezanikají v důsledku úmrtí manžela, již neobstojí. Limity typické pro dědické právo tedy nejsou bezvýjimečně použitelné pro určení konečného majetku a vypořádání přírůstku. Jinak v rámci určení konečného majetku zůstávají stranou položky, které nejsou zahrnovány ani do počátečního majetku (viz pod 5.2).

Od 1. 9. 2009 podléhají vypořádání i položky tvořící vybavení domácnosti, a proto jsou zohledněny v konečném majetku manželů. U věcí ve výlučném vlastnictví manžela neexistuje žádné zvláštní pravidlo pro rozdělení. Tyto položky jsou však vždy uvedeny v konečném majetku vlastníka. Rozdělení věcí ve společném vlastnictví manželů probíhá v souladu s § 1568b BGB o přenechání věci a poskytnutí náhrady. Tyto nároky jsou rovněž považovány za konečný majetek manželů. Konečný majetek je také tvořen majetkovými hodnotami, které jsou jako privilegované dle § 1374 odst. 2 BGB připočítávány k počátečnímu majetku. Aktiva, která byla již v počátečním majetku, je možné přiřadit i ke konečnému majetku, pokud v průběhu manželského majetkového režimu nepodléhala žádné objektivní změně.

Nároky a pohledávky manžela musí být vzaty v úvahu v jeho konečném majetku, i když ještě nejsou splatné. Takto se tedy započítávají například i nároky na vrácení daně, pokud lhůta pro posouzení vratky uplynula k rozhodnému dni pro určení konečného majetku. V tomto okamžiku vznikla již právně chráněná položka a podání daňového přiznání zde nehraje roli. Totéž platí pro podmíněné, nejisté a nezajištěné pohledávky. Pro nároky a pohledávky manžela vůči druhému manželovi se nepoužije žádná zvláštní úprava; jsou zahrnuty do aktiv bez ohledu na jejich původ. Jsou-li manželé spoluvěřiteli (nejčastěji se jedná o držitele společného účtu), tak musí být

---

¹⁰² KOCH, Elisabeth. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 8: Familienrecht I §§ 1297-1588*. 7. vydání. München: C.H.Beck, 2017, k § 1375.

nárok na zaplacení v konečném majetku uveden celý jako aktivní položka, ale zároveň s ohledem na povinnost vzájemné náhrady podle § 430 BGB i jako pasivní položka.

Opakující plnění se jako takové v konečném majetku nezohledňuje, protože by se do konečného majetku započítávaly i příjmy, které vzniknou teprve v budoucnu, tedy po rozhodném dni. Do konečného majetku se proto zahrnují pouze nároky, které již vznikly (budoucí nároky na výživné nebo důchod proto nelze brát v úvahu). Ani odstupné poskytované v rámci pracovněprávních předpisů jako náhrada za ztrátu mzdy se nezapočítává do konečného majetku, jelikož představuje podle judikatury příjem podobný jako výživné.¹⁰³ Nicméně v rozsahu, v jakém není odstupné určeno k vyrovnání dočasného poklesu příjmů po skončení pracovního poměru (není bráno jako výživné), musí být považováno za součást konečného majetku manžela.¹⁰⁴

V bodě 5.2 je zmíněno vypořádání zaopatření. V tomto bodě bych se blíže zaměřila právě na již zmíněné výživné. Na rozdíl od vypořádání zaopatření není vztah mezi vyrovnáním přírůstku a výživným zákonem výslovně upraven. Podle většinového mínění se však předpokládá i zákaz dvojího vypořádání v případě přírůstku a výživného. Pokud je tedy položka uvedena v konečném majetku, pak již nesmí být zohledněna jako výživné. Obecně by však ke konkurenci práva na vypořádání přírůstku a práva na výživné nemuselo dojít, protože pro vypořádání přírůstku je důležitý majetek manželů, zatímco pro výživné rozdělení běžných příjmů. Problematika dvojího započtení se tedy zpravidla týká případů, kdy je daný majetek (příjem) relevantní jak pro výpočet přírůstku tak pro určení výživného. Pokud byla například platební schopnost manžela ohledně výživného vypočtena s ohledem na odstupné, tak odstupné již není třeba brát v úvahu v jeho konečném majetku. Pokud jde o zohlednění příjmů v rámci konečného majetku, hraje důležitou roli rozhodný den pro výpočet konečného majetku (Stichtagsprinzip). Pokud má manžel například k rozhodnému dni na účtu částku 4.000,- EUR, ze které však bude ještě několik dní poté strhnuto výživné ve výši 2.500,- EUR, bude v konečném majetku zohledněna plná částka 4.000,- EUR, kterou měl na kontě k rozhodnému dni. Závazek v podobě výživného nebude brán v potaz, protože byl splatný až po rozhodném dni. Druhý manžel tedy dostane výživné ve výši

---

¹⁰³ SEIDL, Helmut. *Familienrecht*. 7. vyd. München: C.H.Beck, 2010, s. 170.

¹⁰⁴ Usnesení Obvodního soudu v Karlsruhe ze dne 24. 10. 2013, sp. zn. 2 UF 213/12.

2.500,- Kč a bude rovněž zvýhodněn tím, že se o tu samou částku ještě zvýší konečný majetek manžela a následné vyrovnání.¹⁰⁵

5.3.2 Fiktivní konečný majetek (tzv. illoyale Vermögensminderungen)

Při stanovení konečného majetku mohou v praxi vzniknout komplikace, jelikož rozvádějící se manželé se často snaží snížit své příjmy a vyvést majetek mimo manželský majetkový režim. Tomuto jednání má zabránit § 1375 odst. 2, věta 1 BGB, dle kterého se konečný majetek, a tím i přírůstek (Zugewinn), navyšuje o položky, které byly z majetku manžela za posledních deset let vyvedeny nelojální cestou (tzv. illoyale Vermögensminderungen). Je patrné, že se tedy nepřipočítávají veškerá snížení majetku a zákon počítá v § 1375 odst. 3 BGB s časovým omezením. Dle § 1375 odst. 3 BGB se již nepřipočítávají položky, o které byl majetek snížen před více jak deseti lety před ukončením manželského majetkového režimu, či položky, s jejichž poskytnutím dal manžel souhlas a byl tedy s jednáním manžela srozuměn.¹⁰⁶

Zmiňované ustanovení hovoří o třech způsobech vyvedení majetku, na které nebude při určení konečného majetku brán zřetel:

- a. Bezúplatné plnění, aniž by k takovému plnění byl manžel povinen: jedná se nejen o darování, ale i o charitu, výbavu, či vysoké odstupné v rámci společenské smlouvy;
- b. Majetek, který manžel tzv. promarnil či prohýřil (nákladné cestování, hazard, útrata za luxusní zboží);
- c. Jednání manžela, které učinil v úmyslu druhého manžela poškodit (například úhrada domnělých dluhů vůči příbuzným a přátelům, prodej předmětů pod cenou, apod.)¹⁰⁷

Pro lepší představu ohledně určení konečného majetku a přírůstku s připočtením nelojálního snížení majetku (tzv. illoyale Vermögensminderungen) uvádím níže příklad takového výpočtu¹⁰⁸:

---

¹⁰⁵ HEMMER/WÜST/GOLD/GRIEGER. *Familienrecht*. 13. vyd. Würzburg: hemmer/wüst Verlag, 2016, s. 82.

¹⁰⁶ DETHLOFF, Nina. *Familienrecht*. 32. vyd. München: C.H.Beck, 2018, s.135.

¹⁰⁷ SEIDL, Helmut. *Familienrecht*. 7. vyd. München: C.H.Beck, 2010, s. 168 a 169.

¹⁰⁸ HEMMER/WÜST/GOLD/GRIEGER. *Familienrecht*. 13. vyd. Würzburg: hemmer/wüst Verlag, 2016, s. 84.

	Manžel	Manželka
Počáteční majetek	100.000,- EUR	100.000,- EUR
Konečný majetek	100.000,- EUR	200.000,- EUR
Manželka dala svému známému jeden rok před rozvodem manželství sportovní vůz v hodnotě 70.000,- EUR.		
Těchto 70.000,- EUR se dle § 1375 odst. 2 věta 1 BGB jako fiktivní majetek připočte ke konečnému majetku.		
Konečný majetek	100.000,- EUR	270.000,-EUR
Přírůstek	0,- EUR	170.000,- EUR
Nárok na vyrovnání	170.000,- EUR / 2 = 85.000,- EUR	

Ke komplikacím by mohlo dojít, pokud je nárok na vyrovnání díky fiktivnímu konečnému majetku výrazně vyšší než skutečný konečný majetek (viz příklad níže).

	Manžel	Manželka
Počáteční majetek	100.000,- EUR	100.000,- EUR
Konečný majetek	100.000,- EUR	200.000,- EUR
Manželka darovala svému známému pozemek v hodnotě 400.000,- EUR. Těchto 400.000,- EUR se dle § 1375 odst. 2 věta 1 BGB jako fiktivní majetek připočte ke konečnému majetku.		
Konečný majetek	100.000,- EUR	600.000,-EUR
Přírůstek	0,- EUR	500.000,- EUR
Nárok na vyrovnání	500.000,- EUR / 2 = 250.000,- EUR	

Z příkladu je patrné, že manželka disponuje reálným konečným majetkem ve výši 200.000,- EUR a fiktivním majetkem ve výši 400.000,- EUR. Jelikož § 1378 odst. 2 BGB ohraničuje nárok na vyrovnání hodnotou skutečných aktiv manžela, může manžel po manželce požadovat pouze 200.000,- EUR. Přestože tedy manželovi náleží celá částka 250.000,- EUR, dostane reálně jen 200.000,- EUR. Zbylou částku však může dle § 1390 odst. 1 BGB žádat po obdarovaném. Navíc manžel (dárce) a obdarovaný ručí jako spoludlužníci (§ 1390 odst. 1 věta 4 BGB).¹⁰⁹

5.3.3 Pasiva

Konečný majetek se snižuje o všechny závazky, které existují na konci manželského majetkového režimu. Podle znění § 1375 odst. 1 BGB platného do 1. 9. 2009 se při stanovení konečného majetku braly v potaz závazky jen do výše aktiv. Ostatní závazky byly pro určení konečného majetku v podstatě bez významu, protože v případě nulového konečného majetku nebyl vytvořen ani žádný přírůstek. Se zavedením

¹⁰⁹ HEMMER/WÜST/GOLD/GRIEGER. *Familienrecht*. 13. vyd. Würzburg: hemmer/wüst Verlag, 2016, s. 84 a 85.

negativního počátečního majetku bylo třeba tento pohled přehodnotit. Muselo dojít k zajištění možnosti existence záporného konečného majetku, aby bylo možné zohlednit zisk původně zadluženého manžela v případě, že dluh byl splacen, ale do doby ukončení majetkového režimu nebyl pořízen žádný majetek jako aktivum. Splácení dluhu uskutečněné během manželství tak může být uznáno jako přírůstek, pokud lze snížení závazků vidět porovnáním jejich výše v počátečním majetku s jejich částkou v konečném majetku.

Pokud je však konečný majetek nulový, není toto srovnání možné (není možné vyčíslit přírůstek, který stejně spočívá pouze ve snížení záporného zůstatku počátečního majetku). Účast na zisku spočívajícím v umořování dluhů manžela je tak s negativním konečným majetkem možná pouze tehdy, pokud má zadlužený manžel nárok na vyrovnání. Dle § 1378 BGB je totiž nárok na vyrovnání omezen pouze na existující majetek. Pokud je manželovým ziskem jen minimalizace jeho dluhové zátěže a nezískal další aktiva, nemá druhý manžel nárok na vyrovnání.

Jelikož se tato práce zabývá i problematikou dluhů ať už jednoho z manželů nebo společných, je třeba v rámci této kapitoly věnovat několik slov postavení dluhů v rámci manželských vztahů v německém právu.

Společné dluhy manželů

Vedle právní úpravy vyrovnání přírůstku (Zugewinnausgleich), v rámci které se dluhy manželů zohledňují v konečném majetku, stojí právní úprava vyrovnání společných dluhů (Gesamtschuldnerausgleich). Tyto právní úpravy si nekonkurují, nýbrž se doplňují. Obecně v rámci Zugewinnngemeinschaft sice odpovídá každý z manželů za své závazky, i přesto v běžném životě nastanou situace, kdy manželům vznikne dluh společný, k čemuž může dojít z vůle manželů či ze zákona (např. dle daňových předpisů).

Vznik společného dluhu má dle § 421 BGB za následek, že z těchto dluhů jsou manželé zavázáni společně a nerozdílně, tj. věřitel může dle libosti požadovat splnění dluhu po kterémkoli z manželů (tzv. Außenverhältnis, vnější vztah spoludlužníků). V rámci plnění společného dluhu je pak třeba rozlišovat reálné spoludlužnictví a pouhé

spoluručení manžela.¹¹⁰ Odpovědnost spoludlužníků a vzájemné vyrovnání v rámci vnitřního vztahu (Innenverhältnis) je pak upravena v § 426 BGB. Dle tohoto ustanovení o spoludlužnících platí, že společní a nerozdílní dlužníci jsou povinni plnit si navzájem stejné podíly, není-li stanoveno jinak. Odlišné určení ohledně vzájemného plnění může vyplývat ze zákona, z dohody či z podstaty právního jednání. Při určení vyrovnávacích podílů ve smyslu § 426 odst. 1 písm. věta 1 BGB se dle judikatury přihlíží i k tomu, že jeden z partnerů v období společného soužití hradil náklady na společný život (např. pronájem společného bytu).¹¹¹ Naopak žádný vliv na stanovení podílu manžela na umořování společného dluhu nemá manželova finanční situace a schopnost splácet.

Pokud jeden z manželů jako společný dlužník může uspokojit věřitele, má poté dle § 426 odst. 2 BGB právo požadovat zpětně náhradu od druhého manžela a přechází na něj věřitelova pohledávka vůči ostatním dlužníkům (manželovi).¹¹² Na dluhy, které manželům vznikly v souvislosti se společností mezi manžely (Innengesellschaft), se však výše uvedená úprava nepoužije, nýbrž se aplikuje právo společností.

Níže bych se věnovala některým závazkům a jejich vlivu na určení podílu manžela na dluhu dle § 426 odst. 1 BGB po rozpadu manželství:

a. Náklady na spoluvlastnictví:

Určení podílu na ručení při rozdělení nákladů použitých na předmět ve spoluvlastnictví se řídí dle velikosti spoluvlastnického podílu (úprava § 748 a 755 BGB). Zpravidla jsou manželé spoluvlastníky jedné poloviny předmětu, což vede k tomu, že i za závazky ručí každý z jedné poloviny. I pokud se jeden z manželů po rozchodu ze společného domu odstěhuje a dům tak užívá jen jeden z manželů, zůstává zachován požadavek na podílení se na jeho části nákladů. Manžel, který se vystěhoval zase může požadovat odměnu za užívání.¹¹³

b. Závazky ve výlučném zájmu jednoho z manželů:

Jedná se o závazek pouze v zájmu jednoho z manželů (má z něj výlučný, zvláště hospodářský prospěch). Může se jednat o půjčku, kterou si vzali oba manželé, za účelem splacení dluhu jen jednoho z nich. Dále jde o závazek, který na sebe vzali oba

---

¹¹⁰ WEVER, Reinhardt. *Vermögensauseinandersetzung der Ehegatten außerhalb des Güterrechts*. 6. vydání. Bielefeld: Gieseking, 2014, s. 134 a 135.

¹¹¹ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 03. 02. 2010, sp. zn. XII ZR 53/08.

¹¹² WEVER, Reinhardt. *Vermögensauseinandersetzung der Ehegatten außerhalb des Güterrechts*. 6. vydání. Bielefeld: Gieseking, 2014, s. 146 a 147.

¹¹³ HEMMER/WÜST/GOLD/GRIEGER. *Familienrecht*. 13. vyd. Würzburg: hemmer/wüst Verlag, 2016, s. 97.

manželé, ale slouží výhradně obchodním zájmům jednoho z nich (půjčka slouží majiteli firmy).¹¹⁴ Také jde o případy, kdy manžel převezme ručení za dluhy týkající se pozemku ve výlučném vlastnictví druhého manžela, protože pozemek užívá ve svůj prospěch. Roli v těchto případech hraje i to, zda se jedná o rodinnou domácnost a jaké jsou poměry manželů. Výlučný zájem naopak soud nespatoval v půjčce použité na pokrytí nákladů dalšího odborného vzdělávání manžela. Samozřejmě pokud půjčka či úvěr kryje výlučné potřeby jednoho z manželů jen částečně (například část peněz se užije na vyrovnání manželových dluhů z doby před manželstvím a část se vloží do společného bydlení), rozdělí se odpovědnost za takový závazek poměrně.¹¹⁵

c. Spotřebitelský úvěr:

Na splácení těchto dluhů by se měli manželé podílet rovným dílem. Nehraje roli, kdo z manželů pracuje či se stará o děti a domácnost, tj. jaká je finanční situace manželů. Za dluh však může být odpovědný jen jeden z manželů, pokud mu věc takto pořízená zůstává a má z ní prospěch, tj. má výhradní profit z úvěru.

d. Závazky plynoucí z pořízení předmětů v domácnosti:

Zde platí podobné zásady jako u spotřebitelského úvěru, tj. závazek je povinen hradit ten z manželů, který po rozpadu svazku bude mít z takto získaných věcí prospěch.

e. Závazky z nájmu:

Za společné závazky odpovídá po vystěhování manžela ten, který ve společném bydlení zůstává. Avšak mnohdy jsou pro něj náklady na toto bydlení příliš velké (sám nese náklad na byt, které dříve sdílel s manželem). Pokud manžel dobrovolně, z vlastní vůle dále bydlí v bytě či domě, který si dříve pronajímal společně s bývalým manželem, nese náklady na bydlení sám. Jestliže však je druhý manžel v podstatě nucen (např. po dobu výpovědní doby) v nájemním bytě zůstat, může soud přistoupit k tomu, že určí že se bude druhý manžel na nákladech na jeho bydlení poměrně podílet.¹¹⁶

f. Dále např. výživné (mezi manžely, pro děti), daňové závazky:

Tyto závazky rovněž mohou přispět k odchýlení se od zásady rovného stanovení podílů v rámci interního vztahu mezi manžely jako spoludlužníky.

---

¹¹⁴ Usnesení Obvodního soudu v Karlsruhe, FamRZ 2006, 488.

¹¹⁵ WEVER, Reinhardt. *Vermögensauseinandersetzung der Ehegatten außerhalb des Güterrechts*. 6. vydání. Bielefeld: Gieseking, 2014, s. 154.

¹¹⁶ WEVER, Reinhardt. *Vermögensauseinandersetzung der Ehegatten außerhalb des Güterrechts*. 6. vydání. Bielefeld: Gieseking, 2014, s. 159 až 161.

Pokud jde o zohlednění společných dluhů v rámci vyrovnání přírůstku (Zugewinnausgleich), tak se dluh objeví jako pasivní položka v konečném majetku každého z manželů (zpravidla ve výši jedné poloviny). Níže uvádím příklad, kdy počáteční majetek manželů je 0,- EUR. K rozhodnému dni pak manželé disponují pozemkem v hodnotě 200.000,- EUR. Tento pozemek je zatížen úvěrem ve výši 50.000,- EUR, ve kterém manželé figurují jako spoludlužníci a v rámci vnitřního vztahu (Innenverhältnis) odpovídají každý z jedné poloviny. Manžel má ještě k dispozici akcie v hodnotě 25.000,- EUR.

Konečný majetek	Manžel	Manželka
Podíl na pozemku	100.000,- EUR	100.000,- EUR
Akcie	25.000,- EUR	0,- EUR
Závazek z úvěru	-50.000,- EUR	-50.000,-EUR
Vyrovnávací nárok (úvěr)	25.000,- EUR	25.000,- EUR
Přírůstek	100.000,- EUR	75.000,- EUR
Nárok manželky na vyrovnání	25.000,- EUR / 2 = 12.500,- EUR ¹¹⁷	

Spoluručení za dluhy jednoho z manželů

Za závazky, které na sebe vzal jeden z manželů, druhý manžel po rozpadu svazku zpravidla neodpovídá. Manžel však může být po rozpadu manželství za takový závazek odpovědný či spoluodpovědný v rámci interního vztahu (Innenverhältnis), pokud jde o závazek, který na sebe manžel vzal v zájmu a se souhlasem druhého manžela (či ve společném zájmu). Judikatura rozlišuje tři hlavní skupiny takovýchto závazků:

- a. půjčka na úhradu životních nákladů;
- b. půjčka za účelem refinancování manželových dluhů;
- c. půjčka na nemovitost ve spoluvlastnictví: v praxi se mnohdy jedná o půjčku od rodičů jednoho z manželů za účelem pořízení společného bydlení a založení rodinné domácnosti či poskytnutí úvěru za stejným účelem, kdy jeden z manželů má výhodnější podmínky pro získání úvěru, a tak na sebe závazek převezme sám.

¹¹⁷ WEVER, Reinhardt. *Vermögensauseinandersetzung der Ehegatten außerhalb des Güterrechts*. 6. vydání. Bielefeld: Gieseking, 2014, s. 175.

6. Správa společného jmění

Pravidla pro správu společného jmění v zákonném režimu jsou obsažena v § 713 až § 715 občanského zákoníku. Dle § 713 odst. 1 občanského zákoníku mohou manželé majetek ve společném jmění a jeho součásti užívat, brát z něj plody a užitky, udržovat ho, nakládat s ním, hospodařit a spravovat jej buď oba dohromady, nebo podle dohody jeden z nich. I nadále se dle judikatury a odborné literatury za správu považuje veškerá činnost související s řádnou péčí o majetek, kdy rozsah činnosti je stanoven povahou a kvalitou věcí, přičemž za správu se považují i dispoziční úkony s tímto majetkem.¹¹⁸ Dle citovaného rozhodnutí je za správu považován i převod peněžních prostředků ve společném jmění na účet třetí osoby.

Je třeba zmínit, že v ustanoveních o správě je promítnuta zásada rovného postavení manželů, která je jasně patrná i z dalších odstavců § 713 občanského zákoníku, které upravují práva, povinnosti a právní jednání manželů ve spojitosti se společným jměním nebo jeho součástí a hovoří o solidárním postavení manželů v těchto záležitostech. Ze zásady rovnosti vychází i problematika ochrany majetku ve společném jmění. Mezi manžely totiž existuje tzv. aktivní solidarita, která každému z manželů umožňuje se aktivně domáhat ochrany majetku ve společném jmění (např. instituty ochrany vlastnického práva, úhrada pohledávky, apod.).¹¹⁹ Manžel se může domáhat ochrany majetku i přes nesouhlas druhého manžela.¹²⁰ Dokonce i v případě bývalých manželů je aktivní solidarita zachována.¹²¹

Na pravidlo upravené v § 713 odst. 3 občanského zákoníku navazuje § 714, který upravuje právní jednání manželů s ohledem na to, zda se jedná o běžné či neběžné záležitosti. Jestliže se jedná o běžné záležitosti, jednají manželé zpravidla samostatně. V záležitostech, které nejsou považovány za běžné, se pak již vyžaduje buď společné jednání, nebo souhlas druhého manžela. Důležité bude jistě určení toho, co je bráno za běžnou záležitost a co již nikoli. Dle komentářové literatury jsou za základní kritéria považována tato hlediska: „*rozsah společného jmění manželů, celkové majetkové poměry manželů, druh a hodnota součástí společného jmění manželů, které se právní jednání týká, obvyklé zvyklosti ve společnosti apod. Tato kritéria je třeba pojímat pokud*

¹¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 22 Cdo 3336/2006.

¹¹⁹ FRANCOVÁ, Marie, DVORÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2. aktualizované vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 52.

¹²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 30 Cdo 3745/2009.

¹²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1192/2007.

možno objektivně, vždy však ve vztahu k poměrům konkrétní rodiny.“¹²² Dalšími kritérii se v konkrétních případech zabývala a nadále zabývá soudní judikatura. Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu je například i výzva k vrácení daru poskytnutého ze společného jmění brána jako neběžná záležitost, ke které je třeba souhlas druhého z manželů.¹²³

Specifické případy udělení souhlasu manžela jsou upraveny v § 715 občanského zákoníku a jedná se o situace, kdy má být součástí společného jmění poprvé použita k podnikání jednoho z manželů a hodnota dané součásti přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Souhlas je dále vyžadován i v případě nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu, nebo jestliže v důsledku nabytí takového podílu bude manžel ručit za dluhy dané společnosti nebo družstva v rozsahu přesahujícím míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. I v těchto případech má druhý, nepodnikající manžel, možnost dovolat se relativní neplatnosti daného právního jednání (viz níže).

Souhlas manžela může být dle § 714 odst. 1 občanského zákoníku nahrazen soudem, a to v případech, kdy druhý manžel odmítá souhlas bez vážného důvodu a v rozporu se zájmem manželů, rodiny nebo rodinné domácnosti udělit, nebo není schopen projevit vůli. Souhlas s právním jednáním směřuje primárně vůči druhému manželovi. Jistě i třetí osobu, se kterou je jednáno, však bude zajímat, zda jí nehrozí rizika spojená s možnou relativní neplatností a bude požadovat předložení souhlasu. Dle mého názoru by z důvodu právní jistoty měl být souhlas udělován písemně, právě z důvodu, aby se předešlo možným komplikacím do budoucna. V případě soudního řízení, ve kterém by se řešila relativní neplatnost právního jednání manžela, ke kterému byl vyžadován souhlas druhého manžela, totiž leží důkazní břemeno spočívající v doložení absence souhlasu na tom z manželů, který se relativní neplatnosti dovolává.¹²⁴ Možnost dovolat se relativní neplatnosti je pak upravena v § 714 odst. 2 občanského zákoníku. Relativní neplatnosti se lze dovolat v obecné tříleté promlčecí lhůtě.

V souvislosti se správou společného jmění bych ještě závěrem ráda zmínila několik zajímavých judikátů, které jsou aplikovatelné i za současné právní úpravy. Nejvyšší soud například ve věci smluv o smlouvách budoucích judikoval, že k uzavření

---

¹²² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 206.

¹²³ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. 12. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2731/2000.

¹²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 2. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3108/2010.

smlouvy o smlouvě budoucí není třeba udělení souhlasu druhého manžela, i když se nejedná o běžnou záležitost, protože na základě této smlouvy se věc ještě nestává součástí společného jmění, ale bude teprve v budoucnu získána.¹²⁵ Právním jednáním, ke kterému by měl druhý z manželů vyjadřovat svůj souhlas je totiž pouze takové právní jednání, při kterém dochází k nějaké manipulaci se společným jměním. Do této kategorie však nespadá právní jednání, kterým má být do společného jmění něco teprve získáno.¹²⁶ Naopak uzavření zástavní smlouvy na nemovitost, která je ve společném jmění, není soudem považováno za běžnou záležitost a správu společného jmění. Zástavní smlouva uzavřená bez souhlasu druhého manžela je považována za neplatnou. Závěr o neplatnosti takové smlouvy je odůvodněn v případě, že je prokázáno, že druhý manžel k zastavení nemovité věci souhlas skutečně nedal a že se této neplatnosti bude dovolávat.¹²⁷

---

¹²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. března 2001, sp. zn. 33 Cdo 1079/99.

¹²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6. listopadu 2009, sp. zn. 33 Cdo 1340/2008.

¹²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2. prosince 2004, sp. zn. 21 Cdo 1467/2004.

7. Správa majetku v rámci Zugewinnngemeinschaft

Pravidla pro správu majetku v rámci Zugewinnngemeinschaft jsou obsažena v § 1364 až § 1369 BGB. Dle § 1364 BGB spravují manželé své jmění samostatně. Ve správě svého majetku jsou omezeni pouze v souladu s dalšími ustanoveními BGB, tj. vedle § 1365 až 1369 BGB jde i o ustanovení § 1353 a násl. BGB ohledně účinků manželského společenství. Kromě § 1363 odst. 2 věty 1 BGB, ve kterém je obsažena zásada oddělení majetku, obsahuje § 1364 další základní předpoklad Zugewinnngemeinschaft, tj. svobodu správy majetku (aktiv i pasiv) manželů.

Manželé mají povinnost spravovat vlastní majetek takovým způsobem, aby bylo možné dosáhnout přírůstku. Tato povinnost není právně vymahatelná, avšak její porušení manžela negativně ovlivňuje a postihuje (např. právo na předčasné vypořádání nebo započítání majetku, který byl vyveden s úmyslem snížit přírůstek, apod.). Konkrétní omezení jsou pak stanovena v § 1365 BGB. Jedná se o absolutní zákaz dispozice s (veškerým) majetkem či přejímání závazků bez souhlasu manžela, kdy i dovolávání se dobrých mravů je bez významu.¹²⁸

V záležitostech týkajících se nakládání s majetkem jako celkem se tedy vyžaduje společné jednání manželů vůči třetí osobě nebo souhlas druhého manžela s právním jednáním. Důležité je jistě stanovení toho, co je bráno za majetek jako celek. Dle komentářové literatury je za takový majetek považována i jednotlivá věc, pokud tvoří podstatnou část celkového majetku. Otázkou zůstává, jak velká část majetku musí zůstat nedotčená právním jednáním manžela, aby nedošlo k naplnění skutkové podstaty § 1365 BGB a toto ustanovení se nemuselo aplikovat. Zpravidla by se mělo jednat o přibližně 15 % u menších majetků¹²⁹ a 10% u majetků většího rozsahu.¹³⁰

Pokud jde o udělení souhlasu manžela s právním jednáním druhého, pak platí, že jednostranná právní jednání jsou bez předchozího souhlasu či schválení druhým manželem neplatná (§ 1367 BGB). Pokud jde o dvoustranné právní jednání, je toto jednání dle § 1366 BGB považováno za platné a účinné až po udělení souhlasu manželem. Do té doby může třetí strana od smlouvy odstoupit. Jestliže manžel souhlas neudělí, je toto jednání neplatné. Souhlas manžela však může být podobně jako v rámci

¹²⁸ HEMMER/WÜST/GOLD/GRIEGER. *Familienrecht*. 13. vyd. Würzburg: hemmer/wüst Verlag, 2016, s. 64.

¹²⁹ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 25. 06. 1980, sp. zn. IVb ZR 516/80, BGHZ 77, 293-300.

¹³⁰ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 13. 03. 1991, sp. zn. XII ZR 79/90.

české právní úpravy správy společného jmění nahrazen na žádost manžela soudem, a to v případech, kdy hodnocené právní jednání není v rozporu s principy řádné správy a druhý manžel odpírá souhlas bez dostatečného důvodu udělit, brání mu nemoc či by v důsledku jeho nepřítomnosti došlo k ohrožení (viz § 1365 odst. 2 BGB). Problém však může vyvstat v situaci, kdy k převzetí závazku souhlasu třeba nebylo (typicky dluh z doby před manželstvím), ale k jeho splnění by již souhlas být dán měl. Manžel však odmítá souhlas k plnění poskytnout a pro nahrazení souhlasu soudem nejsou splněny podmínky. Dle převažujícího názoru odborné veřejnosti, při zachování legitimního očekávání jednajících osob (věřitele i dlužníka), není ani k následnému právnímu jednání třeba souhlasu druhého manžela a ustanovení § 1365 a 1369 BGB se neaplikují.¹³¹

Dispoziční omezení dle § 1365 (ohledně veškerého majetku manželů) a § 1369 BGB (ohledně předmětů pro domácnost) mají absolutní účinek a poskytují manželovi, bez jehož souhlasu k právnímu jednání došlo, právo obrátit se na třetí stranu a zrušit zamýšlenou transakci (§ 1368 BGB). Manžel má tedy právo vést řízení vlastním jménem i pokud se jedná o právo druhého manžela (Prozessstandschaft, podobně jako aktivní solidarita manželů v českém právu).¹³² Manžel může v řízení požadovat vydání věci vlastníkovi (jednajícímu manželovi). Jestliže manžel jako původní vlastník odmítá věc převzít, lze ji vydat i žalujícímu manželovi (viz § 986 a 869 BGB). V těchto případech má přednost ochrana rodiny před ochranou třetích osob. Proto třetím osobám, kterým na základě uhrazené odměny (kupní ceny) náleží nárok na vrácení bezdůvodného obohacení, nesvědčí ani právo držby ani zadržovací právo. Naproti tomu v otázce započtení rozhodl spolkový soud odlišně. Jestliže se v případě nároku manžela a nároku věřitele vůči manželovi jedná o plnění stejného druhu, může se třetí strana snadněji uspokojit, a to bez nutnosti zahajovat vykonávací řízení, započtením. Dle názoru soudu účel ochrany podle § 1365, 1368 BGB započtení nevylučuje.¹³³ Prohlášení o započtení je tak bráno jako jednodušší možnost než potřeba podání žaloby

---

¹³¹ PALANDT, Otto. *Bürgerliches Gesetzbuch, Kommentar zum BGB mit Nebengesetzen*. 78. vyd. München: C.H.Beck, 2019, s. 1891.

¹³² KOCH, Elisabeth. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 8: Familienrecht I §§ 1297-1588*. 7. vydání. München: C.H.Beck, 2017, k § 1364.

¹³³ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 02. 02. 2000, sp. zn. XII ZR 25/98, BGHZ 143, 356-362.

za účelem získání exekučního titulu a jeho následné uplatnění v rámci vykonávacího řízení.

Ochrana druhého manžela a rodiny je zaručena i tím, že třetí osoba nemá právo na náhradu škody, a to ani v situaci, kdy na jednání s manželem přistoupila proto, že vycházela z představy, že manžel nežije v manželském svazku či jedná s manželo­vým souhlasem. Třetí osoba má pouze nárok na uvedení věcí původního stavu před uzavřením smlouvy.¹³⁴ Jako další prostředek ochrany má manžel k dispozici právo předčasně zrušit majetkový režim Zugewinn­gemeinschaft a vypořádat přírůstek dle § 1385, 1386 BGB, jestliže porušením pravidel správy druhý manžel poškozuj­e a snižuje vyrovnávací nárok manžela. Omezujícími ustanoveními o správě majetku však není dotčeno právo každého z manželů na zajištění potřeb rodiny, a to i pro druhého z manželů. Tyto transakce dle § 1357 BGB tedy opravňují a zavazují oba manžele.¹³⁵ Pravidla správy si manželé mohou dohodnout i v rámci manželské smlouvy. V rámci smlouvy může jeden z manželů druhého manžela pověřit správou majetku, vyloučit či odvolat pověření (viz § 1413 BGB).

---

¹³⁴ HEMMER/WÜST/GOLD/GRIEGER. *Familienrecht*. 13. vyd. Würzburg: hemmer/wüst Verlag, 2016, s. 68.

¹³⁵ KOCH, Elisabeth. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 8: Familienrecht I §§ 1297-1588*. 7. vydání. München: C.H.Beck, 2017, k § 1364.

8. Vypořádání společného jmění

Dle důvodové zprávy vychází úprava vypořádání společného jmění z předchozí úpravy obsažené v občanském zákoníku 1964. Aktuálně je úprava vypořádání v případě zrušeného, zúženého a zaniklého společného jmění obsažena v § 736 až 742 občanského zákoníku, na které navazuje ustanovení § 764 a 765. Společné jmění lze vypořádat třemi způsoby, a to dohodou (§ 738 a 739 občanského zákoníku), rozhodnutím soudu (§ 740 a 742 občanského zákoníku) nebo prostřednictvím nevyvratitelné právní domněnky (§ 741 občanského zákoníku). Jednotlivým způsobům vypořádání se budu věnovat v odstavcích níže.

Zákon i v případě vypořádání společného jmění stejně jako na mnoha dalších místech občanského zákoníku upřednostňuje dohodu. Nicméně je vhodné upozornit, že žádný z níže uvedených způsobů vypořádání se nesmí dotknout práv třetích osob. Třetí osoby mají dle § 737 odst. 1 občanského zákoníku možnost domáhat se určení toho, že vypořádání je proti nim neúčinné. V tomto případě se však na rozdíl od odst. 2 rozebíraného ustanovení vyžaduje aktivní postup třetí osoby, která se musí relativní neúčinnosti domáhat. To pokud jde o vypořádání dluhů, které patří do společného jmění, je zákon přísnější, když dle § 737 odst. 2 občanského zákoníku platí, že vypořádání dluhů má účinky jen mezi manžely. Relativní neúčinnost v tomto případě plyne přímo ze zákona, a to zejména proto, aby nedošlo k dalšímu zúžení dlužnické solidarity manželů.¹³⁶

8.1 Dohoda o vypořádání

Jak je již naznačeno výše, je dohoda upřednostňovaným řešením pro vypořádání společného jmění. Zákon v případě dohody ponechává smluvním stranám poměrně širokou autonomii vůle. Dohodu je možné uzavřít ještě před zánikem manželství či kdykoli ve lhůtě tří let od zániku, zrušení či zúžení společného jmění (viz zákonná domněnka dle § 741 občanského zákoníku). Dohodu je možné dle názoru Nejvyššího soudu uzavřít dokonce i po uplynutí uvedené lhůty, a to pokud probíhá soudní řízení o vypořádání společného jmění. Nejvyšší soud k tomuto uvedl: „*V případě, že před uplynutím tříleté lhůty od zániku SJM je podán návrh na vypořádání SJM, nemůže se po*

---

¹³⁶ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, s. 322.

dobu, ve které řízení probíhá, uplatnit vůči věcem, které jsou předmětem vypořádání, zákonná domněnka vypořádání SJM (§ 150 odst. 4 obč. zák.). Proto lze ohledně těchto věcí provést v době, kdy řízení probíhá, vypořádání mimosoudní dohodou, a to i po uplynutí tří let od zániku SJM. Protože účastníci mohou v rámci smluvní volnosti disponovat i věcmi ze zaniklého SJM, které již připadly do výlučného majetku některého z nich (například na základě částečné dohody o vypořádání SJM), nic jim nebrání zahrnout do dohody o vypořádání SJM i tyto věci, resp. některé z nich. Ostatně Nejvyšší soud již dříve konstatoval, že soudní smír uzavřený v řízení o vypořádání SJM nemůže být neplatný jen proto, že do něj byla z vůle stran zahrnuta věc ve vlastnictví jen jednoho z účastníků (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2009, sp. zn. 22 Cdo 5170/2007).¹³⁷ Z uvedeného rozhodnutí také plyne, že společné jmění lze takto vypořádat nejen mimosoudní dohodou, ale rovněž soudním smírem. Dle zmíněného rozhodnutí Nejvyššího soudu je také možné společné jmění vypořádat na základě několika právních skutečností, kdy o části společného jmění bude uzavřena dohoda, část může být vypořádána rozhodnutím soudu a část i dle zákonné domněnky. Ustanovení § 738 odst. 2 občanského zákoníku již částečné vypořádání společného jmění dohodou připouští výslovně. I nadále je tedy možné kombinovat možnosti vypořádání společného jmění.

Jeden z limitů stanovených zákonem pro případy uzavření dohody o vypořádání společného jmění upravuje § 738 občanského zákoníku, který v odst. 1 kogentně stanoví, že dohoda má vždy účinky ke dni, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, bez ohledu na to, zda dohoda byla uzavřena před anebo po zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění. Zákonem je tedy zcela určitě stanoven okamžik účinnosti dohody o vypořádání společného jmění. Další výjimka je spjata s věcmi, které se zapisují do veřejného seznamu, tj. typicky nemovité věci evidované v katastru nemovitostí. Pokud jde o tyto věci, nabývá dohoda o vypořádání dle § 738 odst. 1 občanského zákoníku účinnosti v části týkající se této věci zápisem do veřejného seznamu. U nemovitých věcí je tedy rozhodující den vkladu práv do katastru nemovitostí.¹³⁸

---

¹³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1038/2009 (Rc 88/2011).

¹³⁸ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 193 až 194.

Při rozboru právní úpravy dohody o vypořádání společného jmění nelze opomenout ani další ustanovení občanského zákoníku, která jsou přiměřeně použitelná. Jedná se například o nemožnost plnění dle § 2006 a násl. občanského zákoníku (pro případ, kdy již majetek, který je v dohodě obsažen, není součástí společného jmění, a plnění dohody by bylo nemožné) a změnu okolností dle § 1764 až 1766 občanského zákoníku (pro případ, kdy by v mezidobí mezi zánikem manželství a vypořádáním společného jmění došlo k podstatné změně okolností). Jelikož nejsou v rámci dohody manželé v podstatě zákonem nijak omezeni, může v praxi také dojít k situacím, kdy jeden z manželů kvůli tomu, aby došlo k vyřešení rodinné situace rozvodem manželství bez zjišťování příčin rozvratu, přistoupí na dohodu o vypořádání, která je pro něj nevýhodná a možná i nespravedlivá. Zmíněná situace nevede k tomu, že by dohoda o vypořádání byla neplatná, nicméně dle komentářové literatury lze uvažovat o použití korektivu dobrých mravů.¹³⁹

Ustanovení § 739 občanského zákoníku je dále věnováno formálním náležitostem dohody, resp. stanoví, že dohoda může být i zcela neformálního charakteru. Písemná forma je zákonem stanovena pro případy, kdy k uzavření dohody dochází za trvání manželství, kdy většinou půjde o dohody, které jsou podmínkou pro rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství dle § 757 občanského zákoníku. Dále musí být dohoda uzavřena v písemné formě, pokud je vypořádávána věc, která i pro svůj převod vyžaduje písemnou podobu (typicky opět nemovitá věc). Pokud by nebyla písemná forma dodržena, bude dohoda pro nedostatek formy považovaná za neplatnou. Vzhledem k tomu, že dohody o vypořádání mají poměrně velký dopad do majetkoprávních vztahů, mělo by se jednat o neplatnost absolutní.¹⁴⁰ V ostatních případech není forma dohody nijak omezena. Manžel však může požádat druhého manžela o vystavení a doručení písemného potvrzení o tom, jak se vypořádali. Tohoto potvrzení je pak možné se domáhat i soudní cestou. Obecně lze však s ohledem na předcházení možným nedorozuměním mezi manžely a z důvodu právní jistoty písemnou formu doporučit i pro dohody o vypořádání, u kterých tato forma není zákonem vyžadována. Podotýkám, že smluvními stranami dohody o vypořádání budou

---

¹³⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 327 - 328.

¹⁴⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 333.

v zásadě manželé, resp. bývalí manželé, ale dohodu si mohou uzavřít i snoubenci. V některých případech budou stranou dohody i třetí osoby odlišné od manželů, a to například v případě vypořádání dohodou v pozůstalostním řízení (pozůstalý manžel a dědicové), v rámci konkurzního řízení (insolvenční správce), či trestního řízení v důsledku trestu propadnutí majetku (druhý manžel a organizační složka státu, tj. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových).

8.2 Rozhodnutí soudu

Pokud se manželé ohledně vypořádání společného jmění nedohodnou a zároveň nemají zájem na tom, aby k vypořádání došlo na základě zákonné domněnky dle § 741 občanského zákoníku, má každý z manželů možnost podat ve lhůtě tří let od zániku, zrušení či zúžení společného jmění návrh soudu, aby společné jmění vypořádal. Návrh jsou v určitých případech oprávněni podat i osoby odlišné od manželů, např. insolvenční správce (v rámci zániku společného jmění prohlášením konkurzu), Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (v rámci trestního řízení, kdy je ukládán trest propadnutí majetku) či dědicové manžela (v případě pozůstalostního řízení, jestliže společné jmění zaniklo ještě za života zemřelého manžela).

Toto řízení je řízením sporným, které se řídí pravidly uvedenými v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“), a jde o tzv. iudicium duplex, tj. obě strany mohou být v pozici žalobce i žalovaného a mohou zahájit řízení. Pravidla, jimiž se soud v rámci vypořádání řídí, jsou pak dána přímo zákonem (§ 742 občanského zákoníku). Jedná se o tato kritéria:

- a. Podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné: toto základní konstatování o rovnosti podílů může být samozřejmě narušeno níže uvedenými pravidly, které mohou mít na výši podílů vliv.
- b. Každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek: úpravě tzv. zápočtů je věnován bod 8.4 níže.
- c. Každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek (viz bod 8.4 níže).
- d. Přihlédnutí k potřebám nezaopatřených dětí:

Pod ochranou zákona jsou děti nejen nezletilé, ale i nezaopatřené, což je limitováno věkem 26 let a dosažením schopnosti se sám živit (pokud budeme vycházet

z právních předpisů o výživném a ze zvláštních zákonů ze sociální oblasti). Podmínkou pro užití tohoto kritéria není ani to, že dítě musí být společným dítětem manželů. Toto hledisko se zohledňuje např. při rozdělení věcí mezi manžele, tj. kterému z rodičů připadne věc, která bude potřebná v souvislosti s péčí o dítě (např. potřeba vozit dítě autem do školy či k lékaři), nemá však zpravidla vliv na výši podílů. Potřeby nezaopatřených dětí by však mohly ovlivnit výši podílů v případě, že by takto jeden z manželů získal hodnoty, které může užívat pouze dítě a po určité době již pro něj využitelné nebudou. Dle stále ještě použitelné judikatury Nejvyššího soudu ČSSR platí, že: „Při úvaze, zda bude na místě zvýšit podíl manžela z uvedeného důvodu, je třeba vždy přihlédnout k povaze, určení a upotřebitelnosti těchto věcí a to i z hlediska jejich trvanlivosti. Je totiž třeba odlišovat věci, jež mohou sloužit jen potřebě dětí a jejich živnost je krátká, takže jich manžel nemůže dále sám užívat, (např. dětský kočárek, postýlka apod.), od věcí, jež mohou sloužit i potřebě jiných osob než dítěte, jež jsou trvalejší hodnoty a znamenají rozšíření majetku manžela i pro dobu, kdy dítě odroste (např. pianino, zařízení pokoje apod.).“¹⁴¹ V rámci tohoto pravidla je třeba zdůraznit, že zde nejde o věci, které patří přímo dítěti, jako je např. oblečení, počítač, mobil nebo dle mého názoru i postel a další vybavení dětského pokoje. Tyto věci mnohdy rodiče uvádí v rámci řízení o vypořádání, ale vzhledem k tomu, že patří dítěti, by předmětem vypořádání manželů být neměly.

- e. Přihlédnutí k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval či nepečoval o děti a o rodinnou domácnost:

Toto kritérium má kompenzovat stav, kdy jeden z manželů je v určitém období v domácnosti a pečuje o děti, takže jeho příjmy jsou omezenější než příjmy druhého z manželů, který má nadále zaměstnání či trvalé příjmy. I díky tomuto kritériu může dojít k určení rozdílné výše podílů, a to například ke snížení podílu v situaci, kdy jeden z manželů rodinu opustí, přestane pečovat o děti a domácnost a platit výživné.¹⁴²

- f. Přihlédnutí k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění:

Významný rozdíl mezi přínosem manželů může vést opět k disparitě podílů. Podle odborné literatury a judikatury tomu tak bude například „v případě světově

¹⁴¹ K výkladu ustanovení § 143 a násl. o. z., Nejvyšší soud ČSSR, Prz 51/65, R 70/1965.

¹⁴² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 383 - 384.

*úspěšného sportovce, který vyvíjel značné úsilí k tomu, aby ve své sportovní činnosti dosáhl uvedeného postavení a tomu odpovídajících značných příjmů umožňujících nadstandardní životní úroveň rodiny a nabytí majetku značné hodnoty.*¹⁴³ V protikladu ke zmíněnému úsilí jednoho z manželů však zase stojí kritérium péče o rodinu a domácnost. Naplnění tohoto pravidla vedoucí až ke stanovení rozdílné výše podílů je tak třeba posoudit vždy individuálně v daném konkrétním případě.

Specifika daného řízení dále spočívají v tom, že soud je pevně vázán rozsahem majetku, který je v žalobě uveden, tj. soud rozhoduje o majetku, který účastníci výslovně učinili předmětem vypořádání.¹⁴⁴ Pokud nějaký majetek do návrhu zahrnut nebyl, ať už v důsledku opomenutí navrhovatele či záměrně, nic nebrání tomu, aby jej do řízení zahrnul druhý z manželů, či aby byl tento majetek vypořádán jiným ze způsobů vypořádání. Pokud některý z manželů tvrdí, že určitá věc má či nemá být do vypořádání zahrnuta, musí však toto tvrzení prokázat, neboť na něm leží důkazní břemeno. Důkazní břemeno ohledně určitých skutečností totiž vždy spočívá na tom účastníku řízení, který z existence těchto skutečností vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky.¹⁴⁵ Pokud nebyl majetek do řízení zahrnut v rámci zákonné tříleté lhůty pro vypořádání, nemůže již o něm soud rozhodnout a musí být vypořádán jinak. Dle soudní judikatury je lhůta tří let dostatečným a nepřekročitelným limitem pro žalobní návrhy. Ani situace, že jeden z manželů podal návrh těsně před koncem tříleté lhůty, na uvedeném závěru nic nemění. Dle názoru Nejvyššího soudu totiž platí, že: *„V soukromém právu se tradičně uplatňuje zásada vigilantiibus iura scripta sunt ; žalovaná měla dostatečnou dobu k tomu, aby se sama pokusila o vypořádání zaniklého SJM ať již dohodou, nebo v soudním řízení. Jestliže se spoléhala na to, že žalobce, se kterým se na vypořádání nedohodla, žalobu nepodá, musí nést důsledky toho, že ji podal na samém konci lhůty. Ostatně lhůta uvedená v § 150 odst. 4 obč. zák. plní částečně stejnou funkci jako promlčení a prekluze nároku; nutí totiž účastníky k tomu, aby právo na vypořádání jednotlivých věcí uplatnili co nejdříve, neboť s odstupem času nejen že přetrvává nežádoucí nejistota ohledně právního stavu, ale také dokazování se stává náročnějším.*¹⁴⁶

¹⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. ledna 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99.

¹⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1112/2006.

¹⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 2. 2010 sp. zn. 23 Cdo 1198/2008.

¹⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky z 11. 12. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3000/2011.

Soud naopak není vázán žalobním návrhem v otázkách způsobu vypořádání a určení výše vypořádacích podílů. Soud může tedy rozhodnout o vypořádání věci v podstatě dle vlastního uvážení následovně:

- a. přisoudí věci do výhradního vlastnictví jednoho manžela: cílem tohoto způsobu je dosáhnout toho, aby nebylo třeba přistupovat k finančnímu vypořádání pro druhého z manželů a zároveň pokud možno ponechat věc tomu, u koho se nachází a bylo zajištěno účelné využití věci, tj. věc přikázat tomu z manželů, kdo ji naposledy držel a u něhož došlo k opotřebení věci.¹⁴⁷ Na druhou stranu je zase nutno přihlídnout k tomu, jak byl majetek získán, resp. který z manželů jej dříve vlastnil.¹⁴⁸
- b. přisoudí věci do výhradního vlastnictví jednoho manžela, kdy druhý z manželů bude vypořádán finančně: v tomto případě již druhý z manželů dostane finanční kompenzaci za to, že věc připadla druhému z manželů, což může být řešeno i takovým způsobem, že novému vlastníkovu případnou i dluhy, které byly součástí společného jmění.
- c. přisouzení veškerého společného jmění do vlastnictví jednoho z manželů, s tím, že druhý z manželů bude opět vypořádán finančně.
- d. rozdělení věci: v tomto případě musí jít o dělitelnou věc a zároveň rozdělení musí být účelné a smysluplné pro oba manžele. Nemá smysl dělit věci, pokud by tím ztratily na hodnotě.
- e. přisouzení věci do spoluvlastnictví: tato varianta však neřeší problém, jelikož manželé, resp. bývalí manželé, zůstanou stále majetkově provázáni.
- f. zpeněžení věci a rozdělení utržené částky: tento způsob je dle odborné literatury možné aplikovat zejména pokud s ním oba účastníci souhlasí a jiné řešení se nenabízí.¹⁴⁹

Z rozhodnutí soudů pak musí být jasně patrné, která součást společného jmění připadne tomu kterému z manželů a jak soud vypočítal částku finanční kompenzace pro

---

¹⁴⁷ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 60.

¹⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 11. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1280/2011.

¹⁴⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 341.

druhého z manželů.¹⁵⁰ Předmětem vypořádání se však mohou stát pouze věci, které byly v okamžiku zániku společného jmění jeho součástí a zároveň stále ještě existují v okamžiku vypořádání, resp. v době rozhodování soudu. Jestliže v mezidobí přestane věc tvořit součást majetku určeného k vypořádání, nelze ji již vypořádat (např. uhrazený dluh). „*Jen jestliže jeden z bývalých manželů nakládal s věcí v rozporu se zákonem, nelze k jeho protiprávnímu úkonu (je-li absolutně neplatný nebo byla-li řádně vznesena námitka relativní neplatnosti) přihlížet a věc je třeba zahrnout do vypořádání a zpravidla mu ji přikázat. Jestliže však věc ke dni vypořádání neexistuje a jeden z účastníků zavínil, byť i z nedbalosti, její zánik, nelze ji již do vypořádání zahrnout, je však třeba přihlídnout k této skutečnosti při stanovení výše podílu, neboť jde o pochybení při hospodaření se společným majetkem, snižující zásluhy na jeho udržení.*“¹⁵¹

Manželé mohou se jměním do doby vypořádání samozřejmě dále nakládat, a to v souladu s § 713 občanského zákoníku upravujícím správu společného jmění. Do doby vypořádání tak může dojít ke zcizení majetkových hodnot, k přírůstku, ke vzniku nových dluhů. V případě dluhů se pak vypořádává nejen dluh samotný, ale i jeho příslušenství (i úroky, které přirostou v budoucnu). Předmětem vypořádání mohou být i promlčené pohledávky a dluhy manželů, pokud je manželé k vypořádání navrhli. Soud totiž v rámci řízení o vypořádání nezjišťuje, zda došlo k promlčení. V této situaci by měl soud přikázat takovou pohledávku či dluh oběma manželům ve stejném rozsahu, aby žádný z manželů nebyl z důvodu promlčení ve výhodě či nevýhodě.¹⁵²

Součástí pojmu vypořádání je kromě rozdělení hodnot i finanční vyrovnání manželů, proto je velice důležité správně stanovit cenu vypořádávaných hodnot. Cenu lze stanovit dohodou manželů, případně může cenu určit přímo soud, který bude vycházet zpravidla ze znaleckého posudku. Jelikož mezi zánikem a samotným vypořádáním společného jmění může uplynout i poměrně dlouhá doba (až 3 roky), je stanovení okamžiku, ke kterému je třeba cenu určit velice důležité. Předchozí právní úprava tuto problematiku výslovně neupravovala a řešení tak bylo ponecháno na soudech. Občanský zákoník tuto problematiku již částečně řeší v ustanovení § 740 věta

---

¹⁵⁰ FRANCOVÁ, Marie, DVORÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 60.

¹⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 8. 2011, sp. zn. 22 Cdo 3110/2010.

¹⁵² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 343 - 344.

druhá, kdy platí, že rozhoduje stav, kdy nastaly účinky zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění. V důvodové zprávě je pak uvedeno, že: „*pro rozhodnutí soudu je rozhodný stav v době, kdy nastaly účinky toho kterého právního důvodu vypořádání. Pokud ale jde o ceny jednotlivých součástí společného jmění, rozhodným bude stav v době rozhodování soudu.*“¹⁵³ I nadále tak budou v zásadě použitelné dřívější judikaturní závěry, dle kterých platí, že je cena určována dle ceny věci v době, kdy dochází k vypořádání. Při stanovení ceny je třeba vzít v úvahu i další vlivy, jako je zejména amortizace či naopak zhodnocení věci. V případě amortizace hraje roli, komu z manželů věc ve finále připadne. Pokud tomu z manželů, který výrazně přispěl k jejímu opotřebení, bude cena určena podle stavu v době zániku společného jmění (avšak stále podle cen v době vypořádání), a to proto, aby druhý z manželů nebyl znevýhodněn jednáním druhého manžela, které vedlo k opotřebení a snížení hodnoty věci v mezidobí mezi zánikem a vypořádáním společného jmění. Jestliže věc získá ten z manželů, který se na amortizaci nepodílel, vyjde soud standardně z ceny a stavu věci v době vypořádání. Obecně se však v rámci vypořádání preferuje, aby byly věci přikázány tomu z manželů, který je měl naposledy v držbě a u kterého došlo k amortizaci.¹⁵⁴ Pokud jde o zhodnocení věci, je třeba zkoumat, díky jakým prostředkům ke zhodnocení došlo, tj. zda šlo o prostředky ze společného jmění či o výlučné prostředky manžela (šlo by o vnos) či dokonce prostředky třetí osoby (vzniká společný dluh manželů). Ke zhodnocení může dojít i díky úsilí či práci jednoho z manželů (viz kritérium dle § 742 odst. 1 písm. f) občanského zákoníku).

Na výslednou cenu vypořádávané věci má vliv i možné zatížení věci. Za zatížení je dle odborné literatury možné v určitých případech považovat i právo bydlení jednoho z manželů. Judikatura se v minulosti v pohledu na tuto situaci různila. Dle odborné literatury je třeba při ohodnocení takovéto věci a při určení, zda se bude k bydlení manžela přihlížet, vycházet z toho, zda má manžel zájem v dané nemovitosti dále bydlet a má prostředky, aby si mohl zajistit jiné bydlení či nikoliv.¹⁵⁵

Samostatný odstavec bych chtěla věnovat vypořádání členského podílu v družstvu i vzhledem k tomu, že problematice podílu v bytovém družstvu je věnován

---

¹⁵³ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, s. 323.

¹⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2. prosince 2003, sp. zn. 22 Cdo 980/2003.

¹⁵⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 348 - 349.

samostatný bod v rámci úpravy aktiv společného jmění. Jestliže je tedy podíl v bytovém družstvu součástí společného jmění, je třeba jej po zániku společného jmění rovněž vypořádat. V dané věci bude určující stanovení hodnoty podílu. V případě bytového družstva je třeba vycházet ze stavu i ceny stanovené ke dni zániku společného členství manželů v družstvu. Dle stále použitelné judikatury nelze vycházet ze zůstatkové hodnoty členského podílu ani z hodnoty vypořádacího podílu, ale je nutné vycházet z obvyklé ceny, za kterou bylo možné v dané době podíl získat.¹⁵⁶

8.3 Zákonná domněnka

Zákon pamatuje i na možnost, že se manželé ohledně vypořádání společného jmění nedohodnou či nebudou mít zájem vypořádání řešit soudně. Pro tento případ je v § 741 občanského zákoníku upravena nevyvratitelná zákonná domněnka vypořádání. Pokud tedy mezi manžely nedojde do tří let od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění k vypořádání ani dohodou ani rozhodnutím soudu, platí, že se manželé či bývalí manželé vypořádali takto:

- a. Hmotné věci movité: Tyto věci dle § 741 písm. a) občanského zákoníku případnou do vlastnictví toho z manželů, který je pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti jako vlastník výlučně užívá. Uvedené pravidlo se však dle judikatury nevztahuje na peněžní hotovost a jiné věci uchovávací hodnotu do budoucna. Výhradní užívání těchto hodnot jedním z manželů tak nemá za následek uplatnění zákonné domněnky.¹⁵⁷
- b. Ostatní hmotné věci movité a věci nemovité: Uvedené hodnoty se díky zákonné domněnce stanou podílovým spoluvlastnictvím obou manželů, přičemž podíly jsou považovány za stejné. V tomto případě nehraje roli skutečný stav, tedy kdo z manželů nemovitou věc užívá či má v držbě. V tomto případě je třeba změnit i režim evidovaný v katastru nemovitostí, kdy je třeba do katastru zanést údaje o spoluvlastnictví bývalých manželů (tento zápis má konstitutivní účinky).

K uvedenému bodu bych doplnila jeden zajímavý judikát Nejvyššího soudu, který řeší otázku zákonné domněnky ve spojení s exekucním řízením. Soud k tomuto uvedl, že pokud v době zahájení řízení o výkonu rozhodnutí bylo společné jmění již

¹⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 8. 2000 sp. zn. 22 Cdo 717/99.; Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. 31 Cdo 2036/2008.

¹⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 6. 2012, sp. zn. 28 Cdo 611/2011.

vypořádáno na základě zákonné domněnky a manželé již byli pouze spoluvlastníky postižených nemovitostí, nelze již exekučně postihnout podíl manžela, proti kterému výkon rozhodnutí či exekuce nesměruje.¹⁵⁸

- c. Ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy: I tyto hodnoty náleží společně oběma manželům, kdy opět platí, že podíly jsou považovány za stejné. I v rámci tohoto způsobu vypořádání se nadále uplatňuje jak pasivní tak aktivní solidarita manželů.

Domněnka vypořádání nastupuje automaticky po třech letech od zániku společného jmění. Dle názoru komentářové literatury jde o kogentní ustanovení, jelikož uvedenou hmotněprávní lhůtu nelze prodloužit ani prominout. Domněnka zkrátka dopadá na všechny hodnoty, které tvořily společné jmění za podmínky, že ke dni vypořádání stále ještě existují. Je také nutné si uvědomit, že v případě vypořádání dle zákonné domněnky nemohou manželé vůči sobě uplatnit vnosy či zápočty. Tyto možnosti jsou pro účely tohoto způsobu vypořádání zcela bez významu. Nástupu zákonné domněnky lze však předejít uzavřením dohody či podáním návrhu na vypořádání společného jmění k soudu. Po uplynutí lhůty však již nelze návrh podat ani uzavřít platnou dohodu. Pouze v případě, že již ohledně vypořádání probíhalo řízení, lze i po uplynutí lhůty tří let uzavřít dohodu o vypořádání. Domněnka má podstatný vliv i na vkladové řízení u katastru nemovitostí. Vždy je třeba mít na paměti, že návrh na vklad podle dohody o vypořádání je třeba podat před uplynutím lhůty tří let. V opačném případě katastrální úřad vklad neprovede. Dohoda manželů ohledně nemovitostí je totiž účinná až zápisem do katastru. Pokud však v období mezi uzavřením dohody a podáním návrhu na vklad došlo k uplynutí zákonné lhůty, došlo k vypořádání nemovitosti dle zákonné domněnky (spoluvlastnictví) a vklad tak není možné provést.¹⁵⁹

8.4 Vnosy a zápočty

V tomto bodu bych ráda blíže rozebrala problematiku vnosů a zápočtů, které v praxi mívají podstatný vliv na disparitu podílů manželů v rámci vypořádání společného jmění. Pokud jde o zápočty, které jsou upraveny v § 742 odst. 1 písm. b) občanského zákoníku, platí, že každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku

¹⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 20 Cdo 1540/2010.

¹⁵⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 365.

bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek. Tyto investice se mohou promítnout do velikosti podílů a soud se jimi v řízení o vypořádání bude zabývat, pokud je manželé učiní předmětem řízení. Zároveň musí jít o investice, které se na výlučném majetku manžela svým rozsahem projeví. V zásadě je možné žádat i započtení prostředků, které byly použity na věci osobní potřeby jednoho z manželů, zejména pokud s jejich pořízením byly spojeny mimořádné náklady a pokud nešlo o plnění vyživovací povinnosti mezi manžely. Za investici vynaloženou ze společného jmění se naopak dle dlouhodobě zastávaného názoru soudů nepovažuje práce jednoho manžela vynaložená na výlučný majetek jednoho z manželů (např. práce při opravě domu apod).¹⁶⁰ Nicméně tento názor mírně upravil Ústavní soud, který se vyjádřil k možnosti uzavření smlouvy o dílo mezi manžely, kdy připustil možnost uzavření této smlouvy i mezi manžely, jelikož vznik pracovněprávního vztahu mezi manžely možný není.¹⁶¹

Pokud jde o důkazní břemeno, musí opět ten z účastníků, pro kterého z daného řízení plynou příznivější důsledky, prokázat skutečnosti, kterých se domáhá. Nadále tedy platí: *„Jestliže se prokáže, že v průběhu existence společného jmění manželů byly vynaloženy investice do výlučného majetku jednoho z manželů, druhý se však z důvodu informačního deficitu očitne ohledně původu vynaložených prostředků v důkazní nouzi, nastoupí vysvětlovací povinnost investujícího manžela, který má k dotazu soudu sdělit a případně i prokázat původ prostředků, které na výlučný majetek vynaložil.“*¹⁶²

Vnosy jsou upraveny v § 742 odst. 1 písm. c) občanského zákoníku, kdy každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek. Manžel, který takto své výlučné prostředky vynaložil, musí své právo v řízení o vypořádání před soudem uplatnit. Své právo by měl manžel mít možnost uplatnit i v případě, že samotná věc ve společném jmění, která byla takto zhodnocena, už v době vypořádání neexistuje.¹⁶³ V případě uplatnění zákonné domněnky vypořádání však již vnos uplatnit nelze. O vnos jde pouze v případě, kdy došlo k zvýšení rozsahu společného jmění díky výlučnému majetku jednoho manžela. Pokud manžel vynaložil svůj majetek na výlučný majetek druhého manžela, o vnos se

---

¹⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. 22 Cdo 656/2010.

¹⁶¹ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 7. 2011, sp. zn. II. ÚS 231/10.

¹⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky z 21. 4. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1433/2015, Právní rozhledy 18/2015, s. 645.

¹⁶³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 379 - 380.

nejedná a takto použitou hodnotu není možné započíst. O vnos nejde, ani pokud vnesenými prostředky došlo k zabezpečení potřeb rodiny a dětí.

Jelikož pohledávka týkající vnosu směřuje vůči celé množině společného jmění, obdrží manžel, který investoval do společného jmění vlastní prostředky, pouze hodnotu dle poměru velikosti podílu, resp.: „*Uplatnění vnosu se proto při vypořádání projeví tak, že nejprve bude od skutečné hodnoty majetku ve společném jmění odečtena výše hodnoty vnosu. Až zbylá majetková podstata bude mezi manžele rozdělena podle toho, jaký jim připadne podíl na vypořádání majetkové podstaty SJM (...). Je třeba mít na zřeteli, že vynaložením nákladů na majetek v SJM manžel „neobohacuje“ pouze druhého manžela, ale i sám sebe. Proto nelze hodnotu vnosu odečítat ani od částky, kterou by měl účastník zaplatit druhému na vyrovnání podílů.*“¹⁶⁴

Občanský zákoník obsahuje i právní úpravu určení hodnoty vnosů a zápočtů, kdy dle § 742 odst. 2 občanského zákoníku platí, že hodnota těchto investic se při vypořádání společného jmění započítává zvýšená nebo snižená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na kterou byl náklad vynaložen. Dle předchozí úpravy, resp. judikatury však platilo, že v případě vynaložení výlučných prostředků na společné jmění byl manžel oprávněn žádat pouze původní částku, tj. to, co vynaložil z vlastních prostředků v dané době, kdy na výši nemá vliv doba uplynulá mezi vynaložením prostředků a zánikem společného jmění. Na druhou stranu však bylo v tomto případě možné zohlednit případné snížení hodnoty vypořádávané věci. V případě náhrady toho, co bylo takto použito na majetek jen jednoho manžela, se však skutečně vycházelo pouze z původní hodnoty.¹⁶⁵ Manžel mohl tedy požadovat pouze to, co na společnou věc skutečně vynaložil, což nezahrnovalo ani zhodnocení společné věci.¹⁶⁶ Právní úprava občanského zákoníku již k zhodnocení či znehodnocení hodnot, kterých se vnosi a zápočty týkají, výslovně přihlíží.

---

¹⁶⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 380.

¹⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 12. 2000, sp. zn. 22 Cdo 2655/98; Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 6. 2005, sp. zn. 22 Cdo 875/2005.

¹⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1037/2004.

9. Vypořádání v rámci Zugewinngemeinschaft (Ausgleichsforderung)

Pokud má dojít k vypořádání majetku (přírůstku) manželů dle německé úpravy, je třeba nejprve zjistit hodnoty počátečního a konečného jmění manželů, vypočítat přírůstek (Zugewinn) a poté určit tzv. vyrovnávací pohledávku (Ausgleichsforderung), aby bylo možné vymezit, na jakou částku bude mít každý z manželů nárok. Jelikož problematice počátečního a konečného majetku jsem se věnovala v bodech určeným přímo těmito veličinám, zaměřím se níže rovnou na vyrovnávací pohledávku včetně institutů majících podobný význam jako vnosy a zápočty dle českého práva.

Základ pro vymezení vyrovnávací pohledávky představuje ustanovení § 1378 BGB, kdy odst. 1 stanoví její základní výši (jedna polovina přírůstku). Odstavec 2 zmíněného ustanovení pak ohraničuje tuto výši na existující majetek manžela. Význam tohoto odstavce se ukazuje zejména při počátečním negativním majetku manžela (viz body věnované této problematice). V odstavci 3 je pak upraven okamžik vzniku pohledávky a zmiňuje rovněž, že od tohoto okamžiku je vyrovnávací pohledávka předmětem dědictví a je převoditelná. Dle pravidel § 1378 odst. 3 BGB si také mohou manželé dohodnout jiné podmínky vypořádání přírůstku v rámci smluvního ujednání, jelikož je tato úprava dispozitivní.¹⁶⁷ Jako prevenci soudních sporů nabízí tedy § 1378 odst. 3 BGB dohodu ohledně vypořádání přírůstku. Tyto dohody vyžadují notářské ověření.

Ke vzniku vyrovnávací pohledávky bych uvedla, že tato pohledávka vzniká ze zákona při ukončení majetkového režimu, k čemuž může dojít v důsledku smrti manžela, na základě dohody v manželské smlouvě, či zejména právní mocí rozhodnutí ohledně zániku manželství. Je třeba upozornit na to, že okamžik vzniku vyrovnávací pohledávky se v případě rozvodu a v případě předčasného vypořádání přírůstku liší od okamžiku, který je rozhodný pro výpočet přírůstku a vyrovnávací pohledávky (viz ustanovení § 1384 a 1387 BGB). Dle ustanovení § 1384 se totiž konečný majetek určuje k okamžiku podání či uplatnění (doručení) návrhu na rozvod manželství a nikoli tedy k okamžiku právní moci rozhodnutí. Účelem této úpravy je zejména zabránění tomu, aby jeden z manželů zneužil časové prodlevy mezi podáním návrhu na rozvod a vydáním konečného, pravomocného rozhodnutí o rozvodu manželství k tomu, aby

---

¹⁶⁷ SCHULZE, Reiner, DÖRNER, Heinrich, EBERT, Ina, HOEREN, Thomas & 5 mehr. *Bürgerliches Gesetzbuch: Handkommentar*. 10. vydání, Baden-Baden: Nomos, 2019, s. 1818.

manipuloval se svým majetkem v neprospěch druhého manžela. Jak jsem již uváděla v předchozích kapitolách, tato pravidla se vztahují pouze na případy, kdy manželství končí rozvodem a na situace vymezené v § 1387 BGB. Na časový okamžik vzniku vyrovnávací pohledávky je rovněž navázána její splatnost. Podotýkám, že v případě rozvodu je splatnost pohledávky navázána na právní moc rozhodnutí.

Vyrovnávací pohledávku tvoří polovina přebytku, která vyplývá ze srovnání výpočtů přírůstku u obou manželů. Ustanovení § 1378 odst. 1 BGB tedy předpokládá rovnou účast obou manželů na přírůstku vytvořeném v období existence majetkového režimu manželů. Díky zohlednění neloajálního snížení aktiv v rámci konečného majetku a záporného počátečního a konečného majetku, kdy jsou vzaty v úvahu splátky dluhů, je tento postulát implementován důsledněji, než tomu bylo před reformou v roce 2009, tj. do 31. 8. 2009. Rovná účast manželů se projevuje i v tom, že pokud žádný z manželů nevytvořil zisk (přírůstek), neexistuje ani nárok na vyrovnání. Neexistuje tedy žádný negativní přírůstek a manžel se nepodílí na finanční ztrátě druhého manžela. S tímto úzce souvisí i pravidlo ohraničení vyrovnávací pohledávky na existující majetek dle § 1378 odst. 2 BGB.¹⁶⁸ K tomuto považuji za vhodné doplnit, že tato úprava má za cíl zabránit dalšímu zadlužování manžela po zániku manželství a majetkového režimu. Jde o případy, kdy manžel vstupuje do manželství se záporným počátečním majetkem a se zápornou hodnotou i odchází (přírůstek je záporný a spočívá v zániku stávajících závazků) a nedopustí se přitom neloajálního snížení svého majetku. Toto zastropování vyrovnávací pohledávky (tzv. Kappungsgrenze)¹⁶⁹ zaručuje takovému manželovi v podstatě nový začátek bez dluhu.

K vlastnostem vyrovnávací pohledávky uvedeným v odst. 3 § 1378, bych doplnila, že stejně jako je vyrovnávací pohledávka převoditelná, může se stát i předmětem exekuce (i pro vyrovnávací pohledávku platí pravidla § 852 ZPO, dle kterých je nárok možné exekučně postihnout, pouze pokud byl uznán smlouvou nebo proběhlo soudní řízení). V případě vyrovnávací pohledávky je možné i započtení. Například manžel s nárokem na vypořádání přírůstku podle § 1378 BGB může proti svému nároku započíst pohledávku druhého manžela na odevzdání výnosu z prodeje

---

¹⁶⁸ PRÜTTING, Hanns, WEGEN, Gerhard, WEINREICH, Gerd. *BGB Kommentar*. 13. vydání, Luchterhand Verlag, 2018, s. 2259.

¹⁶⁹ KOCH, Elisabeth. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 8: Familienrecht I §§ 1297-1588*. 7. vydání. München: C.H.Beck, 2017, k § 1378.

společného domu. Započtení mezi manžely navzájem je možné i před ukončením majetkového režimu, kdy ještě samotná vyrovnávací pohledávka z pohledu třetích osob neexistuje. Ve vztahu mezi manžely totiž vyrovnávací pohledávka existuje v podstatě již během rozvodového řízení.¹⁷⁰ Dále považuji za nezbytné zmínit problematiku promlčení vyrovnávací pohledávky. Poté, co bylo k 01.01.2010 zrušeno zvláštní pravidlo uvedené v § 1378 odst. 4 BGB, promlčuje se vyrovnávací pohledávka dle obecných ustanovení o promlčení. Uplatní se tedy tříletá promlčecí lhůta dle § 195 BGB, která počíná běžet po uplynutí roku, ve kterém pohledávka vznikla a kdy se manželé dozvěděli o ukončení majetkového režimu. Stručně řečeno, nárok na vypořádání je promlčen tři roky po právní moci rozhodnutí o rozvodu. Pokud tedy jeden z manželů odmítá zaplatit vyrovnání nebo je v prodlení s platbou, musí druhý manžel podat návrh k soudu do tří let od rozhodnutí o rozvodu, jinak se jeho nárok promlčí. Maximální promlčecí doba je deset let (§ 199 odst. 4 BGB).¹⁷¹

Vypořádání však při příležitosti rozluky a rozvodu (*Trennung und Scheidung*) neprobíhá automaticky. Manžel musí své právo na vyrovnání uplatnit u soudu. Návrh na vyrovnání (*Anspruch auf Zugewinnausgleich*) lze podat v souvislosti s návrhem na rozvod nebo i dodatečně po rozvodu v samostatném řízení. Vypořádání přírůstku je však v některých případech nezávislé na řízení o rozvodu manželství. *Zugewinnngemeinschaft* může být ukončen v soudním řízení o předčasném vypořádání přírůstku (*Vorzeitiger Zugewinnausgleich*) ještě před zánikem manželství (§ 1385 BGB). V tomto případě tedy zanikne majetkový režim *Zugewinnngemeinschaft*, který je nahrazen režimem oddělených jmění (*Gütertrennung*), protože manželství stále trvá. Návrh na předčasné vypořádání přírůstku dle § 1385 a 1386 BGB je možné podat při splnění následujících podmínek:

- a. manželé žijí po dobu nejméně 3 let odděleně;
- b. manžel vědomě neplní své hospodářské povinnosti (jako je vyživovací povinnost) a neočekává se, že je v budoucnu bude plnit;
- c. manžel za účelem snížení svého přírůstku vyvádí ze svého majetku neloajální cestou různé majetkové hodnoty (*illoyale Vermögensminderungen*). Pro soud je dostačující obava ze snižování majetku.

---

¹⁷⁰ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 21. 11. 2001, sp. zn. XII ZR 162/99.

¹⁷¹ PRÜTTING, Hanns, WEGEN, Gerhard, WEINREICH, Gerd. *BGB Kommentar*. 13. vydání, Luchterhand Verlag, 2018, s. 2260.

- d. manžel odmítá poskytnout informace o existenci a vývoji své finanční situace. V rámci manželského soužití je totiž manžel povinen kdykoli poskytnout druhému manželovi alespoň přibližnou informaci o aktuálním stavu svého majetku. Od okamžiku rozchodu manželů je navíc poskytnutí informací výslovně požadováno zákonem (informační povinnost dle § 1379 BGB).¹⁷²

Pokud manžel takto požaduje vyrovnání přírůstku, je druhá strana povinna mu poskytnout informace o své majetkové situaci za účelem výpočtu přírůstku v době rozchodu (Trennung) a v den podání žádosti o rozvod (§ 1379 BGB). Úmyslem zákonodárce zde bylo zabránit manipulacím s majetkem v mezidobí mezi rozchodem a dnem podání návrhu na rozvod (viz illoyale Vermögensminderungen). Manžel tedy musí vytvořit přehledný a systematický seznam majetku. V něm musí být jednotlivá aktiva specificky označena a zaznamenána s jejich hodnotou. Závazky se uvádějí v jejich výši a se jménem věřitele. Pokud hodnota není známa, měly by zde být uvedeny všechny faktory pro její určení. Pokud nedojde k dohodě ohledně majetku, který by v seznamu měl být uveden, či jeho hodnoty, musí být vypracován znalecký posudek.¹⁷³

Obsah vyrovnávací pohledávky a tzv. Vorausempfängen

Na rozdíl od české právní úpravy, kdy často dochází v rámci vypořádání k rozdělení majetku manželů (rozdělení konkrétních předmětů), je v Německu předmětem vypořádání peněžitá pohledávka. Dlužníkovi (povinnému manželovi) totiž není dovoleno vyrovnat vypořádací pohledávku jinak než v penězích.

Výjimkou je § 1383 BGB, který umožňuje věřiteli (oprávněnému manželovi) podat u rodinného soudu (Familiengericht) návrh na převod majetkových hodnot (Übertragung von Vermögensgegenständen). Jedná se o prolomení zásady peněžního vypořádání a toto ustanovení je považováno za korektiv spravedlnosti ve prospěch věřitele. Výjimečně se v případě § 1383 BGB nejedná o dispozitivní ustanovení (nelze se této ochrany vzdát). Tento způsob vypořádání však může iniciovat pouze věřitel. V návrhu musí přesně specifikovat věci, které po dlužníkovi požaduje. Obecně se jedná o všechny věci, které mohou být předmětem právního jednání. Může tak učinit za účelem zabránění hrubé nespravedlnosti, která by v daném případě hrozila při peněžním

---

¹⁷² DETHLOFF, Nina. *Familienrecht*. 32. vyd. München: C.H.Beck, 2018, s. 144.

¹⁷³ PRÜTTING, Hanns, WEGEN, Gerhard, WEINREICH, Gerd. *BGB Kommentar*. 13. vydání, Luchterhand Verlag, 2018, s. 2263.

vypořádání (např. úzký vztah k požadované věci, předmět je spojen s rodinnou tradicí, také je o případ, kdy dlužník není schopen či nemá v úmyslu uhradit vyrovnávací pohledávku).¹⁷⁴ Plnění dle § 1383 také musí být pro dlužníka splnitelné.

Výše vyrovnávací pohledávky, která byla vypočtena postupem popsaným v předchozích kapitolách, může být v jednotlivých případech ovlivněna tzv. předběžnými příjmy (Vorausempfangе dle § 1380 BGB). Dle § 1380 se na vyrovnávací pohledávku započítává to, co dal manžel druhému v průběhu trvání majetkového režimu a co je nad rámec běžných potřeb. Dle zákona se jedná o tzv. Vorausempfangе, což bych přeložila asi jako předběžné příjmy. Svou povahou mi tato úprava připomíná českou úpravu vnosů a zápočtů, a proto budu rozboru předběžných příjmů věnovat následující odstavce.

Ustanovení § 1380 BGB se zabývá dvěma případy předběžných příjmů. Jedná se o ty příjmy, kdy manžel plnění k započtení určil, a případy, kdy takový příkaz neexistoval, ale u nichž se s ohledem na rozsah příspěvku předpokládá, že by bylo v souladu s vůlí manžela, který příspěvek poskytl, aby byl příspěvek při vypořádání započten na vyrovnávací pohledávku. Prohlášení o započtení je jednostranné prohlášení, které musí být učiněno před nebo přinejmenším zároveň s poskytnutím plnění. Příjmy, které byly poskytnuty bez určení k započtení lze na vyrovnávací pohledávku započíst pouze na základě dohody manželů, která vyžaduje formu manželské smlouvy (dle § 1408 nebo § 1378 odst. 3 BGB).

Díky tomuto ustanovení se v rámci vypořádání zohledňují vzájemná právní jednání mezi manžely. Jedná se pouze o bezúplatná, dobrovolná plnění inter vivos, tedy nejen o darování, ale o jakékoli plnění bez obdržení protiplnění.¹⁷⁵ Například pokud pracující manžel poskytne nepracujícímu manželovi polovinu (spoluvlastnictví) rodinného domu získaného z jeho prostředků, jedná se o nepojmenované právní jednání, na které se vztahuje § 1380 BGB.¹⁷⁶ V rámci § 1380 BGB se zohledňují i příležitostné dary, avšak vždy záleží na hodnotě příjmu. Podle § 1380 odst. 1 věta 2 BGB se má příjem započítat na vyrovnávací pohledávku i v případě pochybností o jeho započitatelnosti, pokud jeho hodnota přesahuje hodnotu příležitostných darů obvyklých

---

¹⁷⁴ KOCH, Elisabeth. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 8: Familienrecht I §§ 1297-1588*. 7. vydání. München: C.H.Beck, 2017, k § 1383.

¹⁷⁵ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 20. 12. 2000, sp. zn. XII ZR 237/98.

¹⁷⁶ Rozsudek Obvodního soudu v Karlsruhe ze dne 30. 05. 2003, sp. zn. 5 UF 315/01.

podle životních podmínek manželů. Hranici je vždy třeba určit s ohledem na konkrétní životní situaci manželů, jejich majetek, příjmy a dluhy.¹⁷⁷ K započtení jsou však určeny pouze předběžné příjmy povinného manžela. Příjmy oprávněného se nezohledňují, protože ten nemusí hradit vyrovnávací pohledávku. Ustanovení je tedy použitelné na případy, kdy dlužník poskytl oprávněnému nějaké bezúplatné plnění, které je možné na vyrovnávací pohledávku započíst.

Nyní bych se ráda věnovala postupu započtení předběžných příjmů. Při výpočtu vyrovnávací pohledávky se hodnota příspěvku v původní výši dle § 1380 odst. 2 BGB nejprve přičte k přírůstku manžela, který příspěvek poskytl. Aby se hodnota příspěvku nezohlednila dvakrát, je třeba ji odečíst od přírůstku příjemce. Započtení předběžného příjmu představím na konkrétním příkladu. Manžel, který má počáteční majetek 60.000,- EUR a konečný majetek 100.000,- EUR, poskytl v průběhu manželství manželce 10.000,- EUR. Manželka měla počáteční majetek 10.000,- EUR a konečný majetek 30.000,- EUR (po připočtení příspěvku od manžela). Bez použití § 1380 BGB by tvořila vyrovnávací pohledávka manželky 10.000,- EUR (přírůstek manžela 40.000,- EUR a manželky 20.000,- EUR). Při použití § 1380 BGB bude výpočet vypořádací pohledávky vypadat následovně:¹⁷⁸

Počáteční majetek (manžel)	60.000,- EUR
Konečný majetek (manžel)	100.000,- EUR
Přírůstek (manžel), § 1380 odst. 2, věta 1 BGB	50.000,- EUR (40.000,- EUR + 10.000,- EUR)
Počáteční majetek (manželka); bez připočtení příspěvku dle § 1374 odst. 2 BGB	10.000,- EUR
Konečný majetek (manželka)	30.000,- EUR
Přírůstek (manželka)	20.000,- EUR
Očištěný přírůstek (manželka)	10.000,- EUR
Vyrovňovací nárok manželky (50.000,- EUR – 10.000,- EUR)	40.000,- EUR/2 = 20.000,- EUR

Připomínám, že podle judikatury a odborné literatury nespadá darování mezi manžely do oblasti působnosti § 1374 odst. 2 BGB, takže se tento majetek k počátečním aktivům příjemce nepřipočítává. Pokud by se však toto ustanovení použilo, bylo by třeba předběžný příjem zohlednit také v konečném majetku příjemce (kde se také

¹⁷⁷ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 24. 02. 1983, sp. zn. IX ZR 42/82.

¹⁷⁸ HEMMER/WÜST/GOLD/GRIEGER. *Familienrecht*. 13. vyd. Würzburg: hemmer/wüst Verlag, 2016, s. 87.

skutečně nachází).¹⁷⁹ Jak je patrné z tabulky níže, oba způsoby výpočtu se v tomto případě ve výsledku neliší.

Přírůstek (manžel), viz výše	50.000,- EUR (40.000,- EUR + 10.000,- EUR)
Počáteční majetek (manželka); připočtení příspěvku dle § 1374 odst. 2 BGB	20.000,- EUR
Konečný majetek (manželka), včetně příspěvku	30.000,- EUR
Přírůstek (manželka)	10.000,- EUR
Vyrovňovací nárok manželky	40.000,- EUR/2 = 20.000,- EUR

Pokud jde o určení hodnoty předběžného příjmu, vychází se z hodnoty, kterou měl ke dni poskytnutí. K jakýmkoli pozdějším změnám v hodnotě se tedy nepřihlíží (což je i účel výpočtu definovaného v § 1380 odst. 2 BGB, kdy je na tyto příspěvky nahlíženo, jako by byly poskytnuty až po ukončení majetkového režimu). Příjemce tedy nese riziko devalvace nebo ztráty příspěvku sám.¹⁸⁰

Možnosti obrany

Pokud hrozí obava, že by povinný manžel mohl ohrozit vypořádání přírůstku, může druhý manžel podat u rodinného soudu (Familiengericht) návrh na exekuci nebo požadovat složení jistoty. Poskytnutí přiměřené jistoty může soud uložit zejména při vyhovění žádosti na odklad plnění vyrovnávací pohledávky dle § 1382 BGB (Stundung). Jednou z variant obrany je totiž možnost podat návrh na odklad plnění vyrovnávací pohledávky u rodinného soudu, pokud tímto nedojde k poškození zájmů oprávněného manžela jako věřitele a naopak zájmy dlužníka (zejména jeho bytové potřeby, či potřeby společných dětí) by okamžitým plněním poškozeny být mohly. V mezidobí je vyrovnávací pohledávka úročena.

Dalším prostředkem, který je výslovně v zákoně uveden, je odepření plnění z důvodu hrubé nespravedlnosti dle § 1381 BGB (Leistungsverweigerung wegen grober Unbilligkeit). Ve výjimečných případech může povinný manžel odmítnout vyhovět žádosti o vyrovnání, a to pokud by plnění vypořádací pohledávky bylo v daném konkrétním případě v rozporu se zásadami spravedlnosti. Ustanovení není obecně

¹⁷⁹ HEMMER/WÜST/GOLD/GRIEGER. *Familienrecht*. 13. vyd. Würzburg: hemmer/wüst Verlag, 2016, s. 88.

¹⁸⁰ KOCH, Elisabeth. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 8: Familienrecht I §§ 1297-1588*. 7. vydání. München: C.H.Beck, 2017, k § 1380.

použitelné při každé nezaviněné ztrátě majetku povinného manžela.¹⁸¹ Dle § 1381 odst. 2 BGB jde hlavně o případy, kdy oprávněný manžel (manžel, který dosáhl menšího přírůstku) dlouhodobě a vědomě neplnil své ekonomické povinnosti v manželství vůči povinnému manželovi (porušení vyživovací povinnosti nebo jiné závažné porušení povinností v průběhu manželství). Tuto námitku je třeba výslovně před soudem uplatnit. Pokud se jí manžel nedovolá, soud k ní nebude přihlížet.¹⁸² Například jde o situaci, kdy v době žádosti o rozvod měl jeden z manželů k dispozici cenné akcie a druhý z manželů tak měl nárok na vypořádání odvozený od dané sumy. Když se rozhodnutí o rozvodu stalo po mnoha letech pravomocným, byly akcie již v důsledku hospodářské situace bezcenné. Na majetkovou ztrátu však nebyl z důvodu neuplatnění zmíněné námitky brán zřetel a manžel vyrovnávací pohledávku uhradit musel, ač by ji jinak zřejmě hradit nemusel nebo alespoň ne v plné výši.¹⁸³

---

¹⁸¹ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 04.07.2012, sp. zn. XII ZR 80/10.

¹⁸² STAUDINGER, Julius, THIELE, Burkhard. *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Buch 4: Familienrecht: §§ 1363-1407 (Eheliches Güterrecht I - Gesetzliches Güterrecht)*. 16. vydání, Sellier / de Gruyter, 2017, k § 1381.

¹⁸³ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 04.07.2012, sp. zn. XII ZR 80/10.

10. Exekuce a společné jmění manželů

Nepříjemnou skutečností, která může negativně ovlivnit manželské soužití či dostihnout manžele i několik let po rozvodu manželství, je zcela jistě exekuční či vykonávací řízení, které je vedeno na společný případně i výlučný majetek manželů či bývalých manželů. Z tohoto důvodu bych ráda věnovala tento bod vývoji právní úpravy týkající se možnosti postižení majetku ve společném jmění formou exekuce a výkonu rozhodnutí a možnostem obrany nedlužícího manžela v dané situaci.

Velký zlom ve věci ochrany nedlužícího manžela představuje dle mého názoru novela OSŘ a zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů (dále jen „EŘ“) provedená zákonem č. 139/2015 Sb., účinným od 1. 7. 2015. Zmíněný předpis významně ovlivnil pojetí účastenství nedlužícího manžela ve vykonávacím řízení. Do 30. 6. 2015, tj. před účinností uvedené novely, byl manžel povinného účastníkem řízení, pouze pokud byla výkonem rozhodnutí postižena část majetku ve společném jmění. Nedlužící manžel se tak mnohdy ani nemusel účastníkem řízení stát, i když se ho daný proces významně majetkově dotýkal.¹⁸⁴ Soud se totiž při nařízení výkonu rozhodnutí blíže nezabýval majetkem, ze kterého má být dluh ve vykonávacím řízení uspokojen (zda jde o postižitelný majetek ve společném jmění či výlučný majetek nedlužícího manžela). Dle § 36 odst. 2 EŘ a 255 odst. 2 OSŘ může být kromě oprávněného a povinného účastníkem řízení i manžel povinného, pokud je postihován majetek tvořící společné jmění či jeho majetek. Manžel je tak již rovnoprávným účastníkem řízení ve třech případech. Jedná se o případ, kdy je postihován majetek tvořící společné jmění, či případ, kdy je postižen i výlučný majetek manžela povinného. V posledním případě je účastníkem řízení i bývalý manžel povinného, k čemuž může dojít za situace, pokud není dosud společné jmění vypořádáno.¹⁸⁵

S účinností zmíněné novely došlo rovněž k významné úpravě § 262a a 262b OSŘ a § 42 a 55 EŘ, kdy již soud či exekutor musí zkoumat rozsah společného jmění manželů a majetek, ze kterého má být dluh ve vykonávacím řízení uspokojen. Na základě provedené změny má soud či exekutor povinnost nahlédnout do Seznamu listin

---

¹⁸⁴ HRABALOVÁ, Rita. Exekuce společného jmění manželů a obrana manžela povinného ve světle zákona č. 139/2015 Sb. Ad Notam 6/2017, s. 12.

¹⁸⁵ SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Občanský soudní řád. Komentář*, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2017, s. 1016 až 1018.

o manželském majetkovém režimu a ověřit, zda v daném případě nedošlo k modifikaci společného jmění, která je evidována ve veřejném seznamu. Při výkonu rozhodnutí se tak již v podstatě od počátku přihlíží k modifikacím společného jmění. Dle § 262a odst. 2 OSŘ platí, že soud při nařízení výkonu rozhodnutí vychází z obsahu listin modifikujících společné jmění, pokud se jedná o uspokojení dluhu ze závazku vzniklého po jejím zápisu do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu. K těmto listinám je možné přihlédnout i v případě dluhu ze závazku vzniklého před zápisem do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, jestliže s tímto oprávněný souhlasil. Důležitý je tedy okamžik vzniku závazku. Soud při posuzování tohoto časového okamžiku vychází především z předloženého exekučního titulu a modifikačních listin. Jestliže z listin modifikujících společné jmění nebude vyplývat, že závazek vznikl až po jejich zápisu do veřejného seznamu, nastupuje vyvratitelná domněnka, že závazek vznikl před tímto zápisem. Rovněž pokud soud zjistí, že k modifikaci společného jmění a evidenci ve veřejném seznamu došlo až po vzniku závazku, bude výkon rozhodnutí nařízen i ohledně majetku, který již na základě modifikace společné jmění netvoří.¹⁸⁶ Stejně tak bude postižen tento majetek i v případě, kdy sice došlo k modifikaci společného jmění, ale již nikoli k zápisu do veřejného seznamu.

Další z mého pohledu významnou změnou je zrušení odst. 2 § 267 OSŘ a zavedení institutu návrhu na zastavení exekuce i pro případy, kdy se před účinností výše uvedené novely uplatnila vylučovací žaloba dle § 267 odst. 2 OSŘ. Dle současné právní úpravy platí, že pokud je postižen majetek ve společném jmění manželů nebo majetek manžela povinného ve větším rozsahu, než připouští zvláštní právní předpis, nebo nelze-li ho výkonem rozhodnutí postihnout, může se manžel povinného domáhat v této části zastavení výkonu rozhodnutí (§ 262b odst. 1 OSŘ). I před účinností novely však judikatura v některých případech návrh na zastavení exekuce akceptovala (viz například usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. 1. 2016, sp. zn. 26 Cdo 3140/2015). S uvedenou novelou se však žaloba na zastavení exekuce stala výlučnou obranou manžela povinného proti postižení majetku, a to pokud je v řízení postihován jeho výlučný majetek (majetek netvořící společné jmění) nebo majetek sice společný, který by však postižen z nějakého důvodu být neměl.

---

¹⁸⁶ JIRSA, Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. 2. vydání*, Praha: Wolters Kluwer, 2016, § 262a, §262b.

V této souvislosti bych odkázala na vymezení pasiv v bodě 4.3 této práce. Na základě tohoto vymezení je možné dluhy dále rozdělit do dvou kategorií, a sice na dluhy, které je možné uspokojit z celé množiny společného jmění a dluhy, které lze uspokojit z tzv. vypořádacího podílu (např. dluhy převzaté za trvání manželství jen jedním z manželů bez souhlasu druhého manžela, dluhy, které vznikly před manželstvím, dluhy z protiprávního činu jednoho z manželů, povinnost platit výživné, apod.). Použitelnost § 732 občanského zákoníku je již rozebrána v bodě 4.3. I pokud by byl postižen majetek, který by dle § 732 občanského zákoníku exekucí postižen být neměl, má manžel zajištěnou obranu prostřednictvím návrhu na zastavení exekuce. Otázku, jaký majetek by pak byl součástí hypotetického vypořádacího podílu povinného manžela, by si měl soud v souladu s pravidly vymezenými v § 742 občanského zákoníku posoudit jako otázku předběžnou. V samotném řízení je pak na manželovi povinného, aby prokázal skutečnosti, na základě kterých je výkon rozhodnutí vůči danému majetku nepřipustný.¹⁸⁷ Ještě bych doplnila, že komentářová literatura v této souvislosti poukazuje na problém, který může vzniknout v situaci, kdy manžel povinného navrhuje zastavení exekuce ohledně věci, která přesahuje hodnotu vypořádacího podílu. Řešením může být dle názoru odborníků umožnění zastavení výkonu rozhodnutí nikoli ohledně celé věci či podílu na ní, nýbrž ohledně části výtěžku z prodeje dané věci.¹⁸⁸ V neposlední řadě bych k otázce výkonu rozhodnutí a exekuci dodala, že i tento proces by se měl řídit principem přiměřenosti, kdy k uspokojení pohledávky věřitele by měl exekutor využít především výlučný majetek povinného manžela.¹⁸⁹

Důležité pro možnou obranu druhého manžela v rámci řízení je vyjasnění otázky, která z úprav a možností je v daný okamžik (vzhledem k čteným novelizacím a přijetí občanského zákoníku) rozhodná. Touto problematikou se zabývaly a zabývají jak obecné soudy, tak Nejvyšší soud. V tomto odstavci bych se tedy ráda vyjasnění této otázky věnovala. Níže bych blíže rozebrala případ, kdy dluh povinného manžela vznikl za trvání manželství před 1. 1. 2014. Druhý z manželů se o dluhu dozvěděl až za

---

¹⁸⁷ SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Občanský soudní řád. Komentář*, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2017, s. 1069 až 1078.

¹⁸⁸ JIRSA, Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2016, § 262a, §262b.

¹⁸⁹ MELZER, Filip, TĚGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku*, Právní rozhledy 19/2014, s. 649.

účinnosti občanského zákoníku díky zahájenému exekučnímu řízení, které bylo tedy zahájeno ještě před účinností novely č. 139/2015. Jako svou obranu zvolil manžel povinného postup dle § 732 občanského zákoníku a následně se bránil jak prostřednictvím návrhu na zastavení exekuce tak vylučovací žalobou. V soudním řízení pak bylo nutné vyřešit jak otázku použitelnosti § 732 občanského zákoníku, tak vhodnost zvoleného prostředku obrany, tj. zda je možné postupovat cestou excindační žaloby či spíše návrhu na zastavení exekuce.

V řízení o vylučovací žalobě nejprve soud prvního stupně uvedl, že je zcela bez významu, kdy vznikl právní vztah, jelikož rozhodující je jen a pouze okamžik vzniku konkrétního práva a povinnosti. Pro možnost nedlužícího manžela uplatnit obranu prostřednictvím § 732 občanského zákoníku tak není rozhodné, kdy dluh vznikl. Soud prvního stupně tak vyhověl vylučovací žalobě nedlužícího manžela a přijal aplikaci § 732 občanského zákoníku na daný případ. Odvolací soud argumentaci prvostupňového soudu podpořil, když uvedl, že případ je třeba posoudit dle § 732 občanského zákoníku. Odvolací soud dále uvedl, že pokud bylo řízení zahájeno před účinností zákona č. 139/2015 Sb., platí, že o návrzích na vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí podle § 267 odst. 2 OSŘ, které byly podány přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se rozhodne podle dosavadních právních předpisů.¹⁹⁰ Nejvyšší soud pak v dané věci došel k závěru, že pokud byla ve věci podána vylučovací žaloba a soud jí vyhová, bude možné exekuci s odkazem na § 268 odst. 1 písm. f) OSŘ zastavit.¹⁹¹

V souběžně probíhajícím řízení o zastavení exekuce však odvolací soud uvedl, že pokud dluh vznikl za trvání manželství před účinností občanského zákoníku, je pro věc rozhodná úprava občanského zákoníku 1964, což je určeno okamžikem vzniku dluhu. Dále odvolací soud zamítl návrh manžela povinného na zastavení exekuce. K možnostem obrany manžela povinného pak uvedl, že v případě, že je postižen majetek, ačkoli měl být postižen pouze vypořádací podíl, musí se nedlužící manžel domáhat obrany pomocí institutu vylučovací žaloby.¹⁹² Proti rozhodnutí odvolacího soudu bylo podáno dovolání, kdy v daném případě dovolací soud judikoval, že rozhodující okamžik je vzniku dluhu a nikoli okamžik, kdy se nedlužící manžel o existenci dluhu dozvěděl. K možnosti použitelnosti institutu zastavení exekuce pak

---

¹⁹⁰ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16.05.2016, č.j. 68 Co 129/2016–152.

¹⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. 12. 2017, sp. zn. 20 Cdo 1427/2017.

¹⁹² Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13.2.2015 č.j. 14 Co 3/2015-92.

dovolací soud uvedl, že judikatura Nejvyššího soudu sice výjimečně připouštěla, aby se manžel povinného bránil podáním návrhu na zastavení exekuce (výkonu rozhodnutí) i před 1. 7. 2015, avšak pokud je již podána žaloba na vyloučení věci, měl by soud primárně rozhodnout o této žalobě, která by pak následně mohla vést k zastavení exekuce, pokud by bylo žalobě vyhověno.¹⁹³

Nicméně ani návrhy na zastavení exekuce podané před účinností zmiňované novely by neměly být soudem zamítnuty. V dalších rozhodnutích totiž došly soudy k názoru, že pokud je od 1. 7. 2015 institut excindační žaloby nahrazen možností manžela podat návrh na zastavení exekuce dle § 262b OSŘ a příslušné odstavce § 267 OSŘ týkající se možnosti podat vylučovací žalobu byly zrušeny bez náhrady, je § 262b OSŘ použitelný i v exekučních řízeních zahájených před účinností zákona č. 139/2015.¹⁹⁴ Pouze z důvodu, že v době do 30. 6. 2015 manžel povinného nezvolil cestu excindační žaloby, nelze tedy návrh na zastavení exekuce zamítnout a soud se jím měl s ohledem na změnu právní úpravy zabývat. K tomuto názoru se ostatně přiklonil i Nejvyšší soud, který uvedl, že „*Návrh manžela povinného na zastavení exekuce je třeba projednat podle ustanovení § 262b odst. 1 o. s. ř. ve znění novely občanského soudního řádu č. 139/2015 Sb. bez ohledu na to, kdy byla dosud pravomocně neskončená exekuce (soudní výkon rozhodnutí) zahájena. „Zvláštním právním předpisem“ ve smyslu ustanovení § 262b odst. 1 o. s. ř., na jehož základě soud posoudí, zda je majetek ve společném jmění manželů nebo majetek manžela povinného postižen ve větším rozsahu, je právní předpis, který byl účinný v době, kdy vznikl závazek povinného, který je předmětem exekuce (soudního výkonu rozhodnutí).*“¹⁹⁵

K samotnému návrhu na zastavení exekuce bych doplnila, že dle § 55 odst. 1 EŘ o podaném návrhu manžela povinného na zastavení exekuce podle § 262b OSŘ, rozhodne exekutor na základě písemných dokladů i bez souhlasu oprávněného do 15 dnů ode dne doručení návrhu. Přičemž je důležité, že se v tomto případě nepoužije ustanovení § 55 odst. 3 EŘ. Exekutor tedy rozhoduje pouze na základě písemných dokladů a nezjišťuje stanovisko oprávněné strany. Jestliže exekutor návrhu na zastavení exekuce nevyhoví, předloží jej společně s exekučním spisem k rozhodnutí exekučnímu

---

¹⁹³ Podklady a pracovní materiály z vlastní praxe advokátního koncipienta; usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 8. 2016, sp. zn. 20 Cdo 5402/2015.

¹⁹⁴ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. 9. 2015 č.j. 24 Co 353/2015.

¹⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 3416/2016, ze dne 23. 8. 2016.

soudu, a to ve lhůtě do 15 dnů od doručení návrhu.¹⁹⁶ Je tak zcela zřejmé, že smyslem a účelem § 55 odst. 1 EŘ je urychlení procesu zastavení exekuce a zajištění použitelnosti tohoto institutu na co nejširší rozsah případů. Lhůta pro rozhodnutí o návrhu exekučním soudem však stanovena není. Doplnuji, že pokud bylo o vyloučení věci z exekuce rozhodnuto ještě z titulu úspěšně uplatněné vylučovací žaloby dle § 267 OSŘ, musí manžel povinného rovněž podat návrh na zastavení exekuce z důvodu podle § 268 odst. 1 písm. f) OSŘ.

10.1 Exekuce formou srážek ze mzdy nebo jiného příjmu, exekuce příkázáním pohledávky z účtu manžela povinného

Níže bych se ještě zvlášť věnovala možnosti postihnout příjmy druhého manžela či jeho účet v rámci exekuce či výkonu rozhodnutí. Dle dřívější úpravy OSŘ (před 1. 1. 2013) nebylo možné (resp. tato problematika byla předmětem řešení soudní judikaturou) vést exekuci či výkon rozhodnutí pro vymožení dluhu povinného manžela na pohledávku druhého manžela ohledně mzdy či jiného příjmu či ohledně jeho účtu. V jednom z rozhodnutí soud uvedl, že: „*Směřuje-li exekuční titul jen proti jednomu z manželů, nelze vést exekuci srážkami ze mzdy manžela povinného, neboť nárok na mzdu sám o sobě do společného jmění manželů nenáleží.*“¹⁹⁷ Dle tehdejší judikatury také platilo, že příkázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu je možné jen u účtu, jehož majitelem je povinný. Z jiného účtu nebylo možné výkon rozhodnutí provést, a to, ani kdyby na tomto jiném účtu byly vloženy peněžní prostředky povinného a ne prostředky ve společném jmění manželů. Manžel povinného totiž nemohl být účastníkem řízení.¹⁹⁸ Tento obecně pojímaný závěr byl změněn na základě novely OSŘ, která byla provedena zákonem č. 396/2012 Sb., kdy zákon umožnil vést výkon rozhodnutí tímto způsobem i vůči manželovi povinného, pokud se jednalo o uspokojení dluhu tvořícího společné jmění.¹⁹⁹ Od 1. 1. 2013 tak mohlo dojít k nařízení exekuce srážkami ze mzdy manžela povinného i pro dluh, který byl sice součástí společného

---

¹⁹⁶ KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017, s. 383 až 411.

¹⁹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 25. října 2011, sp. zn. 14 Kse 7/2011 – 56 (NSS 4372/2011).

¹⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 4. 2000, sp. zn. 21 Cdo 1774/99.

¹⁹⁹ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2. aktualizované vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 65 až 66.

jmění, ale druhý manžel vůbec nemusel mít o existenci dluhu informaci a mnohdy nebyl účastníkem nalézacího řízení.

Tato úprava však byla z důvodu přílišného zatížení manžela povinného další novelou, již zmíněným zákonem č. 139/2015 Sb., s účinností od 1. 7. 2015 z právního řádu odstraněna. Od 1. 7. 2015 tak nelze nadále provádět exekuci srážkami ze mzdy manžela povinného a příkázáním jiné pohledávky manžela povinného, na základě exekučních příkazů vydaných soudním exekutorem v souladu s § 262a odst. 2 OSŘ ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 30. 6. 2015, zvláště když právní úprava od 1. 7. 2015 nadále uvedené způsoby exekuce ani neupravuje.²⁰⁰ Takto prováděný výkon rozhodnutí je třeba zastavit. V § 262a odst. 4 OSŘ byl ponechán pouze způsob vedení výkonu rozhodnutí formou příkázání pohledávky z účtu manžela u peněžního ústavu. Pro zachování této možnosti svědčí i to, že mnohdy mají manželé jediný účet, na který jsou zasílány jejich prostředky. Bez zachování tohoto způsobu vedení exekuce by tak nebylo možné tento účet, na kterém jsou uloženy i prostředky povinného manžela, postihnout. Účet manžela může být dle uvedeného ustanovení postižen nejen pro dluh tvořící společné jmění manželů, ale i pro dluh povinného manžela, pro který je možné nařídit výkon rozhodnutí na majetek ve společném jmění manželů (viz vymezení pasiv v bodě 4.3).

Pro tento způsob exekuce není rovněž rozhodné, zda dluh vznikl před či za manželství. Omezení však spočívá v aplikaci § 732 občanského zákoníku, tj. postižení hypotetického podílu na vypořádání společného jmění a dále v použití § 262b odst. 2 OSŘ. Dle tohoto ustanovení je možné výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu manžela povinného zastavit, jestliže na něm nejsou, a to ani zčásti, uloženy peněžní prostředky, které by jinak náležely do společného jmění manželů. Tyto prostředky by jinak standardně byly postiženy jako prostředky společné, ale tím, že je povinný manžel odklonil na účet druhého manžela, by bez uvedeného ustanovení nebylo možné je postihnout. Pokud zmíněné prostředky na účtu uloženy nejsou, může manžel požadovat zastavení exekuce. Manžel, který se zastavení exekuce ve svůj prospěch domáhá, musí doložit, že prostředky na účtu jsou jeho výhradními prostředky a nejedná se o možné společné prostředky. Exekuci v tomto případě nelze zastavit pouze částečně. Vždy platí, že je buď exekuce zastavena zcela, nebo je návrh zamítnut. Jestliže jsou na účtu uloženy

---

²⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 2. 2017, sp. zn. 20 Cdo 1874/2016.

jak výlučné, tak možné společné prostředky, záleží na tom, jak byly prostředky na účet vkládány v poslední době předcházející exekuci a také na výši prostředků na účtu.²⁰¹ Za účelem zmírnění ochrany manžela povinného obsahuje výše uvedené ustanovení vyvratitelnou domněnku, dle které platí, že jestliže není prokázán opak, má se za to, že peněžní prostředky na účtu manžela povinného by náležely do společného jmění manželů.

---

²⁰¹ JIRSA, Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. 2.* vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2016, § 262a, §262b.

11. Ochrana manžela, exekuce a Zugewinnngemeinschaft

V tomto bodě bych se ráda zaměřila na možnosti zajištění peněžního vyrovnání pro oprávněného manžela a jeho možnosti obrany vůči povinnému manželovi i třetím osobám. Protože stejně jako se v českém prostředí mnohdy jeden z manželů či věřitel snaží postihnout majetek nedlužícího manžela (viz bod 10), tak i u našich západních sousedů musí oprávněný manžel, kterému náleží vyrovnávací pohledávka, čelit těmto snahám. Oprávněný manžel je zákonem chráněn před tím, aby druhý manžel (dlužník) svůj majetek nezmenšoval a tím nezmařil vyplacení vypořádací pohledávky. Zákon pro tyto případy poskytuje několik možností (záleží pak na konkrétní situaci, jaký postup je pro klienta nejvhodnější):

- a. zákaz dispozice s majetkem dle § 1365 a násl. BGB, v rámci této úpravy přichází v úvahu i předběžné opatření dle § 899 BGB, § 49 FamFG;
- b. časové ohraničení rozhodného okamžiku pro určení přírůstku a výše vyrovnávací pohledávky při rozvodu manželství dle § 1384 BGB;
- c. návrh na předčasné vypořádání přírůstku dle § 1385 BGB;
- d. připočtení hodnot ke konečnému majetku v případech dle § 1375 odst. 2 BGB;
- e. nárok oprávněného manžela na vydání směřující vůči třetím osobám dle § 1390 BGB;
- f. exekuce dle § 119 FamFG, § 916 ZPO.

Ke zmíněné exekuci bych dále uvedla, že zákon (FamFG) umožňuje v rodinných věcech nařídít předběžné opatření i exekuci. Postup exekučního řízení se pak řídí dle § 916 a násl. ZPO. V manželství, v jakémkoli majetkovém režimu, je otázka vlastnictví každého z manželů pro účely exekučního řízení mnohdy těžko určitelná. Ustanovení § 1362 odst. 1 BGB navíc uvádí, že ve prospěch věřitelů zadluženého manžela se předpokládá, že movitý majetek ve vlastnictví manžela nebo ve vlastnictví obou manželů patří dlužníkovi. K exekuci tedy nedochází pouze u manžela, ale ovlivňuje celou rodinu. Pokud manželé žijí odděleně, neuplatňuje se domněnka vlastnictví. Předpokládá se, že věci určené výhradně pro osobní potřebu pouze jednoho z manželů patří tomuto manželovi. Dále podle § 850f odst. 2 ZPO může exekuční soud na žádost věřitele určit zabavitelnou část příjmů ze zaměstnání dlužníka, pokud je výkon vykonán na základě pohledávky vyplývající z úmyslného, nedovoleného jednání. Dlužníkovi

však musí být ponecháno tolik, kolik potřebuje pro svou nezbytnou potřebu a pro splnění svých zákonných vyživovacích povinností (Pfändungsfreibetrag).

V této kapitole bych se ráda dále zaměřila na možnost obrany oprávněného manžela dle § 1390 BGB. Podle § 1378 odst. 2 BGB je vyrovnávací pohledávka omezena na hodnotu existujícího majetku dlužníka. Ve vztahu povinného manžela a jeho věřitelů vůči oprávněnému manželovi zákon oprávněného manžela jako věřitele mírně znevýhodňuje. Tuto zátěž zmírňuje § 1390 BGB. Pokud manžel jako věřitel neuspěje s vyrovnávací pohledávkou u povinného manžela, může se za určitých podmínek obrátit na třetí osoby. Jedná se o případ, kdy povinný manžel uskutečnil bezúplatné plnění vůči třetí osobě s úmyslem znevýhodnit tím oprávněného manžela (§ 1390 odst. 1, bod 1 BGB). Další podmínkou je, že v tomto případě vyrovnávací pohledávka převyšuje hodnotu majetku povinného manžela v době ukončení majetkového režimu (§ 1390 odst. 1, bod 2 BGB). V uvedených případech není relevantní, zda třetí osoba o úmyslu znevýhodnit oprávněného manžela věděla. Jelikož však § 1390 odst. 1 BGB obsahuje odkaz na ustanovení ohledně bezdůvodného obohacení, lze předpokládat, že případná zlá víra se bude zohledňovat dle těchto ustanovení. Navíc v případě zlé víry by přicházelo do úvahy i použití § 826 BGB ohledně úmyslného poškození v rozporu s dobrými mravy. Druhým případem je dle § 1390 odst. 2 BGB také jakékoli jiné právní jednání (tedy i úplatné), pokud byl úmysl povinného manžela poškodit oprávněného třetí osobě znám. Význam těchto jednání pro účely plnění vyrovnávací pohledávky je však zanedbatelný, protože úplatná právní jednání zpravidla nesnižují aktiva povinného manžela.²⁰²

Předmětem sporu zde však není faktické vydání věci, ale nárok vůči třetí straně na kompenzaci v penězích. Třetí strana však má možnost namísto vyrovnání v penězích vydat oprávněnému manželovi to, co takto získala (§ 1390 odst. 1, věta 3 BGB, tzv. *facultas alternativa debitoris*). Třetí osoba je ve vztahu k oprávněnému manželovi jako věřiteli ve stejném postavení jako by šlo o bezdůvodné obohacení. Třetí osoba a povinný manžel ručí dle § 1390 odst. 1 věta 4 BGB společně a nerozdílně.

V některých případech se však mohou nároky oprávněného manžela vůči třetím osobám posuzovat dle jiných ustanovení. Jako příklad bych ráda uvedla situaci, která

---

²⁰² STAUDINGER, Julius, THIELE, Burkhard. *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Buch 4: Familienrecht: §§ 1363-1407 (Eheliches Güterrecht I - Gesetzliches Güterrecht)*. 16. vydání, Sellier / de Gruyter, 2017, k § 1390.

souvisí s tématem nemovitostí. Manžel bydlel s rodinou v bytě v domě ve vlastnictví tchýně, které platil i nájemné. Rodina se rozhodla byt zrekonstruovat. Poté již nebylo nájemné požadováno, protože s rekonstrukcí byly spojené náklady, které nesl zeť s rodinou. Následně došlo k rozvratu manželství a byly podány dva návrhy k soudu za účelem vyjasnění situace ohledně nemovitosti: návrh tchýně na prohlášení, že zeti nic nedluží a návrh manžela na úhradu částky, o kterou se díky rekonstrukci zvýšila hodnota nemovitosti. Dcera po rozpadu manželství matce nájemné opět platila. Otázkou tedy je, zda osoba, která opravila byt v domě své tchýně pro bezplatné použití jeho rodinou, může od vlastníka nemovitosti požadovat náhradu za své výdaje, pokud se přestěhuje z bytu a jeho bývalá manželka má nájemní smlouvu s vlastníkem. Soud v dané věci rozhodl, že nárok manžela je oprávněný, jelikož v době přestavby již neexistovala smlouva o nájmu, ale pouze jakási tichá dohoda o užívání. Rovněž náklady na přestavbu nebyly započítány na náklady za další užívání bytu po přestavbě, ale soud je nazval náklady na vytvoření rodinného zázemí. Nešlo zde ani o obstarání cizí záležitosti, zde ve prospěch tchýně, nýbrž o jednání ve prospěch jeho rodiny. Navíc tím, že matka s dcerou uzavřely smlouvu o nájmu, došlo k ukončení vztahu mezi ní a zetěm a tchýně se tak stala osobou povinnou v rámci bezdůvodného obohacení dle § 812 BGB.²⁰³

---

²⁰³ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 04. 04. 1990, sp. zn. VIII ZR 71/89.

Závěr

Manželské majetkové právo a jeho právní úpravu považuji za důležitou součást rodinného práva, a proto se domnívám, že by tato právní úprava měla být vyvážená a schopná pružně reagovat na různé situace, například důsledky spojené se zánikem manželství a tím i majetkových vztahů mezi manžely. Z těchto důvodů jsem ve své rigorózní práci představila nejen českou právní úpravu, ale i německou.

Obecně lze říci, že hlavním rozdílem mezi českou a německou právní úpravou manželského majetkového práva je vnímání majetku manželů, tj. zda je majetek i po uzavření manželství považován za společný či oddělený. Zatímco v České republice vzniká uzavřením manželství společný majetek (jmění) manželů, v Německu jde o režim oddělení majetku s vypořádáním přírůstku (Zugewinnngemeinschaft). Oddělení majetku je ostatně pro tuto zemi typické i z historického hlediska, kdy ještě v šedesátých letech minulého století platil režim oddělených jmění (Gütertrennung) jako zákonný. Oběma systémům je však společné, že manželé mají nárok na určité vypořádání po zániku majetkového režimu. Dle české právní úpravy dochází často v rámci vypořádání k rozdělení majetku manželů a zpravidla se jedná o vypořádání věcí (rozdělení konkrétních předmětů), v Německu je předmětem vypořádání peněžité pohledávka určená dle majetkového přírůstku každého z manželů. V českém právním systému je tak dle mého názoru více vyzdvížena vzájemná solidarita manželů v rámci jejich společného jmění (po uzavření svazku vzniká společný majetek, nerozděluje se pouze peněžítá suma).

Ve své práci jsem se zabývala komplexním rozbohem pojmu společné jmění manželů v českém právu. Vymezila jsem aktuální zákonnou úpravu, která je i po rekodifikaci soukromého práva v České republice obsažená v občanském zákoníku. V bodech věnovaných obsahu společného jmění jsem se zaměřila na hodnoty, které se zahrnují do této množiny včetně vymezení výjimek, které naopak stojí mimo. V tomto vymezení je totiž dle mého názoru důležité mít jasno, aby ať už v rámci vypořádání či vymáhání závazků a následných exekučních řízení nevznikaly pochybnosti a předešlo se různým dílčím sporům. V českém právním prostředí mě oslovila zejména problematika členského podílu v bytovém družstvu, a to nejen současná úprava podílu v bytovém družstvu, ale hlavně konflikt ustanovení § 143a a 703 odst. 2 občanského zákoníku z roku 1964. Pokusila jsem se tedy rozebrat otázku, zda se členský podíl

v bytovém družstvu, který je nabyt za trvání manželství některým ze způsobů, který by jinak znamenal vyluku (např. dědění, darování, nabytí z výlučných prostředků, apod.) stává součástí společného jmění či bude ve výhradním vlastnictví pouze jednoho z manželů. Tato otázka má zásadní význam, jelikož se i nyní setkáváme s dopady předchozí právní úpravy (viz například rozhodnutí, zda může být předmětná jednotka postižena exekucí vedenou proti druhému). Pokud jde o německou úpravu, tak vzhledem k odděleným majetkům je vlastníkem nemovitosti zpravidla jeden z manželů a ve vypořádání z tohoto pohledu nejsou problémy. Nemovitost však může být předmětem jednání manžela, které má za cíl krátiť jeho přírůstek (Zugewinn), tzv. illoyale Vermögensminderungen. Pokud se v německém právu manžel dopustí vyvedení majetku neloajální cestou, je to řešeno přímo zákonem a tento majetek je stejně připočítán ke konečnému majetku (Endvermögen) a tím i k přírůstku (Zugewinn). K problémům s bydlením manželů po rozpadu svazku však může dojít jak v českém tak německém právu z různých příčin. V jednotlivých zemích se však může lišit právní řešení a užití právních institutů na konkrétní situace (viz příklady, které v práci uvádím, kdy v německém právu se často užije právní úprava z obecného práva). Z tohoto pohledu je zajímavé se blíže seznámit s celým řešeným případem a myšlenkovou konstrukcí soudu.

Dále se zaměřuji na právní úpravu pasiv a jejich postavení vně i v rámci společného jmění. Jasně rozdělení závazků totiž považuji za klíčové pro pochopení odpovědnosti manžela za ně a jeho orientaci v řízení o vypořádání společného jmění či v řízení exekučním. Nejde jen o do očí bijící případy, kdy si jeden z manželů vypůjčí identitu toho druhého a získá na něj půjčku, ale i o případy poměrně nenápadné, jako jsou závazky jednoho z manželů, které měl ještě před uzavřením manželství či závazky, k jejichž uspokojení je možné použít i zdánlivě nedotknutelný výhradní majetek manžela. Z těchto důvodů jsem množinu pasiv rozdělila na pasiva, která tvoří společné jmění, a pasiva, která společné jmění netvoří. V rámci množiny jsem se ještě zaměřila na hlediska souhlasu druhého manžela s převzetím dluhu a možnosti uspokojení takového dluhu (z výlučného majetku dlužícího manžela, ze společného majetku či z výlučného majetku nedlužícího manžela).

V rámci zpracovávání uvedené problematiky mne zaujala především kategorie dluhů manžela, které byly převzaty za trvání manželství bez souhlasu druhého

z manželů, či dluhů manžela, které vznikly před manželstvím. Jelikož tyto dluhy nejsou součástí společného jmění a jedná se o výlučné dluhy zavázaného manžela, měly by být uspokojeny z jeho výlučného majetku. Aby však byla zajištěna možnost uspokojení tohoto typu dluhu i z jiného majetku, jsou v občanském zákoníku obsažena ustanovení § 731 a § 732. Právě zde bych vyzdvihla důležitost informovanosti nedlužícího manžela o jednání druhého z manželů a právo uplatnit vůči věřiteli nesouhlas s takovýmto dluhem. Pak totiž nemůže být společné jmění postiženo celé, ale pouze do výše, která odpovídá podílu dlužícího manžela, kdyby mělo být společné jmění zrušeno a vypořádáno. V těchto situacích je třeba reagovat rychle, i když mnohdy je zjištění špatné finanční situace jednoho z manželů pro druhého z nich velmi překvapující a o dluzích se může dozvědět až z upozornění věřitele či rovnou exekutora, což může mít pro manželství a rodinnou domácnost devastující následky.

Rovněž německá právní úprava je nucena reagovat na obdobné jednání zadlužených manželů a snaží se eliminovat dopad nepříznivé finanční situace na nedlužícího manžela. Skutečnost, že manželé mají často již při uzavírání manželství převážně dluhy, je zohledněna při stanovení počátečního majetku (Anfangsvermögen), kdy se závazky manžela od jeho počátečního majetku odečítají. Díky úpravě zákona v roce 2009 již není zadlužený manžel zvýhodněn, jelikož po odečtení všech dluhů může vzniknout negativní počáteční majetek (dříve pouze nulový a mnohdy tedy nešlo zohlednit všechny závazky). Úprava je tak spravedlivější k druhému z manželů, který do té doby neměl žádný prospěch z prostředků, které partner použil k splacení dluhů. Mírný nepoměr svědčící v neprospěch dlužícího manžela zase vyrovnává jedna z domněnek týkající se soupisu počátečního majetku. Podstatou této úpravy je myšlenka, že pokud neexistuje soupis počátečního majetku, má se za to, že počáteční majetek není k dispozici (odpovídá nule) a konečný majetek odpovídá přírůstku. Díky domněnce tak nemá manžel, který si do manželství přinesl dluhy, záporný počáteční majetek, ale jen nulový. V této situaci tedy musí začít být aktivní druhý z manželů a vyvrátit domněnku, tj. mít povědomost o manželových dluzích a věřitelích a prokázat, že manžel měl negativní počáteční majetek.

Také bych ráda upozornila na podobnost mezi v českém právu známými výlukami ze společného jmění a tzv. privilegovaným nabytím, resp. fiktivním počátečním majetkem. I dle německé úpravy má způsob nabytí založený na

bezúplatnosti či osobním přičinění jednoho z manželů unikátní postavení. Dle české úpravy takto získaný majetek není součástí společného jmění. Německé právo zase s těmito hodnotami pracuje tak, že je připočítává k počátečnímu jmění, aby neměly vliv na majetkovou situaci manželů a následný přírůstek.

Další majetková masa známá z německé právní úpravy, tzv. konečný majetek (Endvermögen) může mít podobu záporného zůstatku a zohledňovat nepříznivou finanční situaci manžela v plné výši. I splacení dluhu během manželství je tak uznáno jako přírůstek. Navíc se v rámci konečného majetku, a tím i přírůstku (Zugewinn), zohledňují položky, které byly v průběhu majetkového režimu z majetku manžela vyvedeny neloajálním způsobem a mnohdy bez souhlasu a vědomí druhého manžela (již zmíněné tzv. illoyale Vermögensminderungen či také fiktivní konečný majetek). Německá úprava tedy pracuje se souhlasem hlavně v rámci ochrany majetku ve prospěch manžela, který má získat vypořádání (často rovněž nedlužící manžel). I tato na první pohled výhodná úprava však má svá omezení. Pokud je totiž konečný majetek nulový, není možné vyčíslit přírůstek, který sleduje jen snížení záporného zůstatku počátečního majetku. Jestliže je tedy manželovým ziskem jen minimalizace dluhové zátěže (tj. bez plusových položek), nemá druhý manžel nárok na vyrovnání.

V německém právu se tedy problematika pasiv zrcadlí hlavně při určení hodnot (Anfangs- a Endvermögen) pro vypořádání přírůstku (Zugewinn). Tuto myšlenku dle mého názoru jen potvrzuje i důraz, který je přímo zákonem kladen na určení okamžiku pro specifikaci aktiv a pasiv v rámci konečného majetku (resp. výpočet přírůstku a vyrovnávací pohledávky). Konečný majetek se totiž vypočítává k okamžiku podání návrhu na rozvod manželství (der Zeitpunkt der Rechtshängigkeit des Scheidungsantrags). Manžel s nárokem na vypořádání tedy není znevýhodněn možnou časovou prodlevou mezi podáním návrhu na rozvod a právní moci rozhodnutí o rozvodu.

Další kapitoly této práce věnované vypořádání, správě majetku, exekučnímu řízení či všeobecně ochraně manžela před jednáním druhého svým teoretickým výkladem a praktickými příklady jen dokreslují důležitost povědomí o rozebíraných otázkách.

Závěrem bych chtěla dodat, že i když se vnímání majetku manželů v českém a německém právu liší, je třeba si uvědomit, že blízkost a historická provázanost obou zemí často vede k nutnosti mít povědomí o fungování zdejšího manželského

majetkového režimu. Navíc manželský majetkový režim v bývalé NDR se hodně podobal tehdejšímu československému modelu a i mnoho let po sjednocení Německa se stále řeší důsledky této úpravy. Pro představu bych uvedla příklad, kdy došlo k rozvodu německých občanů, jejichž majetkový režim se řídil právem bývalé NDR, kteří za dobu trvání manželství získali v rámci restitucí a dědictví majetek v České republice. V rámci právní praxe tedy mnohdy dojde k přesahu německé úpravy do české a naopak, a proto si myslím, že je vhodné se seznámit s manželským majetkovým režimem našich západních sousedů a využít takto nabyté vědomosti nejen pro řešený případ, ale i další praxi.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BEITZKE, Günther. *Familienrecht*. 25. vyd. München: C.H.Beck, 1988, s. 387. ISBN 3-406-32643-9.

BERGSCHNEIDER, Ludwig. *Familienvermögensrecht*. Bielefeld: Giesecking, 2016, s. 1500. ISBN 978-3-7694-1133-1.

BERGSCHNEIDER, Ludwig. *Beck'sches Formularbuch Familienrecht*. 4. vyd. München: C.H.Beck, 2013, s. 915. ISBN 978-3-406-64889-2.

BÖRGER, Ulrike, ENGELSING, Lutz. *Eheliches Güterrecht*. 2. vydání, Baden-Baden: Nomos, 2005, s. 419. ISBN 978-3832910921.

BRAMBRING, Günter. *Ehevertrag und Vermögenszuordnung unter Ehegatten*. 7. vyd. München: C.H.Beck, 2012, s. 251. ISBN 978-3-406-63191-7.

BÜTE, Dieter. *Zugewinnausgleich bei Ehescheidung*. 4. vyd. München: C.H.Beck, 2012, s. 421. ISBN 978-3-406-62847-4.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, s. 1119. ISBN 978-80-7208-922-2 (váz.).

DETHLOFF, Nina. *Familienrecht*. 32. vyd. München: C.H.Beck, 2018, s. 582. ISBN 978-3-406-72636-1.

DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*. Praha: ASPI, 2004, s. 275. ISBN 80-86395-70-7.

DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*. 2. rozšířené vydání. Praha: ASPI, 2007, s. 264. ISBN 978-80-7357-262-4.

FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2. aktualizované vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 248. ISBN 978-80-7357-586-1.

FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 246. ISBN 978-80-7478-500-9.

HEMMER/WÜST/GOLD/GRIEGER. *Familienrecht*. 13. vyd. Würzburg: hemmer/wüst Verlag, 2016, s. 230. ISBN 978-3-86193-483-7.

HENJES, Michael. *Das neue Güterrecht*. 1. vydání, Luchterhand Verlag, 2010, s. 238. ISBN 978-3472075677.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1380. ISBN 978-80-7400-503-9.

JACOBY, Florian, VON HINDEN, Michael. *Bürgerliches Gesetzbuch: BGB, Studienkommentar*. 16. vyd. München: C.H.Beck, 2018, s. 990. ISBN 978-3-406-71267-8.

JIRSA, Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV*. 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 280. ISBN 978-80-7552-271-9.

KAISER, Dagmar, SCHNITZLER, Klaus, FRIEDERICI, Peter. *BGB: Familienrecht. Band 4, §§ 1297 - 1921; in Verbindung mit dem Deutschen Anwaltverein*. 3. vyd. Baden-Baden: Nomos, 2014, 3194 s. ISBN 978-3-8487-0529-0.

KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017, s. 1167, ISBN 978-80-7400-630-2.

KOCH, Elisabeth. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 8: Familienrecht I §§ 1297-1588*. 7. vydání. München: C.H.Beck, 2017, s. 2222. ISBN 978-3-406-66547-9.

KOGEL, Walter. *Strategien beim Zugewinnausgleich*. 4. vydání. München: C.H.Beck, 2013, s. 402. ISBN 978-3-406-63424-6.

LIPP, Martin. *Examens-Repetitorium Familienrecht*. Bielefeld: C.F. Müller (Unirep Jura), 2013, s. 253. ISBN 978-3-8114-9331-5.

MEYER-GÖTZ, Karin. *Familienrecht, Vereinbarungen, Verfahren, Außergerichtliche Korrespondenz*. 3. vydání, Baden-Baden: Nomos, 2014, 1079 s. ISBN 978-3-8487-0516-0.

MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník IV. svazek - § 655-975 Rodinné právo*. Praha: Leges, 2016, s. 2064, ISBN:978-80-7502-004-8.

NOVOTNÝ, HORÁK, HOLEJŠOVSKÝ, OEHM. *Bytové spoluvlastnictví a bytová družstva, Komentář*. 1. vydání, Praha: C.H.BECK, 2016, s. 416, ISBN 978-80-7400-602-9.

PALANDT, Otto. *Bürgerliches Gesetzbuch, Kommentar zum BGB mit Nebengesetzen*. 78. vyd. München: C.H.Beck, 2019, s. 3357. ISBN 978-3-406-72500-5.

POKORNÝ, Milan, HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaroslav. *Společné jmění manželů*. Praha: Linde, 2000, s. 229. ISBN 80-7201-226-6.

PRÜTTING, Hanns, WEGEN, Gerhard, WEINREICH, Gerd. *BGB Kommentar*. 13. vydání, Luchterhand Verlag, 2018, s. 3804. ISBN 978-3-472-09555-2.

PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H.BECK, 2015, s. 303. ISBN 978-80-7400-565-7.

SEEVOGEL, Jan Christian, *Der Wahlgüterstand der Gütertrennung für die europäische Ehe*. Bielefeld: Giesecking, 2012, s. 199. ISBN 978-3-7694-1074-7.

SCHWAB, Dieter. *Familienrecht (Grundrisse des Rechts)*. 26. vyd. München: C.H.Beck, 2018, s. 524. ISBN 978-3-406-72365-0.

SEIDL, Helmut. *Familienrecht*. 7. vyd. München: C.H.Beck, 2010, s. 276. ISBN 978-3-89634-934-7.

SCHULZE, Reiner, DÖRNER, Heinrich, EBERT, Ina, HOEREN, Thomas & 5 mehr. *Bürgerliches Gesetzbuch: Handkommentar*. 10. vydání, Baden-Baden: Nomos, 2019, s. 3112. ISBN 978-3-8487-5165-5.

STAUDINGER, Julius, THIELE, Burkhard. *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Buch 4: Familienrecht: §§ 1363-1407 (Eheliches Güterrecht I -*

Gesetzliches Güterrecht). 16. vydání, Sellier / de Gruyter, 2017, s. 436. ISBN 978-3-8059-1235-8.

SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Občanský soudní řád. Komentář*, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2017, s. 1627. ISBN 978-80-7400-673-9.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář. II, § 1-139*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 3614. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠÍNOVÁ, Renata, ŠMÍD, Ondřej a kol. *Manželství*. 2. vydání, Praha: Leges, 2014, s. 336. ISBN 978-80-7502-046-8.

ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích, 2. vydání. Komentář*. Praha: C.H.BECK, 2017, s. 1144, ISBN 978-80-7400-540-4.

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek II (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 752. ISBN 978-80-7478-457-6.

ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník I, § 460 až 880, Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, Praha 2009, s. 2321. ISBN 978-80-7400-108-6.

VESELÁ, Renata a kol. *Rodina a rodinné právo, historie, současnost a perspektivy*. 2. vydání, Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 283. ISBN 80-86432-93-9.

WEVER, Reinhardt. *Vermögensauseinandersetzung der Ehegatten außerhalb des Güterrechts*. 6. vydání. Bielefeld: Giesecking, 2014, s. 544. ISBN 978-3-7694-1126-3.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze), dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Vynětí majetku ze společného jmění manželů v kontextu novelizace OSŘ a EŘ, dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyneti-majetku-ze-spolecneho-jmeni-manzelu-v-kontextu-novelizace-osr-a-er-98336.html>

Soudní judikatura a komentářová literatura, dostupné na <https://www.beck-online.cz/> a <https://beck-online.beck.de/Home>

K uzavření manželství páry stejného pohlaví, dostupné na https://www.bmjv.de/DE/Themen/FamilieUndPartnerschaft/Ehe/Eherecht_node.html

K jednotlivým majetkovým režimům <https://www.scheidung.de/>

Komentář k německému občanskému zákoníku (BGB), dostupné na <https://bgb.kommentar.de/Buch-4/Abschnitt-1/Titel-6/Untertitel-1>

Komentáře, literatura a judikatura, vše dostupné na <https://www.beck-online.cz/>

Komentáře, literatura a judikatura, vše dostupné na <https://www-juris-de.emedien.uni-muenchen.de/jportal/nav/startseite/startseite.jsp>

Komentáře, literatura a judikatura, vše dostupné na <https://beck-online.beck.de/Home>

3. Seznam použitých právních předpisů

Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie (ABGB), StF: JGS Nr. 946/1811, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 358/1992 Sb. o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů

Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) ze dne 18.8.1896, ve znění pozdějších předpisů

Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland ze dne 23. 5. 1949, ve znění pozdějších předpisů

Gesetz zur Einführung des Rechts auf Eheschließung für Personen gleichen Geschlechts (Eheöffnungsg) ze dne 20.07.2017

Zivilprozessordnung (ZPO) ze dne 12. 09. 1950, ve znění pozdějších předpisů

Gesetz über den Versorgungsausgleich (Versorgungsausgleichsgesetz - VersAusglG) ze dne 03. 04. 2009, ve znění pozdějších předpisů

Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (FamFG) ze dne 17. 12. 2008, ve znění pozdějších předpisů

4. Seznam použité judikatury

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky z 28. října 1960, 3 Cz 121/60 (R 26/1961 civ)

Výklad ustanovení občanského zákoníku o bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, Nejvyšší soud České socialistické republiky, Cpj 86/71, R 42/1972 civ.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 3. 2005 sp. zn. IV. ÚS 174/04

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 4. 2000, sp. zn. 22 Cdo 1658/98 (R 49/2001 civ.)

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 1. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1480/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 4. 2010, sp. zn. 22 Cdo 1387/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. května 2006, sp. zn. 22 Cdo 2335/2005

Rozsudek Nejvyššího České republiky soudu ze dne 19. září 2005, sp. zn. 22 Cdo 2615/2004

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 6. 1996 sp. zn. II. ÚS 219/95

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 8. 2011, sp. zn. 22 Cdo 4709/2009

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. února 2010, sp. zn. 23 Cdo 1198/2008

Rozsudek bývalého Nejvyššího soudu České republiky z 30. 11. 1992, 3 Cdo 111/92

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24. března 1977 sp. zn. Tz II 1/77

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 8. 1. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2793/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2480/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 5. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3322/2009

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 2. 2009, sp. zn. 32 Cdo 4486/2007

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 10. 2009, sp. zn. 20 Cdo 3672/2007

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 22 Cdo 5228/2015

Nález Ústavního soudu ze dne 2. 11. 2010, sp. zn. IV. ÚS 362/10

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 8. 1. 2008, sp. zn. 29 Odo 834/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. února 2004, sp. zn. 22 Cdo 2345/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 4. 2010, sp. zn. 22 Cdo 1387/2008

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 8. 2016, sp. zn. 20 Cdo 5402/2015

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005

Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2015, sp. zn. II. ÚS 1980/15

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 22 Cdo 3336/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 30 Cdo 3745/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1192/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. 12. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2731/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 2. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3108/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. března 2001, sp. zn. 33 Cdo 1079/99

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6. listopadu 2009, sp. zn. 33 Cdo 1340/2008

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2. prosince 2004, sp. zn. 21 Cdo 1467/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1038/2009 (Rc 88/2011)

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1112/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky z 11. 12. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3000/2011

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 2. 2010 sp. zn. 23 Cdo 1198/2008

K výkladu ustanovení § 143 a násl. o. z., Nejvyšší soud ČSSR, Prz 51/65, R 70/1965

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. ledna 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 8. 2011, sp. zn. 22 Cdo 3110/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2. prosince 2003, sp. zn. 22 Cdo 980/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 8. 2000 sp. zn. 22 Cdo 717/99

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. 31 Cdo 2036/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 6. 2012, sp. zn. 28 Cdo 611/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. 22 Cdo 656/2010

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 7. 2011, sp. zn. II. ÚS 231/10

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 20 Cdo 1540/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 12. 2000, sp. zn. 22 Cdo 2655/98

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 6. 2005, sp. zn. 22 Cdo 875/2005

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1037/2004

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 4. 2000, sp. zn. 21 Cdo 1774/99

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 2. 2017, sp. zn. 20 Cdo 1874/2016

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 25. října 2011, sp. zn. 14 Kse 7/2011 – 56 (NSS 4372/2011)

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16.05.2016, č.j. 68 Co 129/2016–152

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. 12. 2017, sp. zn. 20 Cdo 1427/2017

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13.2.2015 č.j. 14 Co 3/2015-92

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. 9. 2015 č.j. 24 Co 353/2015

Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. XII ZR 265/02, NJW 2004, 930

Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 17. 2. 2018, sp. zn. XII ZB 20/17

Usnesení Vrchního zemského soudu v Brémách ze dne 26. 5. 2017, sp. zn. 4 UF 152/16

Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 29. 10. 1981, sp. zn. BGHZ 82,14

Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 21. 10. 1987, sp. zn. BGHZ 1987, 791

Usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. XII ZB 382/16

Rozsudek Obvodního soudu v Mölln ze dne 14. 4. 2000, sp. zn. 1 F 20/00, FamRZ 2001, 291

Usnesení Obvodního soudu v Karlsruhe ze dne 24. 10. 2013, sp. zn. 2 UF 213/12
Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 03. 02. 2010, sp. zn. XII ZR 53/08
Usnesení Obvodního soudu v Karlsruhe, FamRZ 2006, 488
Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 02. 02. 2000, sp. zn. XII ZR 25/98, BGHZ 143, 356-362
Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 25. 06. 1980, sp. zn. IVb ZR 516/80, BGHZ 77, 293-300
Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 13. 03. 1991, sp. zn. XII ZR 79/90
Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 21. 11. 2001, sp. zn. XII ZR 162/99
Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 04. 07. 2012, sp. zn. XII ZR 80/10
Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 20. 12. 2000, sp. zn. XII ZR 237/98
Rozsudek Obvodního soudu v Karlsruhe ze dne 30. 05. 2003, sp. zn. 5 UF 315/01
Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 24. 02. 1983, sp. zn. IX ZR 42/82
Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 04. 04. 1990, sp. zn. VIII ZR 71/89

5. Odborné články:

Výkladové stanovisko Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti k seznamu ujednání o manželském majetkovém režimu

KRÁLÍK, Michal. *Judikatura NS: Členský podíl v bytovém družstvu a podíl v obchodní společnosti a SJM*, Soudní rozhledy 11-12/2012, s. 391.

KREJČOVSKÝ, Ondřej. *Členský podíl v družstvu a společné jmění manželů*, Ad Notam 4/2005, s. 137.

KUNC, Petr. *Vliv právních norem upravujících společné jmění manželů na právní úpravu společného členství manželů v bytovém družstvu*, Komorní listy 4/2011, s. 23.

MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku*, Právní rozhledy 19/2014, s. 649.

Vyjádření Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti k výkladovým otázkám spojeným s možným postihem majetku patřícího do společného jmění manželů

EICHLEROVÁ, Simona. *K zákazu zaměstnávání mezi manžely (a též mezi registrovanými partnery)*, Právní rozhledy 12/2018, s. 433.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky z 21. 4. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1433/2015, Právní rozhledy 18/2015, s. 645.

HRABALOVÁ, Rita. *Exekuce společného jmění manželů a obrana manžela povinného ve světle zákona č. 139/2015 Sb.* Ad Notam 6/2017, s. 12.

BARTSCH, Wolf-Dietrich. *Anmerkung zu einem Fall doppelter Rechtshängigkeit*.
Rozsudek AG Mölln FamRZ 2001, 291, 1 F 20/00, ze dne 14. 4. 2000.

6. Seznam ostatních zdrojů

Podklady a pracovní materiály z vlastní praxe advokátního koncipienta.

Osobní konzultace s Prof. Dr. Anatolem Duttou, M. Jur., Ludwig-Maxmilians-
Universität München, katedra občanského práva, mezinárodního práva soukromého
a srovnání práva

Abstrakt

Cílem této rigorózní práce je shrnutí a rozbor pojmu manželské majetkové právo s důrazem na důsledky a možná opatření, pokud v manželství dojde ke zvratu či jeho zániku rozvodem. Kromě představení tohoto institutu v české právní úpravě se tato práce věnuje také právní úpravě manželského majetkového práva Spolkové republiky Německo. Práce je zaměřená na vývoj manželského majetkového práva po rekodifikaci soukromého práva v České republice, spolu se zasazením pojmu do historického kontextu a zhodnocením vlivu předchozích právních úprav.

Po historickém úvodu české i německé právní úpravy následuje část věnovaná otázce vzniku a zániku majetkových vztahů mezi manžely v obou zemích. Jelikož nejčastějším způsobem zániku manželství a majetkových vztahů v obou zemích je rozvod manželství, je věnována pozornost důsledkům, které mohou manžele postihnout, a variantám, které lze zvolit v případě zániku manželství a majetkových vztahů za života manželů. Z těchto důvodů jsou v jedné z kapitol uvedeny také majetkové režimy, které existují vedle zákonného režimu, tedy v České republice režim smluvený a režim stanovený rozhodnutím soudu a v Německu režim oddělených jmění (Gütertrennung) a majetkové společenství (Gütergemeinschaft).

Dále je práce zaměřena na uspořádání majetkových vztahů mezi manžely v zákonném režimu. V České republice se jedná o společné jmění manželů a v Německu o režim oddělení majetku s vypořádáním přírůstku (Zugewinnngemeinschaft). Při rozboru těchto pojmů nelze opomenout způsoby nabývání majetku v rámci majetku manželů, včetně podrobného rozboru toho, co tvoří společné jmění dle české právní úpravy a jaké předměty a hodnoty tvoří tzv. počáteční (Anfangsvermögen) a konečný (Endvermögen) majetek manželů dle německého práva. V souvislosti s českou úpravou společného jmění je část práce věnovaná i úpravě družstevního podílu v bytovém družstvu a právní úpravě pasiv. Právní úprava závazků manželů je analyzována i z pohledu německé právní úpravy.

V rámci jedné z kapitol jsou krátce zmíněna i pravidla správy majetkových vztahů mezi manžely v obou zemích. Na tuto úpravu pak navazuje rozbor vypořádání společného jmění či určení vyrovnávací pohledávky (Ausgleichsforderung). I když prioritou v rodinných vztazích je řešení formou dohody, dochází velice často k uplatnění práva na vypořádání u soudu, a proto je v práci zmíněno i toto řešení. V

souvislosti s vypořádáním společného jmění či stanovení vypořádací pohledávky je rozebrána i otázka exekuce či výkonu rozhodnutí.

Abstract

The aim of this thesis is to summarize and analyze the concept of matrimonial property law with an emphasis on the consequences and possible measures if the marriage is reversed or terminated by divorce. In addition to the introduction of this institute in the Czech legislation, this work also deals with the legal regulation of matrimonial property law of the Federal Republic of Germany. The work is focused on the development of matrimonial property law after the private law recodification in the Czech Republic, altogether with setting the term into historical context and evaluating the influence of previous legal regulations.

The historical introduction of the Czech and German legal regulations is followed by a chapter devoted to the issue of formation and termination of property relations between spouses in both countries. As divorce is the most common way of termination of marriage and property relations in both countries, special attention is paid to the consequences that spouses may be affected by, as well as to the options that can be chosen in the event of marriage and property relationships being lost during the life of the spouses. As a result, one of the chapters also lists property regimes that exist in addition to the statutory regime, thereby, in the Czech Republic a contractual regime and a regime established by a court's decision, and in Germany the *Gütertrennung* and the *Gütergemeinschaft*.

Furthermore, the thesis is focused on the arrangement of property relations between spouses in the legal regime. In the Czech Republic, there is the community property of spouses and in Germany there is the *Zugewinnngemeinschaft*. When analyzing these terms, we should not forget the ways of acquiring property within the property of spouses, including a detailed analysis of what constitutes the community property according to Czech law, and what objects and values constitute the so-called initial (*Anfangsvermögen*) and final (*Endvermögen*) property of spouses according to German law. In relation with the Czech regulation of community property, one section of the thesis is also devoted to the adjustment of the cooperative share in the housing cooperative and the legal regulation of liabilities. The legal regulation of the liabilities of spouses is also analyzed within the perspective of German law.

One chapter briefly mentions the rules of property relations between spouses in both countries. This legal adjustment is then followed by an analysis of the settlement of

community property of spouses or compensation (Ausgleichsforderung). Even though a solution through an agreement is the priority in family relationships, the right of settlement is very often exercised in court, and therefore the latter solution is mentioned in the thesis, as well. The thesis also makes an analysis of the issue of execution or enforcement of a ruling with regard to the settlement of community property of spouses or compensation (Ausgleichsforderung).

Název práce v anglickém jazyce a klíčová slova

Title of Doctor thesis:

Property Consequences of the Termination of Marriage, Comparison in German and Czech Law

Klíčová slova:

společné jmění manželů, zánik a vypořádání, manželské majetkové právo

Keywords:

community property of spouses, termination and settlement, matrimonial property law